

13.672

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ROMANIAN

OF LIFE

ROMANIAN
OF LIFE

ROMANIAN
OF LIFE

SZ

gos Széchenyi Könyv

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

REVAI KÖNYVTÁR

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKÁI

IDEGEN KÖLTŐK
ANTHOLÓGIÁJA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RÉVAI KIADÁS

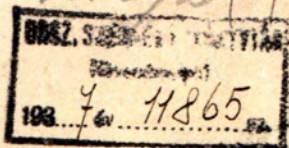
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

IDEGEN KÖLTŐK
ANTHOLÓGIÁJA

I. kötet

RÉVAI KIADÁS

Copyright 1937, by Révai, Budapest.

ELŐSZÓ

Ez a könyv az új lírát szólaltatja meg. Félve írom le : majd az egész világ líráját. Hogy mi az új líra, azt inkább érezzük, mint tudjuk. Vannak itt költők, akik már kétszáz év óta halottak és hiányoznak innen olyanok is, akik ma élnek és minden versüket lármás irodalmi siker követi. De aki átolvassa könyvemet, észreveszi, hogy bizonyos szempontból minden benne szereplő költő egytestvér. A faj, vérmérséklet, földrajzi hely — az egyéniségük — különbözőképpen színezi verseiket. Túl ezeken azonban mindnyájan találkoznak abban, amit „modern lélek“-nek nevezünk. Ez a modern lélek köt össze velük. Csak nyelvük tette őket érthetetlenné. Ha a nyelv kérgét lehántjuk, idegenségük megszűnik. Az új műveltséggel mind erősebben kidomborodik a líra általános emberi volta is. A líra majdnem minden ember számára anynyira érthető, mint a muzsika. És ez megnyugtató. Megnyugtató, hogy sokmillió halandó nem áll némán egymással szemben, közölni tudja a keletkezés pillanatában ijedelmesen-egyéni érzését, melynek súlya és színe ugyanolyan és ugyanannyi Tokióban, Madridban és Konstantinápolyban, mint Párizsban, Krisztiániában és Budapesten.

Tíz évig dolgoztam könyvem anyagán. Magán a könyvön alig egy évig. Az a tíz év, amíg a magyar köntösbe öltöztetett versek kötetté nőttek, az új magyar irodalom háborús korszaka volt. Azok, akikkel együtt küzdöttem az új líráért, hasonlóan sokat fordítottak.

Csiszoltuk a nyelvünket idegen verseken, hogy tulajdon bonyolult érzéseink kifejezésére gazdag és könnyed, tartalmas és nemes nyelvet kapjunk. Nagy költőink hősi idiómát hagytak ránk, melyen mondanivalónkat nem mindig lehetett kifejezni: hajlékonyá kellett tenni és acélosan-keményné. Azt se tagadjuk, hogy ezek-től a költőktől tanultunk is, egy igazságot tanultunk, hogy hűnek kell lennünk önmagunkhoz. Amikor a modern líra még bitang jószág volt magyar földön, fémjelzett idegen verseket sorakoztattunk fel — érvként, — hogy utunkat egyengesse. Csatasorba állottak ezek a versek, az új lélekért. Könyvemet nem is tekintem adattárnak és csak kénytelenségből — más szó híján — nevezem antológiának. Ez indokolja szeszélyes, egyéni válogatását is. Itt pusztán az én fordításaim szerepelnek, régiek, melyek a nyelvemet egy más — tíz év előtt való — fokon tüntetik fel és újak, melyek könyvem számára készültek és eddig még nem jelentek meg. Ami egy nemzedék munkája, azt nem végezheti el egy ember. Ha társaim, a modern magyar költők mind csatlakoznak hozzám, akkor pár évtized alatt egy nemzedék egészen visszatükrözheti a külföld líráját. Teljességre nem törekedtem és ezt a beosztásnál is hangsúlyoztam, amennyiben a költőket és verseket tüntetően nem csoportosítottam irányok, iskolák szerint, betűrendi vagy időrendi szempontból, hanem úgy rendeztem el, hogy egyik lehetően emelje és megvilágítsa a másikat. A szempontom pusztán a szépség szempontja volt. Van sok vers, melyet feltétlenül szeretek, de egy és más okból nem akartam hozzányúlni és van itt sok olyan vers is, mely csak azáltal vált előttem érdekessé és értékké, hogy formába öntésére, magyarul való megzengetésére izgatott. Eléjük rövid bevezetőt írtam s elsőnek gyűjtöttem össze a költőkre vonatkozó magyar irodalmi adatokat és magyar fordítóik nevét.

Magáról a fordításról pedig ennyit. Az angol (amerikai), francia (belga), német, olasz, spanyol ver-

seket eredetiből fordítottam, a szláv (cseh, lengyel, orosz, szerb) verseket szláv ismerőseim közvetítésével, nyersfordítás után, az északiakat (dán, norvég, svéd), a japániakat, kínaiakat és a török verset pontos német, francia és angol szövegek nyomán. Eszményem a teljes formai, tartalmi hűség és a teljes szépség. De ha — művészi célokért — meg kellett alkudnom, akkor nem a szépséget ejtettem el. Olyan költőkkel állottam szemben, akik alkotásuk közben a sugallatot jobban tisztelték a szótárnál. Méltó, hogy az, aki megszólaltatja őket, hasonlóan gondolkozzon. Alkotásnak látom a műfordítást, nem másolásnak. A művész azzal a verssel, melyet a nyelvén új formába önt, olyan kapcsolatban van, mint az életével, melynek rezzenéseit tulajdon verseiben rögzíti meg. Élmény számára egy idegen költő verse. Az én munkám is ideges, lélekkel teljes átélés volt, sokszor percekig tartó öröm, sokszor hónapokig tartó viaskodás. Most, mikor útrabocsátom könyvemet, úgy tetszik, hogy rajta nemcsak a sok-sok lángelme életárama fut át, hanem az én életem is otthagytá nyomát és itt-ott tulajdon szavaimat is észreveszem, melyek kedvesek nekem, szervesen összeforrtak velem. Eltüntethetném, kigyomláhatnám őket, de nem akarom. Vele megbénítanám a verseket, megölném az ütemet, a vers villamosságát. Műfordításaim nem úgy viszonylanak az eredetihez, mint a festmény a festmény másolatához, inkább úgy, mint a festmény ahhoz a tárgyhoz, melyet ábrázol.

Úgy érzem, hogy a festmény hűbb, becsületesebb, igazabb, mint a fotográfia.

Budapesten, 1913 november hóban

Kosztolányi Dezső

FRANCIÁK

Országos Széchényi Könyvtár

TRANCIA
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

LA FONTAINE

La Fontaine 1621-ben született, Château-Thierry-ben. Kényére-kedvére élt otthon, nevelésével nem igen törődtek. Huszonhat éves korában apja megházasította és kinevezette királyi erdésznek. Termékeny henyélésben töltötte éveit ez a nagy megfigyelő. 1654-ben Párizsba hívták s ő faképnél hagyva feleségét, gyermekeit, a francia fővárosba ment, itt megismerkedett *Molière*-rel, *Boileau*-val és *Racine*-nel. 1683-ban beválasztották az akadémiába, 33 éves korában adja ki első verseit, túl a 40-en írja meséit s 47 és 57 éves korában teszi közzé Fabuláit, melyek legtalálókban jellemzik dévaj és pajkos, fiatalosan gondtalan kedélyét. Ő a legfranciább francia, a költő, ki elmúló divatok és lezajlott áramlatok után örökké modern és olvasott s hazájában ma is a legnépszerűbb író, ki minden társadalmi osztályt egybefog szellemével. *Taine* így ír róla: „Mi nem önmagunkból vonjuk le erkölcsi szabályainkat, mint a germán népek; bennünk nincs meg az ő megfontoltságuk, szomorúságuk; mi nem tudunk, úgy mint ők, egy életszabályt magunkra erőszakolni és hajlamainkat magunk-állította korlátok közé szorítani; mi korántsem vagyunk, miként ők, keresztények; a mi ösztönünk nem erkölcsös; bennünk lelkiismeret helyett csak becsület és jóság van; mi az életet nem tekintjük komoly feladatnak, melyre egy végtelen jövő nyugtalanító sejtelve veti sötét árnyékát, hanem szórakozásnak, melyet gondtalanul és társaságban kell élvezni. E faji ösztönök tették

La Fontaine-t népszerűvé. Gall ő, aki gallókhoz beszélt. Rabelais-vel, Molière-rel, Voltaire-rel együtt ő a mi leghívebb tükrünk. A monda szerint, mikor Plátó megtudta, hogy a nagy király meg akarja ismerni az athénieket, azt javasolta, küldenék el neki Aristophanes vígjátékait; ha bennünket meg akarna ismerni a nagy király, La Fontaine könyveit kellene elküldenünk.“

MUNKÁI. Contes et nouvelles (1665), Fables (1668).

IRODALOM. *Nisard*: La Fontaine (Budapesti Szemle 1879). *Taine*: La Fontaine (fordította Geöcze Sárolda, Kisfaludy-Társaság).

La Fontaine sok versét magyarra fordította: *Jakab Ödön*, *Kozma Andor*, *Vikár Béla*, *Zempléni Árpád*. 1919-ben alakult Budapesten a *La Fontaine-Társaság*, mely a külföldi irodalmak népszerűsítését tűzte céljául.

A TÜCSÖK MEG A HANGYA

A tücsök dalolt egyre, bár
 Izzott a nyár,
 Úgy hogy mikor jött a komor
 Tél, része gond volt és nyomor:
 Még egy picinyke kis darab
 Legye, vagy férgé sem maradt.
 Hát ment is a hangyához át
 Elpanaszolni nyomorát,
 És kérte, adjon néki kölcsön,
 Zsákjába egy kis magot töltsön,
 Új aratásig, legalább.
 „Majd megadom, lesz erre gondom,
 Nyáron, tücsök-szavamra mondom,
 A tőkét meg a kamatát.“
 Bosszantja a tücsök kalandja,
 Nem is adott magot a hangya. —
 De ezt kérdezte végre tőle:
 „Mit tettél a meleg időbe?“

„Éjjel-nappal munkába voltam,
Fűnek-fának folyton daloltam.“ —
„Daloltál? rendbe van, komám,
Akkor ma táncolj, szaporán.“ —

A BETEG OROSZLÁN MEG A RÓKA

Az oroszlán nagybetegen feküdt
A barlangjába, sok hívével
Nyomban tudatta mindenütt,
Hogy követüket küldenék el
Meglátogatni a királyt
És hangsúlyozta, legkivált,
Hogy lesz a küldöttségre gondja,
Oroszláni szavára mondja;
Írást ad, hogy félni se kelljen
A foga meg a körme ellen.
Parancsot gyors tett követett;
Minden állat küld követet.
Csak egy maradt otthon s csalóka
Gúnyal felelt neki a róka:
„Ha nézem itt a homokon,
Elmenni nem tudok e kusza nyomokon,
Mind arra tart, hol az oroszlán odva,
Egy sem tér vissza bizakodva.
Ez megrendíti szíveinket,
Mentsen fel Ő Felsége minket.
Köszönjük kegyes írását nagyon,
El is hisszük, hogy jóba fárad,
De barlangján csak bemenet vagyon
És nem látjuk, hol a kijárat”.

A HOLLÓ MEG A RÓKA

Holló úr ült a fatetőn
Csőrébe sajt volt, jókora,
S kit a jóillat csalt oda,

A róka szólt hízelkedőn :
 „Á, jónapot, te drága holló !
 Mi szép vagy ! nincsen is hozzád hasonló !
 Nem tódítok, de hogyha hangod
 Olyan, mint rajtad ez a toll, ó
 Akkor a madarak között első a rangod”.
 A holló erre rendkívül örül,
 Torkán egy hangot köszörül,
 Kitátja csőrét, földre hull a sajtja.
 A róka felveszi és egyre hajtja.
 „A hízelgő, akármi fajta,
 Azokból él, akiknek hízeleg :
 Felér a sajttal ez a lecke — vedd.”
 A holló ámul, pironkodva, végre
 Megeszküszik, hogy nem megy soha lépre.

A FARKAS MEG A GÓLYA

A farkasok nagyon zabálnak.
 Egy farkas idején a bálnak
 Mindent úgy össze-vissza falt,
 Hogy — mondják — majdnem belehalt :
 Torkán akadt egy csont, szorult a gége,
 Még azt se ordíthatta, vége.
 Ekkor jött az oltalmazója,
 Egy jelre, odament a gólya
 S műtétet végzett rajt, hogy életét megója.
 Kivette a csontot s a jó szolgálatért
 Már kérte is a bért.
 A farkas így szólt erre : „Tessék !
 Még kérnivalód is akad !
 Hát, gólya néne, nem fizetség,
 Hogy visszahúztad torkomból nyakad !
 Menj, háládatlan, rút alak :
 Aztán többé ne lássalak.”

A FÖLDMŰVES ÉS GYERMEKEI

Dolgozzatok mindig, verejtékezve, vágyón,
 A pénz maga édeskeveset ér.
 Egy gazdag földműves, már a halálos ágyon,
 Fiait hívja s titkon így beszél:
 „Ne adjátok el — mond — soha e földet,
 Mit apáitok is úgy örökölték:
 Mert kincs van rejtve benn a mélyen,
 Hol, nem tudom, de rajta csak serényen,
 Majd megleli, ki dolgozni nem gyalró.
 Már kora nyárban nekilássatok,
 Kapáljatok és folyton ássatok,
 Viruljon ki a tarló.“
 Az apa meghalt s minden koron át
 Forgatták a fiúk a boronát.
 S az év végén a föld többet terem.
 A kincsnek hült helye. De végtelen
 Bölcs atyjuk volt, mert bárha nincs
 A mondott kincs, *a munka kincs.*

A LETERITETT OROSZLÁN

A képíró kitette képét
 És azzal csalogatta népét,
 A hős vadász állt rajta s osztán
 Egy leterített nagy oroszlán.
 Ki nézte, elállt szeme-szája.
 Jött egy oroszlán és ezt mondta rája:
 „Látom, világos az eset.
 Itt ti vagytok a győztesek.
 De hát a művész ravasz elme,
 Kényére festhet szépre szépet.
 Több joggal állna itt a fajtám győzedelme,
 Csak az oroszlán is festhetne képet.“

A KOCSI ÉS A LÉGY

Úgy izzik a nap, hogy szikrát csihol,
 Egy kocsit von a homokos, hanyatló
 Lejtőn, föl a magasba hat ló,
 Agg, nő és pap kiszáll a kocsiból,
 Mert kereke nyikorgott, megfeneklett.
 Majd jó egy légy és mint Isten remeklett
 Csodája zümmög a lovak körül,
 Csípi is őket s végtelen örül,
 Hogy megindítja a kocsit,
 A kocsis orrán, meg a rúdon szálldos itt.
 S hogy nekidöccen ezalatt
 A vén szekér s halad, halad,
 Úgy véli, övé a dicsőség,
 Sűrög-forog és azt hiszi,
 Hogy szárnysegéd, bármily picit,
 És győzni hajtja most a hősét.
 Sőt bánata határtalan,
 Hogy senkisémet segít, ki a batárba van,
 Csak ő buzgólkodik, repes.
 Közben imádkozott a szerzetes
 Épp mostan! És egy nő dalolt,
 Pedig ő néki is más dolga volt!
 A légy ellenben csak legyeskedett,
 Még zúgni is kegyeskedett.
 Végül a kocsi fenn gurult a sík mezőn.
 „Fújjuk ki most magunk“, szólta a légy szenvedőn,
 „Bíz fáradtam, míg fölért a fogat,
 Fizessetek ki hát, tisztelt lovak.“
 Sok ember így sűrög-forog szünetlen,
 Kéretlenül mindenbe belecseppen,
 Csak hátramozdít, míg a buzgót adja,
 S a többieket dolgozni se hagyja.

VICTOR HUGO

Victor Hugo Besançonban született, 1802-ben. Apja katona volt, kapitány, később tábornok s ő helyőrségről-helyőrségre kísérte őt Olaszországba, Spanyolországba, hol regényes emlékeket gyűjtött magának. Koraérett gyermek. Tizenötéves korában dícsértet nyer egyik versével. Műszaki pályára készítették elő s Victor Hugo csodálatos jártasságot, tehetséget árult el a számtanban is, de útja már kész volt az irodalomba és halhatatlanságba. Első verseskönyve nagy sikert aratott, forradalmat jelentett a líra terén, mint a drámában Cromwell vagy Hernani. A sápadt klasszicizmus után teljes erővel jelentkeznek itt a színek és a muzsika, szivárványlott és zenélt a nyelvezete. Nem hiába írta később a költő, hogy a francia nyelv-tanra rácsapta a forradalmi frigiai sapkát, valóban üdvös forradalmat keltett benne, mely megújította az irodalmat s hatását az egész világon éreztette. Minden további kötetében ez az áradó bőség nyilatkozik meg. A XIX. századbeli francia romanticizmus apja. Nincs hozzá hasonló szóalkotó. Képekben gondolkodik, megragadó, érzéken tapintható figurákban, semmi köze az elvontságokhoz. Hasonlatai nem henye díszek, udvarias finomkodások, hanem szerves részei gondolatainak és érzéseinek.

Politikai pályafutása nagyon változatos, mert hangulatainak hatása alatt gyakran másította meggyőződését. Eleinte katolikus és királypárti, X. Károly

és Lajos Fülöp alatt szabadelvűvé válik. A februári forradalom idején a maradiak listájára kerül királypártisága miatt, később a demokraták és a szélsőbal-socialisták szónoka. Az 1854-iki államcsíny idején menekülnie kellett. Belgiumba ment, majd Jersey-be. Innen írta epés iratait „a kis Napoleon“-ról és verseit, melyek régi művészetét még érettebb formában mutatják. Húsz évig tartott száműzetése. „Akkor térek haza, — írta — ha a jog is hazatér Franciaországba.“ Minden kegyelmet visszautasított. Hugo Victor népszerűsége ekkor tetőződött, az egész művelt világ úgy tisztelte, mint fejedelmet s királyok és miniszterek is úgy bántak vele, mint nagyhatalommal. A császárság bukásakor hazatért, a nép ujjongó diadalmenetté változtatta útját. Öregkori verseiben a nagyapa kedves kedélye szólal meg. Ekkor demokrata és socialista. 1885-ben halt meg és mint a francia nemzet nagy halottját temették el, királyi pompával, de kívánsága szerint a „szegények halottaskocsiján“. Az egész francia irodalom — a későbbi parnassienek és szimbolisták — díszőrséget állanak ravatalánál.

Victor Hugo jelentősége ma is óriási. Nagyságának alig ártott az idő. Az elemek erejével hat reánk pompázatos költészete, még akkor is, ha érezzük hibáit s mosolygunk túlzásain. Sok szigorú bírálója akadt, — köztük Lemaitre is — aki megtépdeste babérjait. Hatása azonban megint emelkedik.

MUNKÁI. Oeuvres complètes de Victor Hugo.

IRODALOM. *Pongrácz Lajos*: Hugo Victor, Litteraturai vázlat (Honti Füzér 1869), *Szász Károly*: Victor Hugóról (Budapesti Szemle 1873), *Reményi K.*: Hugo Victornál (Hazánk és Külföld 1886), *Szász Károly*: A századok legendájának új folyama (Budapesti Szemle 1887), *Ujvári Béla*: A XIX. század francia költészetének alapvetői (Sopron, 1889), *Hegedüs István*: Victor Hugo költészete (Budapesti Szemle 1902), *Schöpfung Aladár*: Hugo Victor (Vasárnapi Ujság 1902), *Váradi Antal*: Hugo Victor (Új Világ 1902), *Huszár Vilmos*: Hugo Victor (Az Ujság 1904, 308. sz.), *Heller Bernát*: Victor Hugo és Heine viszonya a magyarsághoz.

Benedek Marcel könyvet írt Victor Hugóról.

Versfordítói közül főlemlítjük *Bodrog* Pált (Idegen költők), *Dalmady* Győzöt, *Endrődi* Sándort, *Hegedüs* Istvánt, *Jánosi* Gusztávot, *Juhász* Gyulát, *Lőrinczi* Lohr Zsigmondot, *Radó* Antalt, *Szalay* Fruzsínát, *Szász* Károlyt, *Vargha* Gyulát, *Zoltán* Vilmost. (A XIX. század francia lírája, I. Kisfaludy-Társaság.)

AZ ÉJ, AZ ÉJ, AZ ÉJ

Az éj, az éj, az éj s az éjbe-mélybe halva
Kezdődik csöndesen az óceán siralma,
Matróz hajóra kap.

Az ember felzokog, azt mondja „miserere“
S az ég, a lég zokog, felel a bús zenére
És sír, zokog a hab.

Sóhajt a sziklagát, mit majd eltorlaszoltak
Csalánok, giz-gazok. Most kelnek ki a holtak
S hallják a síri neszt.

A fertelmes bürök borzong az éji szóra,
Titokzatos szárán kinyíl a mandragóra.
S búsan beszélni kezd.

Mért reszket a szeder? És mért rí olyan árván,
A barlang fája is? Miért könnyez a márvány
Az éjbe mindenütt?

Mindegyikük talán egy bűnös, ősi Káin
S jaj, a fényt keresik ítélet éjszakáin,
Könnyük van s nincs szemük.

Nyöszörög a hajó, mint az, aki leroskad,
Kéménye nyikorog s fehér és viharos hab
Csap rá, gyönggyel tele,
Az árnyba rák úszik, s tüskés-hal, nagy uszonnyal
És lüktet vemhesen, szörnyekkel és iszonnyal,
A víz vad élete.

A mély bozót kiált. S az orkánba kinyílvá
Férgektől rágottan üvölt az éjbe Scylla,
Hollócsapat riog.

S a fergetegbe zaj és tompa jaj döcög föl
A lánccsörömpölő és nyirkos tömlöcökből.
Ordítanak a sírok.

Ki jár a partokon, ki álmodik e titkos
Órán, mikor a rém kísért s az éji gyilkos
Sunnyítva útra kél?

S miért bög az erdő, e roppant székesegyház,
Miért jajong-hörög, míg lengő kötelet ráz
S halálra kong a szél?

Szájak susognak most s füled bal muzsikát hall
És látod az úton, bozontos lombon áthal,
Temetés megy alatt.

Bömböl a szélvihar, ahogy kifér a torkán,
Sápadt sírkerteken sötétedik az orkán.
Ó mondd, kié e hang?

Mi e roppant zsoltár és éneke a földnek,
Mit az ég is dalol és senki meg nem ölhet,
Nem fojt el semmise?

A büszke hullám is csak ezt dübörgi karba,
A víz, a nád, a fű ezt zengi fölzavarva,
Mi e bús gyászmise?

Ó Elmúlás, hallom ijesztő orgonádat,
Min az egész világ minden lármája áthat,
S zátonyzúgás követ.

A billentyűknél a Halál ül, odabújva
S feketét és fehért érint olykor az ujja:
Koporsód, sírköved.

LEVÉL EGY HÖLGYPHÖZ

... Párizs — a szörnyű s víg — küzd. Csókolom kezét.
 Egy lélek e város és egy világ e nép,
 Mindenki a másé, jóság a szenvedélyünk.
 Napunk sincs, senkink sincs, de mi még így se félünk.
 Aludni nem alszunk s aki virraszt, szerencsés.
 Olykor megjelenik egy háborús jelentés,
 Mely ellapítja a legendást és csodást.
 Én tizenöt frankért vettem négy friss tojást
 Két unokámnak és esszük, ami marad,
 Patkányt, lovat, medvét és néha szamarat!
 Párizst körülzárták, víz önti el, komor
 Noé bárkájaként teng-leng minden gyomor;
 Bendőnkbe gyűrjük azt, amit nem állhatott,
 Macskát, kutyát, fenét és minden állatot,
 Gyomrunkban megeli egér az elefántot.
 Fa nincs, az utcafa mind széttörött, lehántott;
 Kályhánkba tömjük az egész Champs-Elysées-t.
 Dér hull, fagy csipdesi az ujjaink ízét.
 Tűz sincs, szárítani kimosott ingeink,
 Inget se válthatunk. Mikor az este int,
 Mély-mély morajt hallasz a zajgó utcasarkok
 Körül, a nép zajong és hallasz furcsa, zsarnok
 Lármát, vagy éneket, zenebonás morajba.
 Nagy, lomha jegeket cepel alább a Szajna,
 Jégszigetek között fut az ágyúnaszád,
 Tajtékkal színezi a hullám torlaszát.
 Párizs semmiből él s mire se hederít ő.
 Éhség az étele, nincs asztalán terítő.
 A krumpli csemege és böcsülete nagy ma
 S akár Egyiptomban, istenné lett a hagyma.
 Nincsen szénünk, de a kenyérünk, mint a szén.
 Gáz sincs; a bús város aluszik feketén.
 Hatkor koromsötét. És ájult borzalomba
 Tüzet okádva zúg fejünk fölött a bomba.
 Elöttem egy gránát-szilánk a kalamáris.
 Meggyilkoltan hever, nem szól egy szót se Párizs ...

OSZK

AUGUSTIN SAINTE-BEUVE

Sainte-Beuve Boulogne-sur-Mer-ben született 1804-ben. Szülővárosában, majd Párizsban tanult. A költészetben Victor *Hugo* volt mestere, akit erősen bírálgatott regényes túlzásai miatt, de később végzetes hatással volt rá és tulajdonképpen e páratlanul színes, gazdag, bőséges költői lángelme tette őt poétává. 1829-ben látott napvilágot első verseskötönyve, mely a romanticizmus zengésével, rakétázó képeivel, csillogó ötleteivel ékes. Ekkor erősen vonzódik még a titokzatos katolicizmushoz. Hét év múlva jelenik meg második verskötete, ebben már kevesebb az érzés, inkább a költészet mesterségbeli részével foglalkozik a leendő kritikus, a forma csínjával-binjával, a stíl nagy kérdéseivel, melyeknek friss és ötletes magyarázója. A parnassien-ekkel sokáig harcban állt, de végül hozzájuk csatlakozott. Mozgékony, csodálatos szellem, aki ezer és ezer változáson ment át, politikailag és irodalmilag. Mint katolikus és romantikus kezdte, s mint szabadgondolkozó és parnassien halt meg, 1869-ben, Párizsban.

Verseket csak fiatal korában írt, mint előtanulmányokat nagy kritikai munkájához s nevét nem is versei teszik híressé, hanem azok a lélekrajzai, politikai és irodalmi vázlatok, melyekben egy-egy alakot — hiánytalan emberismerettel, egy boncoló elme biztos látásával és egy költő művészetével — élénk állít. Ő pendíti meg a francia kritikában az egyéni hangot, az egyéniséget hangsúlyozza mindenütt, mint majd

később nagy utódja, Jules *Lemaitre*. Versei érdekes adalékok. Sainte-Beuve mélabúsan mondta magáról: „Fiatal költő . . . öreg kritikus . . .“

MUNKÁI. Joseph Delorme, 1829. *Consolations* (Vigasztalások), *Pensées d'août* (Augusztusi gondolatok).

Verseiből fordított *Vargha* Gyula (A XIX. század francia lírája, I. Kisfaludy-Társaság).

ÓDA A RÍMHEZ

Rím, aki színnel éltet
Az éneket,
Rím, összecsengés, égi dal,
Zsongó zeném, te nélküled
A vers süket
És néma annak, aki hall.

Rím, szép ekhó, az oboa
Lágy rokona,
Harsány, kevély trombita-jel,
Mit elrebeg a búcsúzó
Halk búcsúszó,
S reája messze hang felel.

Rím, a habokba elvesző,
Gyors evező,
Mely a tajtékos árba bú,
Füstös sörényű és vidám
Vad paripán
Arany fék és vas-sarkantyú.

Vénusz pucér mellén kapocs
Az aranyos
Vállszalagok s fodrok fölött,
Csomó te, mely a marcona
Vad harcon a
Lovas kard-síját megkötöd.

Szűk hegyszoros, mely a vizet,
 Amíg zizeg,
 Az égre buggyantván úzi,
 S aztán a napfényt, a tiport
 Fényes bíbort,
 Színes kévévé seprűzi.

Delejes és gyémántgyűrű,
 Min a sűrű
 Éjben kápolnánk mécse leng,
 S a füstölőt, mely Szűz Anyánk
 Kezébe ráng,
 Te ringatod magasba fent.

Kulcs, mely az éjjel oly rokon,
 S oltárokon
 A drága frigy-ládát nyitod,
 S szentségháznak kincseként
 Rejtett edényt
 Te zárod el, titkos titok.

Pajzánka tündér, suhanó
 Hamar manó,
 Serény futár, gyors és ügyes,
 Vezesd a versek táborát,
 Mindíg tovább,
 A fényes légen át ügess.

Ó rím, lehetsz akármi te,
 Varázsige,
 Magamra vállalom igád,
 S ha lázadoztam is sután,
 Majd ezután,
 Jobban fogok ügyelni rád.

De el ne illanj, hogyha tűz
 A láz, a tűz,
 És gyámolíts és légy kezes,

Munkámra jámboran tekints,
Te drága kincs,
Mert a poéta úgy keres!

Ne hagyd, hogy hervadjon a vers,
És durva-nyers
Szabály nyugózza, mint szokott,
Dalomnak élő sorain
A drága rím
Sosem legyen unott, kopott.

Kezem minap a lantomon,
S hogy hangolom,
Reá egy nőgalamb repül,
Fekete vázán hallgatag,
Akár a hab,
S szomorkodik csak egyedül.

De néma csőrén dal se kel,
Nem is felel,
S azt tudakozza, bűgva, ím,
Hogy párja nem járt erre se,
Szerelmese,
Az édesé, a hím, a hím.

Ó jöjjetek szerelmesen,
Már úgy lesem,
Iker örömmel szálljatok,
És mely testvéri hangot ad,
A lantomat,
Verdesse csókos szárnyatok!

Fogjatok be egy felleget,
Mely ellebeg,
Hajszál legyen a zabola
S röpíts Vénuszhoz, drága pár,
Hintódba, vár
A szent liget hús sátora!

ALFRED DE MUSSET

Musset 1810-ben született Párizsban. Orvosnak, aztán jogásznak készült. Victor Hugo és iskolája, a romantikusok, olyan hatást gyakoroltak rá, hogy ő is e színes és lázas harcba állott, megjelentette első verses-könyvét, mely egyéni, finom hangjával, színpompájával, szómuksikájával egyszerre meghódította az irodalmat és nagyközönséget. 1833-ban adta ki a *Rolla* című költői elbeszélést, mely új sikert hozott neki. Ebben az évben Olaszországba utazik George Sand-nal, az írónővel, akit rajongóan szeret. Velencében szakítanak egymással. Musset-ből bánatos világfi lesz, a korcsmák és mulatók hajnali vendége, aki szájában egy szivarkával, előtte egy pohárka ürömpálinkával, mereng és verseiben a haldokló század bánatát, tépett lelke világfájdalmát, a párizsi aszfaltot, a festett nőket, a szenvedés dícséretét énekli. Igazi mesterműve az *Éjszakák* (Nuits), melyben a régi, klasszikus elégiának modern zengést, újszerű, izgató mellékízt adott. Könnyed, elmés és fordultatos, sokszor a szalónok nyelvén beszélő, fölényes, de vannak olyan hárfa-hangjai is, melyek egyszerűségükben és bensőségükben megindítóak s íróját a legnagyobb költők közé helyezik. 1852-ben akadémikusnak választják. Utolsó verseiben a hitet és Istent dalolja. 1857-ben, elcsigázva tobzódó életétől és szenvedéseitől, meghal.

Sainte-Beuve ezeket a szavakat írja róla: „Alfred de Musset, mint számos alakja, melyeket lefestett és bemutatott, azt mondotta, hogy mindent látni és tudni

kell annak, aki művész akar lenni, mint ő, le kell merülnie az élet mélyébe. Veszedelemes és végzetes elmélet! . . . Az életet csak gyűlölni tudta attól a pillanattól kezdve, hogy már eltűnt — a szavaival élve — a szent ifjúság. Azt érezte, a többi nem érdemes végigélni, csak úgy viselte el, hogy könnyed önkívülettel vette körül és díszítette . . .“

MUNKÁI. Contes d'Espagne et d'Italie 1830, Rolla 1833, Nuits 1835, Premières Poésies, Poésies nouvelles.

IRODALOM. *Ujfalvy*: Alfred de Musset 1870. *Radó* Antal egy kötetnyi verset fordított tőle: Alfred de Musset-ből (bevezetővel). Több versét magyarra fordította: *Béri* Gyula, *Dalmady* Győző, *Endrődi* Sándor, *Hegedűs* István, *Lévay* József, *Vargha* Gyula, *Garzó* Miklós (1909) és *König* György (1910) könyvet írt róla. *Vályi* Bódog: Musset Alfred (Magyar Szó 1906, 49. szám). *Adorján* Andor: Alfred de Musset (Világ 1910, 219. szám), *Magyar* Emil: Musset lírai költészete (1909), *Sikabonyi* Antal: Musset (Pesti Napló 1910, 73. sz.).

STANZÁK

Hogy szeretem a völgy ölében
Sötéten
Pompázó négy szárnyát az ében
Monostornak, mit fény fereszt!
Mellette birtok, hol a báró
Immár ó
Kastélyán van egy csókra-váró
Szenteltvíztartó és kereszt!

Űkei a hegyek hegyének,
Az ének
Titeket énekel, ti vének,
Szikár, komor emlékeink,
A menny kövét hiába ontja,
A csonka,
Ledőlt hegyláncok csorba csontja
Vagytok, agg templomok, ti mind.

Szeretem, hogyha tornyotokban
 Kilobban
 A villámfény s elül titokban,
 Szeretem lépcsőtök sorát,
 Mely mélyen kanyarog a falban
 S ha dal van
 A templomban, ekhózza halkan
 Az oszlop és pillér tovább.

Ó, amikor üvölt mogorván
 Az orkán
 S tépi a hegy haját morogván,
 Mely őszi és sárga már,
 Hogy szeretem a vad kesergőt,
 Az erdőt
 S a tornyot, ezt az őszi csertőt,
 Mely mint egy gránit-szálfá áll.

És szeretem vecsernye-tájon,
 Hogy fájón
 Vérzik az alkony és az álom,
 Zárdák aranyrózsás nyilát!
 A gót oszlopsorok merengnek
 És lentebb
 A jó, öreg atléta-szentek
 Érettünk mondanak imát!

THEOPHILE GAUTIER

Théophile Gautier Tarbesban született, 1811 augusztus 31-én. Festőnek készült. Párizsban megismerkedett Victor Hugoval és a romantikusokkal együtt vívta meg az irodalom nagy csatáját. 1830-ban megjelentek első versei, melyek formai tökélyükkel és merész, furcsa voltukkal magukra vonták a figyelmet. Utána nyomban vitába bocsátkozik a romantikusokkal, a „Figaro“, majd a „Presse“ munkatársa lesz, sorban jelennek meg új könyvei, összegyűjtött versei, azután legfényesebb verseskönyve: Émaux et Camées. Sok érdekes uti rajzot, képzőművészeti bírálatot írt. A színpaddal kísérletezett, de jelentős sikere nem volt. 1872 október 22-én halt meg Neuillyben.

Baudelaire, aki egész életében feltétlen hódolattal szólt róla, így ír Theophile Gautierről:

„A Szép szeretete által, e végtelen, termékeny, mindig megújuló szeretet által Théophile Gautier olyan író, akinek érdeme új és egyszersmind egyedülálló. Hogy méltóan beszéljek arról a szerszámról, amelyet a Szép ez a szenvedélye oly jól használ, a stílusáról, hasonló eszközökkel kellene rendelkeznem, ugyanazzal a nyelvkincessel, melynek soha sincs híja, azzal a nagyszerű szótárral, melynek lapjai egy égi fuvalomra mindig kinyílnak és a tiszta szót villantják fel, az egyetlen szót; végül a rend érzékével is kellene bírnom, mely minden vonatkozást és vesszőt a maga helyére rak és egyetlenegy árnyalatot sem mos el.“

MUNKÁI. Verseskönyvei: Les poésies de Théophile Gautier 1830 és 1833. Összegyűjtött versei 1845-ben jelentek meg. 1851-ben az Émaux et Camées.

IRODALOM. Szini Gyula: A modernség hőse (Pesti Napló 1911. 29. sz.), Vargha Gyula több versét fordította magyarra (Budapesti Szemle) és Tóth Árpád (Nyugat) is.

KINAI SZERELEM

Ó, asszonyom, nem önt szeretem én,
De még a bájos Julia se bájol,
Nem félek a fehér Opheliától
És nem gyúlok fel Laura szemén.

A kedvesem ott él Kínába kinn;
Agg szüleivel lakik ő nyugodtan
Egy hosszú, vékony porcellántoronyban
A Sárga-folyó zúgó partjain.

Ferdült szemében álmodó szigor,
Tenyérbe vágyik karcsú, könnyű lába,
A bőre villog, mint rézfényű lámpa,
Hosszúkás körme kármintól bíbor.

Olykor kibukkan a fátyol alól,
Fölötte csendbe csicsereg a fecske
S ő minden este álmodón, repesve
Barackvirágról, fűzfáról dalol.

LECONTE DE LISLE

Leconte de Lisle Afrikában született (Réunion szigetén) 1818 október 22-én. Apja katonaeorvos volt, aki nagyon szigorúan nevelte. Talán már ekkor ébredhetett a fiatal gyermekben a lázadás szelleme. Szülei kereskedőnek szánták. Ezért hosszabb útra küldik őt, Indiába, a Szunda-szigetekre. Itt tárult ki előtte az őstenyészet, a tenger panorámája, mely későbbi verseiben is visszatükröződik. Az új élet nem ízlett neki, Franciaországba tért, Rennes-ben jogot és ó-görög irodalmat tanult. Megjelenteti első verseit. Még visszavisszatér a szigetére. 1845-ben végleg megtelepszik Párizsban. Itt szocialisták társaságába jár, de keresi az összeköttetést azokkal is, akik a görög nyelvvel és ókori történelemmel foglalkoznak. Az 1848-as forradalom elvonja a könyvektől, üldözik és bebörtönzik. Tapasztalatainak hatása alatt a kreolok pártjára áll, a gyarmatokon lévő rabszolgák érdekeit védi, ellentétbe kerül bátyjával, összevész vele és bátyja kis évi segélyét is megvonja tőle.

Később egészen művészi céljának él. Francia verseiben a görög mítoszt kelti életre, nyugodt, mindig pontos ritmusaival egy új költői iskolát teremt meg, a „parnassien“-ek iskoláját. Érdekes, hogy míg nálunk ebben a korban a legteljesebb demokratizmus uralkodik a költészetben és a nép kincseit két kézzel veszik át a műköltők, a párizsi poéták Leconte de Lisle példájára hadat üzennek a garabonciás szenvedélyeknek, görög istenekről írnak, szeplőtelen formát követelnek és mint

művészi eszményről, a hidegvérűségről és érzéketlenségről, szenvedélytelenségről (impassibilité) prédikálnak. Leconte de Lisle eszményképei a klasszikus görögök: Homérosz, Aischylos, Szofoklesz. Nézete szerint a világirodalom azóta csak süllyedt. A tárgyilagos (objektív) lírát akarta megvalósítani, mely túl van a vérpercnyi hullámmzésán és az emberi szenvedélyek harcán. A romantikus költők őszinteségét és közvetlenségét olcsó kérkedésnek tartotta. Ilyen elvek mellett költészete kristályos és tündöklő lett, a forma túlfejlődött és az ősi indulatok elcsenevésztek benne. A parnasien-ek fellépése művészi visszahatás a romantikusok egyéniség-tisztelete ellen. Érdemük az, hogy a művészetet mindenekfölött becsülik, a formát megtisztítják a salaktól, új színeket, új árnyalatokat találnak és hangsúlyozzák minden művész, minden művészet arisztokratikus voltát. Nagy csomó fiatalember vallotta ezeket az elveket, — ma már a legelső francia írók — akik hetente találkoztak Banville, vagy mesterük, Leconte de Lisle lakásán.

Hírnevét 1870-ben alapította meg. Addig sokat küzdött, görög órákat adott, szűkösen élt. 1870-ben magának Napoleonnak is feltűnt, aki havonta 300 frank járadékot utalt ki neki és a szenátus könyvtárnokává tette. 1886-ban Victor Hugo helyébe az akadémiába választják. 1894-ben egy barátja birtokán meghal.

Leconte de Lisle az egész modern költészetre hatással volt. Művészet-tisztelete megragadó, munkája egész. Az ókor mítoszát, népek történetét kutatta fel, hogy formát találjon a benne háborgó szenvedélyek kifejezésére, a görög mondához menekült, hogy a mai ember pesszimizmusát megszólaltassa. Ragyogó szóbősége van ahhoz, hogy tagadja az életet. Színei káprázatosak. Forró fényben lihegő partokat mutat, alélt virágokkal, langyos, világoskék tengereket, egyiptomi és perzsa királykisasszonyokat, rózsaszín napsütésben, arany ernyő alatt elomló keleti hölgyet, aki a verandán a nargilét szívja, drágaköveket és tündöklő állatokat, a

tropikus délben, karcsú jaguárt, mely ásít, jóllakott és bőfögő lajhárt az őserdő rügysző ágain, tigrist, párdutot a páfrányok közt, oroszlánt, sast, kengurut, elefántot, pumát, mely véres bajusszal figyel, mint kecses és gyilkos cica. Sokszor az az érzésünk, hogy állatkert-költő. De ez a sok szín csak köpenye pesszimizmusának. A tagadáshoz, sötétséghez minden színt összeszedett, a görög, skandináv, gót, perzsa, ind mítoszból, az állat- és a növényvilágból. Középkori temetőkbe vezet, ahol fagyos göröngyök közt visít a szél, halottak fekszenek a havas szemfedél alatt, hold vigyorog a keresztetek fölött. Kívül minden arany, belül minden fekete. A tigris szája olyan, mint a rózsza, foga, mint a gyöngy, de belül gyilkos és csúf fenevad, a tigris is a pesszimizmust hirdeti. Schopenhauer írta: „csak nézni szép, lenni azonban rettenetes“. Ezt az ellentétet Leconte de Lisle költészettel fejezte ki, különös és színes pesszimizmussal. Pesszimizmusa cifra.

Egész életében a görög nyelvvel bíbelődött, régi papíruszokat olvasott nagyítóüvegen, lefordította az Iliast is és az Odysseát, de a tiszta és nyugodt görög harmónia nem az övé, tépett és dúlt a lelke, ideges a látomása, nagyon közel élt a modern kétségek kráteréhez. Feje mint egy görög istené. Homloka meredek, vonásai nyugodtak, koponyája kupolás. Mégis: modern lélek.

Görögsége is színes és ideges. Talán azért értjük ennyire mi, akik ma élünk. Hiába hitt poétai elvében, az impassibilitében, mégse szenvedélytelen és mégse egészen hideg. Vonalukban a görög szobrokat utánozza, utólráhetetlen mesterfogással. De a szobrokat — mint szecessziós szobrász — tarka színekkel mintázza, a homlok márványból van, az áll jaspisból, a fül krizoprázból, a szem helyén két óriási briliáns ragyog. A klasszikus alexandrinusok végén rímek — gazdag és különös és keresett rímek — csilingelnek. Tarka és barokk művész. Csak pátosza ókori. Tüdeje nagy és elfáradhatatlan, ércből való, mint egy homéroszi harci harsona.

MUNKÁI. Poèmes antiques 1852 (Antik költemények), Poèmes barbares 1862 (Barbár költemények), Poèmes tragiques 1886 (Tragikus költemények), Derniers Poèmes 1895 (Utolsó költemények).

IRÓDALOM. *Lehotai* : Leconte de Lisle (Magyar Szemle 1908), *Barna János dr.* : Leconte de Lisle (Kultura 1912). *Halasi Andor* : Leconte de Lisle (Élet 1913), *Bálint Lajos* : Leconte de Lisle (Magyar Hírlap 1913 január 14), *Kosztolányi Dezső* : Leconte de Lisle (A Hét 1913), *Bárdos Artúr* : Leconte de Lisle : Erinniszek (Nyugat 1913).

Leconte de Lisle verseiből sokan fordítottak : *Radó Antal* (Idegen költők albuma), *Vargha Gyula*, *Zempléni Árpád*, *Fiók Károly*, *Hegedűs István*, *Szabados Ede* (A XIX. század francia lírájából, a Kisfaludy-Társaság kiadása, II. köt.), *Gábor Andor*, *Halasi Andor*, *Juhász Gyula*, *Magyar Bálint*, *Radó Teréz*, *Varságh János*. Az „Erinniszek” című versesdrámáját 1913-ban *Ivánfi Jenő* fordításában mutatta be a Nemzeti Színház.

HOMÉRI HARC

Mint a legyek a rothadó ökörre
Szállnak nyüzsögve, forrva a napon,
Kócoshajú csapat rohan vakon,
Vad lárma közben, harcékjtól hörögve.

Most összecsapnak, vak zavart idézve
S rekedt sóhaj, nyögés hallatszik ott,
Itt egy szekér fut, ott bitang csikók,
Csillámlik a pajzsoknak kancsal érce.

Vonítva száll a síkon a vicsorgó
Kígyóhajú csatár, a szörnyű Gorgó
S párázik a nedves gyöpon a vérköd.

Arany szobájában Zeüsz dühöng mogorván
Leugranak az istenek s e tornán
Kétségbeesett, vad harcot vívnak értök.

SARKVIDÉK

Halott világ, tajték köröskörül,
Fölötte rézfény, örvényszáj alatta,
Forrongó bércek szürke kör-csapatja,
Min a magasba bús, fanyar köd ül.

Tömbök közé gyúrt ég, rideg pokol,
A vaksötétbe sok bús síri hang van,
Éles sikoly, kacaj sír fájva, halkan,
A szél vaskürtjét fújva bujdokol.

Hullám-mosott hegyormon ősi gyászba,
A régi ködnek istenei fázva,
Megfagyva alszanak hideg odúban.

Jön a hótól fehérült szörnyű medve,
Nehézkóros nyakával integetve
És nyálaz a kéjtől elittasultan.

AZ ÉG LÁMPÁJA

A csillagok aranyláncán lecsüngve
Az Ég Lámpája ringatózva lóg
Az óceánra, a fekete ürbe
És béke leng, oly puha, mint a csók,
Komoly vizek zsolozsmáznak körulte,
Az Ég Lámpája ringatózva lóg
A csillagok aranyláncán lecsüngve.

Fénnyel fürösztí e nagy végtelent ő
Gyöngyöt dobál a tájra hallgatag,
Ezüst ruhába van az árnyas erdő,
A fészkek a pálmákon alszanak,
Mert jó az álom, a csendet jelentő,
Gyöngyöt dobál a tájra hallgatag.
Fénnyel fürösztí a nagy végtelent ő.

Ó Hold, a semmiben, a mélyben, éjben
 A bús halottak napja vagy talán,
 Te vagy a fényes és szelíd fehér menny?
 Ragyogj, ragyogj a sírok kőfalán,
 Terítsd széjjel az álmok köpenyét lenn,
 A bús halottak napja vagy talán
 Ó Hold, a semmiben, a mélyben, éjben?

Ott béke van örökre, mindörökre.
 Éj! Csönd! Mért szállanak a sóhajok?
 Mért nem borulsz a fájó gyönyörökre,
 A sebre, amely lázasan sajog?
 A szenvedőre, aki sír hörögve?
 Éj! Csönd! Mért szállanak a sóhajok?
 Ott béke van örökre, mindörökre.

A csillagok aranyláncán lecsüngve
 Az Ég Lámpája ringatózva lóg
 Az óceánra, a fekete úrbe
 És béke leng, oly puha, mint a csók.
 Komoly vizek zsolozsmáznak körölte,
 Az Ég Lámpája ringatózva lóg
 A csillagok aranyláncán lecsüngve.

HJALMAR SZÍVE

Világos éj, jeges szél... Vércsatakban
 A hőroszok sír nélkül alszanak.
 Üveg szemük meredt, kezükben kard van,
 Fejük felett sötét holló-csapat.

Búsan világol a hold jégkorongja,
 Feláll Hjalmar a holtak között,
 Kezét a csonka markolatra nyomja,
 S párás sebajka csendbe gőzölög.

— Kiben van itt még egy kevés lehellet,
 Hej, hol van a sok víg, erős legény?
 Reggel vidám dalt zúgtak még a mellek,
 Mint a rigók a bokrok sűréjén.

Mind néma. Sisakom tört, roncs a fegyver,
 Lazult, kopott az elnyűtt, ócska bárd.
 Vérzik szemem. Zajt hallok, rémesen ver
 Tenger zúgása s érzem a halált.

Jőjj drága Holló, emberhús falója!
 Tépd fel szívem, itasd vascsőrödet.
 Testünk a romlás holnapig megója,
 Szívem Ilmer lányának vidd, öreg.

Most Upsalába sör foly, éji Holló,
 Koporsó kocog, dalol a jóbarát,
 Villámsebesen szállj, te pusztá-bolygó,
 Vedd a szívem s keresd a bús arát.

Ott fenn ül a varjú-csapott toronyban,
 Éj-fürtje lóg, bús arca hófehér.
 Ezüst függője szikrás fénybe lobban,
 S szemfénye csillagtűzzel is felér.

Menj bús követ a halvány lány lakába,
 Vidd el szívem s jelentsd a viadalt.
 Mutasd meg azt, hogy még holtan se gyáva
 S reád mosolyg Ilmer leánya majd!

Én meghalok már. Vérzem száz sebemből,
 Időm lejárt. Hull a rótszínű csöpp.
 Testem vidáman majd a napba lendül
 S a fényes istenek közé ülök.

ANAKREON-UTÁNZATOK

A kanca

Ó ifjú kanca, te tüzes szemű,
 Amerre futsz, ledől a gyenge fű,
 Szádon havas ezüst-tajték szalad,
 Csorgó verejték mossa oldalad.
 Trák pusztaságnak virgonc gyermeke,
 Nyerítesz a parton, élettél tele,
 Bontott sörénnyel szállsz s le nem bukol,
 Még a sebes dām vad sem ér utol.
 De térded nemsokára meglazul,
 S hiába küzdesz, birkózol vadul,
 A földre rogysz s nem sért a hódolat —
 Zabládba mar majd hófehér fogad.

A kupa

Vedd ez ezüst tömböcskét, fürge ötvös,
 De ebből harci szobrot mégse tördöss,
 Inkább hasas és öblös serleget,
 Hol a tüzes bor lázasan pezseg.
 S falára a Pleádokat ne véd:
 Legyen rajt a vidám menád-tömeg,
 Metszd rája az aranyló-fürtöket,
 A gömbölyű hordót, a víg szedést,
 Hol a szedők a pénzelő lakosnak,
 Bíbor-lábakkal fürtöket taposnak,
 Hogy rajzaiddal Évoét elénk hozd
 S lássuk víg Aphroditét, édes Éroszt,
 S égjünk a sok tüzes szívű szűzér,
 Kiket díszít a verbénás füzér.

A méh

A zöld hegyen Érosz, kérkedve fenn,
 Meglopta a köpút egy reggelen ;
 De rajtakapta őt egy méhike,
 Hozzá repült s megszúrta sebtibe.
 Könnyekbe fulva állt a balga isten,
 Ujjára fújt, hogy nagy baján segítsen.
 S feledve íját, rőten a haragtól,
 Cyprishez átszállott sietve akkor :
 — Anyám, sebet kaptam egy kis kígyótul,
 Megmart fulánkja . . . szólt s esengve sírt is.
 Mosolyosan szólt a szavára Cypris :
 — Te oly sebet szúrsz majd, — mely sohse gyógyul . . .

BOZÓT

A száradó fűvön, ahol a bódító
 Vad nap felé tekint a vérvörös kígyó,
 A szörnyű fenevad már bóbiskolni kezd,
 Hatalmas gyomra lóg és karmokat mereszt.
 Szájából perzselő lehellet láza száll ;
 Rózsálló nyelve lóg, nyelvén ezüst a nyál ;
 Szügyén, mely lángoló, mint egy rakott kohó,
 Rángó jóllét bőfög s pofája oly mohó.
 Körötte tompa csönd, nehéz, vihar teli.
 A sunnyogó párduc gerincét íveli ;
 Az óriáskígyó lapos és pikkelyes
 Fejével a fügek közt valamit keres ;
 Tündöklök, zizzen a fényes kőrisbogár,
 A csíkos tigris úr fejénél szálldogál,
 Mit lángoló verő, iszonyú láng füröszt,
 S kék ég alatt pihen, az összesült fű közt.
 De már az árny terül a mély erdők felül.
 A tigris áthevült forrongó vére hül ;
 Szél libben a fűvön ; zizeg a gyenge nesz ;
 Ocsúdik, széttel, mordul, fület hegyez.

A puszta néma még. A tükrös csermelyen,
 Hol a lótosz virul merengve csendesen.
 Nem látni dāmvsdat, remegve habozót,
 Gazellák léptitől se reszket a bozót.
 Az éhség marja fel mozgó sovány hasát;
 És összekuporul, halálos némaság;
 Nyujtózik, vánszorog, kapálja a talajt,
 Ösvényt szagol, amely kivisz a síkra majd,
 Ásít és talpra áll, untatja a magány,
 És gyászosan vonít a csúnya éjszakán.

AZ OROSZLÁN HALÁLA

Öreg vadász volt, künn élt a vadonba,
 Sötét ökörvér volt az itala.
 Bámulta a síkot, tengert borongva,
 S böggött a pusztán búsan, egymaga.

Majd kárhozottan sínylődött a hitvány
 Fogságba, nézte bamba csőcselék.
 Dobogva járkált a nagy vaskalitkán
 S a rácsba zúzta óriás fejét.

Hogy nincs menekvés már: belátta végre.
 S akkor otthagyt a vizét, húsát;
 Megölte az éhség s a szomjúság.
 Ó szív, te forradalmas görcsbe sínylő,
 Ki sírva vergődsz a föld ketrecébe,
 Vajjon miért nem mersz úgy tenni, mint ő?

A JAGUÁR

A barna lejtőkön arany sugár ég,
 Fényes habokba mosdik a vidék;
 De a síkokra ráborul az árnyék,
 Borzongva jó a hűvös, esti lég.

A gizgazos, zsombékos, csúnya posvány,
 A meztelen szirt, a fa, a homok,
 Indul-mozog és a magányból ocsmány
 Sóhajjal az új nap felé zokog.

A nagy folyó sötéten bugyborékol,
 A hold meszes párákon át kigyúl,
 Fel-felcsillan egy kajmán háta néhol
 A hold kemény-hús sugaraitul.

Az egyik éhesen kúszik az árra,
 Csattog kovácsolt állkapcáival;
 A másik kérges vas-torkát kitárja,
 Hogy fújja át az éles szélvihar.

A jaguár a mahagóni-lombban
 Vár hűnyt szemekkel, lesve, komolyan.
 De szimatolni kezd az orra nyomban,
 Friss hússzagot sodor a szélroham.

Izmos farán ül, úzi vad kívánság,
 Foggal-karommal pedzi a tusát,
 Vérszomjasan tépázza a fa hancsát,
 Rózsás nyelvével nyalja bajuszát.

Majd körbe szökken izmos, könnyű farka,
 A fához vágja a sóvár lesen;
 Lapos fejét kemény talpára hajtja
 S alvást mímelve horkol édesen.

Egyszerre csend lesz, fekszik, mint a szikla,
 A gallyak közt, aléltan és sután,
 Most egy kövér ökör siet a síkra
 És gőz lövell ki tágult orrlyukán.

Hármat se lép. Már megkövül egészen:
 Ott a facsúcs zöld rejtekébe fenn,
 Agát-arany, két óriási vér-szem
 Mered reá szikrázva, nesztelen.

Bután inog már roggyant-béna lábán,
 Felbőg, hogy mégse hagyja el magát ;
 A jaguár lejjő prédája láttán,
 Megkapja biztosan puha nyakát.

Az ökör enged, villás szarva port hány,
 Legyőzte a vad szörnyű ereje.
 A jaguár szorítja őt mogorván,
 S őrült iramban vágat el vele.

Köröskörül ijesztő pusztá ásít,
 Holdfényben úszó nagy szikláival,
 Az ökör vérzik, kéjeleg a másik,
 Megrészegíti a friss véritál.

Fekete éjbe tűnnek mind a ketten,
 A szemhatár tág, széles és süket ;
 Zajuk a csöndbe sikkad el rekedten,
 Éjjel fõdi bús küzködésüket.

A JAGUÁR ÁLMA

A mahagóni fák alatt virágdagály,
 S a rekkenő légben, hol dongók raja száll,
 Az összefont sűrűn, egy óriás gallyon,
 Hintáz a lármázó és cifra papagály,
 A sárgahátú pók s a fürge vadmajom.
 A ló- s ökör-ölő jaguár idejön,
 Megáll a vén fák közt, a mohlepett közön,
 Fáradtan és búsan, szemébe holt közöny.
 Farát megdörzsöli egy fába reszketeg,
 Elpetyhüdött ínye friss, hús vízért eped
 S kitör a száján egy halk-tompa böffenet.

A zajra futni kezd ijedten az arany gyík,
 És útja a gyepen cikk-cakkosan aranylik.

Majd a sötét sűrűn, hová nem hat sugár,
 A sziklán elnyúlik az álmos jaguár,
 Nyaldossa a lábán az éles karmokat,
 Álmos aranszeme káprázva pillogat,
 S amíg rest ereje vad kéje száll reája,
 Csóválja farkát és borzolja oldalát,
 Prédáról álmodik, körötte pusztaság
 És vérre szomjazván, a karmait bevájja
 Egy vakkanó bika puha-meleg húsába.

A NAP HALÁLA

Tengerként zúg a szél, az őszi szózat,
 A panasza oly ünnepi, komor,
 Lombot cibál, búcsúzva bújdokol
 S a fát pirosra festi véred, ó Nap!

Levélsomón kavarganak a vészek;
 Álmodat kínálva lassan jó az est,
 Az árnyba mindent bíborosra fest
 S görcsös, kopasz gallyon libeg a fészek.

Húnyj, húnyj kevély Nap, fáklyafény pihenj te!
 Fényes szőnyegre csorran ki a véred
 Mint összetört, véres szívünk szerelme.

Halj meg — te felkelsz! Jó reményre fekszel,
 De visszatér-e a hang, láng s az élet,
 Ha majd szegény szívünk megpattan egyszer?

CSILLAGHULLÁS

Omoljatok ti gyöngyök,
 Bús csillagok a habba már.
 Úgy lángol a vörös köd,
 Úgy tündököl a láthatár;
 Szikrázik a rózsás Kelet,
 Kacagnak a betyár szelek,
 A hullámon tűzszikra jár.
 Omoljatok ti gyöngyök,
 Bús csillagok a habba már.

Zuhanjatok csak szerte
 A titkos óceánba ti.
 Nap tűz le a hegyekre,
 Lángolnak izzó ormai.
 Sikoly, kacaj, dal kél ezer,
 A harmatos fa szíve ver,
 A légbe zúgást hallani.
 Zuhanjatok csak szerte
 A titkos óceánba ti.

RepüljeteK suhanva
 Ó messze földek, édenünk!
 A hajnal érces ajka
 Nevet s kigyujtja a szemünk.
 Testén ragyog a lángruha,
 A víz smaragd, a víz puha
 S arany tüzet mutat nekünk.
 RepüljeteK suhanva
 Ó messze földek, édenünk!

Siessetek Nyugatra,
 A néma éjbe, csillagok!
 A sűrű, zöld utakra,
 Hol a nap tűzszeme ragyog;
 A tavakon a szarvas, őz
 Vízet zavar, vígan időz

S a lárma már megint nagyobb.
 Siessetek Nyugatra,
 A néma éjbe, csillagok !

Ki hullik, az mind boldog,
 Feledtető sok lámpaláng !
 Ki mint ti, bús koboldok.
 Forog kihűlt csillag gyanánt.
 Oly édesjő a béke lenn,
 Aludni csöndbe, nesztelen,
 Hol nem les orvul senki ránk.
 Ó adj örök békét nekem
 Feledtető sok lámpaláng !

SOLVET SECLUM

Elhallgat egyszer e fonák zshivaj !

A szélbe reszkető sikoly kihal,
 Elnémul a haláljaj, a bosszú-szó,
 Mit égre zúg most az örvényben úszó,
 A lárma, sírás, vád, sóhaj, keserv, bűn,
 A test s a szellem egy csapásra megszűn !
 S elhallgat a király, a csőcselék,
 Nem zúg rekedten a börtön feléd,
 Hallgatnak az erdők s a tengerek,
 Mind, aki e pokolba hentereg,
 Oszol-tűnik, mi itten ölt meg égett,
 Elmúl a sárba túró földi féreg
 S az űrbe bolygó, kóbor éji lob !

Egy gondolat s minden hallgatni fog.

És ez nem akkor lesz, ha majd az ember
 Egy másik édent és új életet nyer,
 Se, hogyha rózsás fűbe kéjbe fúl,
 Se, hogyha sírban alszik végre, túl :

De, hogyha e meddő Golyó kizökken
 Űnott futásából kaján örömben,
 Vakon, bután rohan végsőt hörögve
 S észtesztve táncol a szabad körökbe,
 Megostromolja az eget vadul,
 Vén kérge róla megropogva hull,
 Felmennydörög sós óceánjaival
 S kialszik a víztől a lángvihar
 És a világszülő sáromladékon
 Az úrben új lét kel s vesz a mulékony.

REQUIES

Távol azoktól, akiket szerettem,
 A szép napoktól halkán távozom.
 A meseország ott ragyog megettem.
 Megállok még a sziklacsúcsokon,
 Az égen, az alkony alvó egén,
 Repül reményem, a végső remény.

Boldogtalan! törődj be végzetedbe;
 Az ifjúság többé el nem bűvöl,
 Hiába az emlék, így végezed be,
 Az égre nézz s ne félj a könnyűtől,
 Hulljon le a sok ígéretlevél,
 Szerelmed, álmod, mit nem ízlelél.

Mit sem ad az idő, bármit ígéret,
 Nem zöldül a rom, a hamu soha.
 Holt hamvaid add át a kósza szélnek,
 Aludj, a sír oly édes nyoszolya.
 Az éjszakába lelj új gyógyszeret
 És lásd be, hogy már senki sem szeret.

Az életünk ilyen, el kell viselni,
 Az örült lázad és a gyenge sír;

A bölcs nevet és terhe néki semmi.

Szállj hát a mélybe, hív az enyhe sír.
Ott lenn a zaj, a háború pihen,
Boldogtalan, aludj hűs mélyiben !

AZ UTOLSÓ EMLÉK

Meghaltam. — És szemem még sincs lezárva,
Csak járok az örvényes éjszakán,
Oly csöndesen, mint lassú népek árja.

Búsan lehell a sír fuvalma rám,
Bolygok bitangul, évek óta, resten,
És társam az Űr, az Éj, a Magány.

Napom lejárt. Nem érzem a sebet sem,
Az élet ez, vagy a halotti párna ?
Nap ! Álom ! — Semmi. Menj, menj kósza testem.

Zuhanj ! Szemembe tátong az űr árnya,
Az elmúlás nyugalmas éje elnyel,
Meghaltam. És a semmiség zilál ma.

Hát e kísértet, e hang és e sebhely ?
Rég kaptam, a tusakvó életen.
Ó éj ! Borulj le, éj ! — És csöndbe fedj el :

Szívem megették. Ó emlékezem.

CHARLES BAUDELAIRE

Charles Baudelaire 1821 április 9-én született Párizsban. Apja nagyműveltségű, művészhajlamú tanár, hamar meghal, anyja pedig másodszor is férjhez megy, Aupic tábornokhoz, a későbbi konstantinápolyi nagykövethez. Gyermekekora keserű és örömtelen. Irodalmi becsvágya korán ébred. Mostohaapja kereskedőt akart nevelni Baudelaire-ből s minthogy az okos fiú otthon különben is kellemetlen volt, elküldte utazni (mint Baudelaire hitte) azért, hogy az óceánba vesszen. Bejárta Ceylont, Madagaszkárt, Indiát. 1843-ban nagykorúvá lesz, megkapja hetvenötezer frank örökségét és világfi módra él. Erre az időre esnek azok a kalandjai, melyek oly különös fényben tüntetik fel alakját. Szobája ablakaira vastag, homályos üveget vágatott, kígyókat, skorpiókat tartott lakásában. Baudelaire külön volt. Nála azonban a különleges keresése végzet-szerű. Szeszélyeivel csak a nyárspolgárokat akarta elriogatni, távoltartani magától azokat, akik harmóniáját zavarhatnák. 1848-ban végigküzdi a forradalmat, bár hajlama inkább az arisztokráciához vonja. Később a legnagyobb pénzszükségben lefordítja Poe Edgar meséit. 1857-ben kötetben jelennek meg versei „Fleurs du mal” (A Rossz virágai) címen, melyek a szűkebb irodalomra mély hatást gyakorolnak és ma az irodalom történetében nevezetes dátumot jelentenek. Két szomorú szerelmet él át. Akik közelálltak hozzá, hűséges és nemes embernek ismerték. Utolsó sou-it Jeanne Duvalnak küldi, egy mulatt asszonynak, aki évekig feküdt halálos betegen

a kórházban. Élete utolsó szakában Belgiumba utazott, ahol felolvasásokat akart tartani, pénzt akart szerezni, de terve nem sikerült. Keserű bosszúságát tréfás-komoly, vackor-ízű versekben töltötte ki (melyeket hátrahagyott művei nyomán közlünk ebben a kötetben, jellemzésül), a belgákat szapulta, kiknek nyárspolgáriás szokásaival sohase tudott megbarátkozni. Bágyadtan és betegen tért vissza, többször szélhűdés érte, elvesztette beszélőképességét, hónapokig haldoklott. 1867 augusztus 31-én halt meg Párizsban.

Baudelaire költői nagyságát, melyet évtizedekig vitattak azok, akik visszariadtak döbbenő egyéniségétől, ma már mindenki elismeri. Utód nélkül halt meg. A dekadens költészet, mely az ő hatása alatt cseperedett fel, csak részleteket nyújtott, az ő nagyszerű, átfogóereje nélkül. Különálló jelenség Baudelaire; bátor, szabad, körvonalazott egyéniség, férfias vérmérséklet, akinek versei mindenkor maradandó hatásra számíthatnak. Mi már klasszikus ízt érzünk verseiben. Olyan tisztán szól — árnyalatok és finomkodások nélkül — az erő nyíltságával, mint egy klasszikus. Szemben Verlaine ködös és tétova szókeverésével, biztos formába öltözteti gondolatait és ezt vallja: „a szóban van valami szent, mely megtiltja, hogy könnyelműen játsszunk vele“. Arisztokrata és maradi, modern és mégis középkori szellem. Érzi a tudomány csődjét. Az ember nem halad, legfeljebb a sír felé halad, a gyönyör nyomában a csömör. Súlyos pesszimizmusát, ideges nyugtalanságát egy régi költő pátoszával énekli meg. A maga korában forradalmárja volt a művészetének, védelmébe vette Delacroix-t és Ingres-t, akiket annakidején nem méltányoltak, elsőül hitt Wagner művészetében. Furcsaságokkal takarta mélységeit. Baudelaire nagy volt. Versei elé ezt írta: „Tiszta vagyok, mint a papír“.

Anatole France így jellemzi őt:

„Mélységesen át van hatva a test tisztátalan voltától, majd azt mondhatnók, hogy az eredendő bűn tana

utólszor fejeződik ki „A Rossz virágai“-ban. Baudelaire az érzékek zavarát egy kazuista aprólékos szigorúságával, egy orvos komolyságával ítéli meg. Neki mindez nagyon fontos: mert itt van a bűn és a legkisebb bűnben is van valami szörnyű. Baudelaire kereszténységének egyik főjellemvonása az, hogy a szerelmet és a halált állandóan együtt látja.“

MUNKÁI. A versei két kötetben jelentek meg: *Les Fleurs du mal* 1857 (A Rossz virágai), *Oeuvres posthumes* 1886 (hátrahagyott munkák).

IRODALOM. *Elek Artúr*: Baudelaire levelei, *Lehotai*: Baudelaire (Magyar Szemle 1906 augusztus 9), *Bölöni György*: Baudelaire (Népszava irodalmi melléklet 1908), *Tóth Árpád*: Baudelaire, un bon poète de seconde ordre (Nyugat 1910 november 1), *Barna János dr.*: Charles Baudelaire (Kultúra 1912), *Kosztolányi Dezső*: Baudelaire sírja (A Hét 1913), *Lám Frigyes*: Baudelaire (Katholikus Szemle 1914), *Kosztolányi Dezső*: Baudelaire és a belgák (Nyugat 1915, *Tinta* 1916. Kner kiadása), *Kosztolányi Dezső*: Baudelaire és Verhaeren (Nyugat 1917 július 16), *Szini Gyula*: Baudelaire (Nyugat 1917), *Szini Gyula*: Baudelaire (Pesti Napló 1917, 231. sz.), *Ady Endre*: Charles Baudelaire él (Nyugat 1917 november 1).

György Oszkár egy kötetnyi verset tett közzé: Charles Baudelaire „A Rossz virágai“ (Tevan, I—II. kiadás). Születésének százéves évfordulóján, 1921-ben megjelennek összes versei *Babits Mihály*, *Szabó Lőrinc*, *Tóth Árpád* fordításában (Táltos).

Fordítói közt említendők meg: *Radó Antal* (Idegen költők albuma), *Endrődi Sándor*, *Hegedűs István*, *Zempléni Árpád* (A XIX. század francia lírájából, II. Kisfaludy-Társaság), *Ady Endre* (Új versek), *Babits Mihály*, *Bródy Miksa*, *Franyó Zoltán*, *György Oszkár*, *Harsányi Kálmán*, *Havas Géza*, *Havas Gyula*, *Jánosi Gusztáv*, *Juhász Gyula*, *Kállay Miklós*, *Kacsovich Tibor Béla*, *Kún József*, *Kuthy Sándor*, *Somlyó Zoltán* (Az átkozott költő), *Szabados Ede*, *Szilágyi Géza*, *Vidor Marcel*.

AZ ÁTOK

Rám szakadt a lomha bosszú,
Ily teher sok Sisyphusnak,
Napjaink hamar elúsznak
S a Művészet hosszú, hosszú.

Nem kísér halotti pompa,
Ismeretlen sírba térek
És halotti, bús zenémet
Szívem, e gyászdob kopogja.

— A sötétbe vár a kincsem,
Hol mérőőn, csáklya sincsen,
Csak felejtés és magány.

Száz virág kelyhét kinyitja
És illatja titkok titka
A halálos éjszakán.

AZ EMBER ÉS A TENGER

Mindíg szeretted a vad óceánt
Ember, te vad, vad mint a zivatar.
A tengeren vihar ekéje szánt,
És lelked is örvényes és fanyar.

Leszállsz kevély, tajtékos mélyibe
És csókolod arcát ölelkezőn,
Gyakran szíved zajától futsz ide
S felejtesz a bögő, szilaj mezőn.

Nagy mélyetek titokzatos, sötét
Ember, szíved se méri fel az ón.
Tenger, ki látta kincsed özönét?
Örök titok pecsétje áll azon.

Hiába múlnak új s új századok,
 Ma is dühöngtök, mert a harc örök,
 Halálra, vérre szomjas lázadók,
 Őrült testvérek, szörnyű küzködők !

VERS THEODORE DE BANVILLE-HEZ

Te a Múzsának fürtjét összeráztad,
 Oly markolással rúgtad földre őt,
 Oly könnyen vágta porba hősi lázad,
 Mint apacs az útszéli szeretőt.

Már ifjan láttad a művészet ormát,
 És építettél, gőgös építő,
 Keresve pontos, újveretű formát,
 Mit tartalommal áld meg az idő.

De, lásd, a vérünk lassan elszivárog ;
 Testünkön a vén monda véres inge
 Görcsös halált hoz ájult ereinkre,
 Mert átkos ingünk kígyónyalba ázott
 És a kígyó mindíg bús kárhozat lesz,
 Mit bölcsejében fojt meg egy Heraklesz.

A SZÉPSÉG

Oly szép vagyok, mint egy kőarcú álom,
 A keblemen haltak meg ezerek,
 De a költő, halálos ideálom,
 A vérért, könnyért még jobban szeret.

Mint szfinksz ülök értetlen s egyre rontok,
 Hó a szívem, fehér hattyúpihe ;
 Gyűlölöm a mozgást, a formabontót,
 Nevetni, sírni nem lát senkise.

Nagy gesztusom, a végtelent betöltő
Szobornyugalmam nézi sok-sok költő,
Bámulja búsan, vágyva, remegőn ;

Mert mindig hű s szelíd a szeretőm.
Szemembe, e két szépítő tükörbe
A végtelen fény lengedez örökre !

AZ ESZMÉNY

Nem kell nekem a cukros, léha holmi,
Az ósdi szépség, mit puhult kor ád,
Csengős kezek és tánccipős bokák
Gyengék hatalmas szívem megmarkolni.

A sápkóros poéta, bús Gavarni,
Szívhatja a beteg kórházi gőzt,
Én nem lelem sápadt rózsái közt
Azt, ami lelkem fel tudná kavarni.

Örvényt ! Egy hőst, ki földet, eget megvet,
Eszményeim a bűn-hősnő, lady Macbeth
És a viharba költő Aischylos ;

Vagy a Michel-Angelo-i nagy Éjjel,
Mely görbedő testét oly szörnyű kéjjel
Szorítja a titánok ajkihoz !

MEDDŐ NŐ

Hullámszik, gyöngyözik ruhája fodra,
Járása tánc és a járása láz.
Kígyózik, mint a kígyó csavarogva,
Mit a bűvész ütemes botra ráz.

Mint sívó homok s a puszták azúrja
 Nem érti a mi szenvedéseink,
 Mint a tenger kel és elapad újra
 Közönyös, él és reánk sem tekint.

Csiszolt szeme két pompás csodakő,
 Oly túlvilági és oly furcsa ő,
 Egy angyal, egy szfinksz, harc és tiszta béke,

Csupa arany, acél, gyémánt, nyakék,
 S testén mint egy didergő csillag ég
 A meddő nők fönséges szűzisége.

A DÖG

Emlékszel-e, én angyalom a dögre,
 Amit láttunk e reggelen?
 A kavicsos ösvényen füstölögve
 Feküdt a bűzhödő tetem.

A lábát égre rúgta, mint a céda
 És égő mérget izzadott,
 És hasa dögleletes rothadéka
 Ontotta a csúf illatot.

A nap reásütött a húscafatra
 Pecsényévé pirítva már,
 Hogy a nagy Természetnek visszaadja,
 Mi néki joggal visszajár;

S az ég bámulta a remek csontvázat,
 Kinyílt, mint a bimbó feje,
 De bűze oly erős volt, hogy — útálat —
 Úgy szédültél a fűre le.

Donogtak rothadt gyomrán a legyecskék,
 Fekete és komor üteg

S húsrongyait sűrű lében megesték
A dőzsölő, sötét nyüvek.

Dagadt-apadt a lé, akár a hullám
Fröccsenve szörcsögött le-fel :
S úgy tetszett, hogy az élet, itt e hullán,
Ezerszeres erőre kel.

És zene zengett, gyászos, furcsa, rémes,
Mint szél s a víz zenélt a váz,
Vagy mint a búzamag, amit a béres
A rostában forgatva ráz.

A forma is csak rémlett, lenge álom,
Egy vázlat volt a hulla most.
Mit gyorsan összeüt művész a vásznon,
Emlékezetből, hamarost.

A szirt mögött ravaszul meglapulva
Egy szuka várt, egy éhes eb.
Hogy dögfalatját megragadja újra,
Sandító szemmel ránk lesett.

— És látod, édesem, ily dög leszel te,
Ily szörnyűséges döghalom,
Te csillagom, napom, szívem szerelme,
Te lázam és te angyalom.

Igen ! ilyen leszel te báj-királynő,
Ha megken utolszor a pap.
Feletted dudva és kövér virág nő
S porladni fogsz a föld alatt.

De mégis, mindhiába mar a pondró
És a sír minden férgei,
Mert dúlt szerelmem is a te mosolygó
Örök szépséged élteti !

ÓCSKA ÁGYON

Egy éjjel, hogy egy iszonyú zsidólány
Feküdt mellettem, mint egy holttetem,
Az olcsó testen, a halálos órán
Őt láttam én, szomorú végzetem.

A teste ősi fönség és szilajság,
A szeme éles és a kegye kard.
Viseli haja illatos sisakját,
Amely mindig bűvös körébe tart.

Ó hogy csókolnám testedet, te gyöngéd,
Hús lábadtól hajadig furcsa kéjjel
Pergetném a csók izzó drágagyöngyét.

Csak megrebbenne egyszer büszke pillád,
Dacos királynő és könny öntené el
Vakítva villogó, merev pupillád.

A MACSKA

I

Jőjj a szívemre, Macska, hízelegve,
A karmaid húzd vissza hát.
Hadd szédülök arany pokolszemedbe,
Amely merő érc és agát.

Ha borzolom rugékony macskahátad,
Elönt a reszkető öröm.
Ittas kezem piheg s remegve áthat
Szikrákat ontó szőrödön.

Őt látom a lelkemben. Ég szeme,
Mint a tiéd, szép állatom,
Mély és hideg, villámlik s öl vele.

És drága testén áthatón
Finom lég, kéjes illatár
Igéző vészfuvalma jár.

II

Bundája barna, szőke, rőt,
S illatja az arcodba fú,
Nehéz, varázsos illatú,
Ki megsimítja egyszer őt.

Családi szentélyt, házat ó ;
Ha lép, fény ég a ház körül,
Ítélt, megihlet, tűzhöz ül,
Tán isten is, tán csak manó.

Ha nézem olykor egymagam,
Meredten és szerelmesen,
Figyelve villog a szemem
S magába mélyed az agyam.

Látom — s kigyullad erre főm —
A két opálszín lánggolyót,
E két lámpát, a lángolót,
Mely rám lövell s ég kérdezőn.

MAESTA ET ERRABUNDA

Nem fáj a szíved néha, Ágota,
 A vágy a tengerekre sose űzi,
 E sártengerből nem vágyol oda,
 Ahol a víz mély, kéklő, tiszta, szűzi?
 Nem fáj a szíved néha, Ágota?

Csak a tenger, az ad nekünk vigaszt!
 Míg zúg a szélvész roppant orgonája,
 A víz, ez a rekedt dalos virraszt,
 S lágy, lassú bölcsődalt dalol reája.
 Csak a tenger, az ad nekünk vigaszt!

Ó vígy vagón! hajó vígy messzire?
 Itt sár lesz a szemünk könnyharmatából!
 — Ugy-e ezt mondja Ágotám szíve:
 Csak messze a bűnöktől, élni távol,
 Ó vígy vagón! hajó vígy messzire!

Mily messze vagy te illatos berek,
 Hol csók, öröm víg társa az azúrnak
 S a szív nem álmot, árnyakat szeret!
 De tiszta, édes, mély gyönyörbe fullad!
 Mily messze vagy te illatos berek!

De gyermeki szerelmünk édene,
 Futkározás, csók, dal, csokor, lopott szó,
 A domb mögül felsóhajtó zene,
 A hús sűrűn forgó mézízű korsó,
 — De gyermeki szerelmünk édene,

Hamar letűnt, ártatlan kerthelyünk
 Messzebb vagy-e, mint India s messze Kína?
 Mért nem lehet életre keltenünk?
 Ha téged egy ezüsthang visszahína,
 Hamar letűnt, ártatlan kerthelyünk.

A KÍSÉRTET

Ágyadhoz surranok sötétlőn,
Mint lángszemű angyal, ha éj jön
S feléd kúszom majd zajtalan
A hosszú árnyon, egymagam.

Csókot lopok rád, büszke barna,
Miként a hold a hús avarra
S öllek is, te bódító,
Mint sírt a reszkető kígyó.

Ha jó az ólomszínű regg,
Hideg lesz a bús ágyüreg
S estélig elhagyatva látod.

Más lány, szelíd szívet ural :
Én rémülettel, bosszúval
Tiprom le majd az ifjúságod !

A ZENE

A zene néha rám zúg, mint a tenger !
Az ég felé, hahó !
A ködbe, éjbe, míg a fergeteg ver,
Száll egy sebes hajó ;

Mellem feszül, tudóm, mint a vitorla
Nekidagad vadul,
Előttem a hullámok szilaj orma,
S az éjszaka lehull ;

Érzem, hogy süllyedek, üvölt a víz,
S a romlás kéje vár,
A zivatar, az orkán szárnya visz,

Bölcsőm az örült tengerár. —

Máskor meg síma tükrén ringatom
Álmatlan bánatom !

ROKON BORZALOM

„Ez ónszínű és rémes ég,
Miben sorsod tükrözve látom,
Vajjon mily eszmét lop beléd ?
Felelj, istentelen barátom.“

Határtalan felbátorít
A sok talány, az éj, a tűz-kép,
Nem jajgatok, miként Ovid,
Hogy hazájából kiűzték.

Szétdúlt egek, ti bennetek
Gőgös-magamra ismerek.
S te vagy sötét, gyász-arcú felleg

Holt álmaimnak ravatalja
És a pokol visszfénye rajta
Legkedvesebb zordon szívemnek.

A FIGYELMEZTETŐ

Aki az ember-névre méltó,
Egy sárga Kígyót hord szívében,
Mint trónon és szól a kevély szó :
„Akarom !“ s rá az ember : „Én nem !“

Ha átkarol csókok csalitján
Egy vízitündér, vagy szatír-lány,
Sziszeg a Kígyó : „Kötelesség !“

Ha verselsz s véred kéjre gerjed,
Márványt csiszolsz s nyesed a kertet,
Sziszeg: „Megéred-é az estét?”

Ő tőle semmi meg nem óhat,
Hiába hí a vágy, a távol,
El nem futhatsz e bús kígyónak
Kegyetlen és intő szavától.

A LÁZADÓ

Egy mérges angyal száll, előretörvén,
És megragadja a bűnöst, karon,
Cibálja a haját s szól: „Ez a törvény.”
(Jóangyalod vagyok.) „És akarom.”

„Szeretni kell — ne fintonítsd a képed —
Társad, ha görbe is s bicegve lép,
Hogy majd kibontsd, ha Jézus jó elébed,
Jótetteid virágos szőnyegét.”

„Ez a szeretet! És ha már kihúnynak
A lángjaid, gyujtsd újra meg az Űrnak,
Ez az igaz Gyönyör s a Hatalom.”

És a kegyes angyal vad átkokat szór,
Megöklözi a hitványt, ámde akkor
A bűnös égre bög: „Nem akarom.”

A VAKOK

Nézd, lelkem: a vakok szörnyű csoportja!
Majdnem bohókás mind, akár a báb;
Mint alvajárók úgy haladnak át
Szemük sötét gömbjét előrenyomva.

Az égi szikra elszáll s vissza nem jön,
Most a távolba néznek, mindenütt,
Az égre ; és nem látni, hogy fejük
Lehajtanák, álmodva és merengőn.

Az örök csönd testvérén, a halálos
Éj árnyain bolyonganak. Ó város !
Amíg zajod dalol, nevet, vakog

S te csókba fúlsz, járok az éj honában,
Mint ők s azt kérdelem náluk tétovábban :
Mit vártok az Égtől, ti bús vakok ?

PÁRIZSI VIRRADAT

Zeng az ébresztő a kaszányaudvaron,
A lámpalángba fúj a kósza fuvalom.

Ez az a perc, mikor gonosz lidérc-csapat
Kínozza párnáin a barna ifjakat ;
A lámpa, mint a vérző szem, vöröslök
S ráhull a napra egy sötétvörös csík ;
A lélek ébredez, de még a test nehéz,
S akár a lámpa és a napfény, összevész,
Mint síró arcon az utolsó könnyek,
Az éji rémek búsan elkészönnnek.
A férj írástól, a nő csóktól álmos.

A kémények pipáló füstje szálldos.
A kéjleány hamvas szemekkel és bután,
Szájtátva horkol a kitombolt kéj után ;
A koldusásszony a kezét melengeti,
Fityegnek ösztövér, hús-vézna mellei.
A gyermekágyasok fájdalma újra nagy,
Belül a szutykos ágy, kívül a fagy, a fagy.
Most mintha hallanál vértől piros sikolyt,
A hajnali kakas a ködön átrikolt ;

A házakon gyűrűs, hullámszó ködgomoly,
A kórházak szegény betegje haldokol,
Őkredezik, csuklik és utolsót hörög.
Odukba térnek a lumpok s a betörők.

A hajnal jó. Zöld ruhája s rózsaszín,
Vacogva lépeget a Szajna partjain
És a sötét Párizs, dörzsölve a szemét,
Vén mesteremberként a műhelyébe lép.

A NAP VÉGE

A fakó napfényben éled,
Fut, vonaglik, forr vadul
A zajos, kegyetlen Élet;
Míg az ég boltjára hull

A gyönyörtadó nagy éjjel
S enyhül az éhes s a rab,
Bűnt, bűt elfeled a setétell
S szól a költő: ... „Vártalak!

Fáradott a lelkem, testem,
A nyugalmat égve esdem,
Sok bús látomány mar és tég.

Hátra fekszem. Jőjj le, fődj be
Lebbenő gyászfüggönyödbe:
Ó, üdítő, hús sötétség!“

A KÉT JÓ NŐVÉR

A Kéj meg a Halál két drága nővér,
Kik csókot adnak, frissen, mindenütt.
De sohse szült e két előkelő vér,
Meddő maradt rongyfödte csípejük.

A poklok költőjének, aki bágyadt,
 És nem találja kedvét semmiben,
 A temető s a bordélyház ad ágyat,
 Hol álmatlan álomban elpihen.

A koporsóhoz s ágyhoz tér meg újra
 S e két nővér, lelkét, a végtelent,
 Szörnyű gyönyörre, édes kínra gyujtja.

Mikor temetsz el, mocskos-arcú Kéj te,
 S mikor tűzöd be, ó Halál, te szent,
 Bús ciprusod vad mirtusza helyébe?

A ROKONLELKEK

A belga nép nagyon csodás.
 A kenyerre a majmolás.
 Vértört kap s ez garancia
 Neki, hogy ő — farancia.

A BELGÁK ÉS A HOLD

Kerek e földön nincs oly furcsa nép,
 Mint a belgák. Láttán a szép dolognak,
 Megnyúlik a képük, tompán dohognak,
 Nekik botrány és kihívás a szép.

Ejts tréfaszót s a szemük megmered,
 Akár a zsírba sült árva halszög,
 Mondj meghatót: nevettükbe meghalnak,
 Mutatva, hogy ők mindent értenek.

A fénytől is félnek nagyon a belgák.
 Olykor látom, mikor a holdvilág ég,
 Hogy ülepükre csüccsennek a balgák.

Köröttük sár, csömörletes okádék,
S tökrészezen csak ugatják a holdat,
Nyavalya töri őket, úgy csaholnak!

EPITÁFIUM

Rops műterme számára, mely Brüsszelben koporsókat gyárt

E koporsókat nézem én.
Mind mahagóni-költemény.
Múasztalos cifrázta fürge kézzel,
Milyen ékszertok! s jaj, micsoda ékszer!

Itt a halottak pimaszok,
A flamand hullák, a gazok
Beszennyezik majd, hogy belépörögnek,
Minek ilyen tok az ilyen dögöknek!

A BELGA CIVILIZÁCIÓ

A belga az civilizált:
Tolvaj, de agyafurt kivált,
Nagyon gyakran szifilizált.
A belga az civilizált.
Nem tépi szét a húst körömmel,
Az asztalánál nagy örömmel
Használ villát meg kanalat.
A belga a korral halad,
De mancsán zsír van és maszat.
Van inge és van drága kis
Kalapja, van nadrágja is,
Első a tivornyába is.
Pont úgy okádik, mint egy angol,
Járdára piszkol, ha csatangol,
Papok sok új és ferde tanról,
Akárcsak nálunk az arasznyi
Kis bolyhos és tud — — —
Mint a majom, buja, zilált,
A belga az civilizált,

HALÁL, VÉN KAPITÁNY . . .

(Az „Utazás“-ból)

Halál, vén kapitány! vígy útlan útjainkra!
Ó, vén Halál! Menjünk! Úgy úntat ez a táj!
A tenger és az ég fekete, mint a tinta,
Szívünk csupa sugár és szívünk egyre fáj!

Öntsd edző mérgedet bús híveid szívébe,
Parázslík az agyunk s a szél viharra fúj,
Meríts az örvénybe, mindegy Pokol-e, Ég-e,
Az Ismeretlen kell, a csoda és az új.

KOSZK

Kosztolányi Sándor

GUY DE MAUPASSANT

Guy de Maupassant Miromesnilben született 1850 augusztus 5-én. Ősei Lotharingiából származtak. Anyja nevelte. Tizennyolc éves korában a tengerészeti minisztérium hivatalnoka, később átmegy a közoktatásügyi minisztériumba. Harmincéves korában kezd írni. Ekkor egymásután ontja a köteteket, tíz év alatt huszonhét könyvet ír. Igazi hírét regényeinek köszöni, igazi értéke rövid elbeszéléseiben van. Elsőrangú megfigyelő. Maupassant középtermetű férfi volt, széles vállú, izmos, sokat tornázott, csónakázott. Erős szervezetét az élet és munka hamar megviselte. Férfikora delén elborult elméje. Örülési rohamában borotvával el akarta metszeni gégejét, kényszerzubbonyban vitték a párizsi tébolydába és ott halt meg, 1893 július 6-án.

Maupassant egyetlenegy kötet verset adott ki „Des Vers“ (Versek) címen, 1880-ban. Ez az első könyve. Realisztikus művészetéből ízelítőt adnak a versei. Nagyságát nem bennük kell keresnünk. Az az író, akit ma nagyrabecsülnek, prózai polgárokat figyel meg, a kisembereket, a XIX. század különceit és betegeit, verseiből csak festéktálcáját ismerjük meg, színeit, melyeket regényeibe és elbeszéléseibe — sokszor változtatás nélkül, szóról-szóra — átvesz. Később tágu látóköre, kifejlődik humora, de lírája ugyanaz marad. Néhány ideges és zaklatott verssorában már látjuk az egész Maupassant-t.

IRODALOM. Radó Antal: Maupassant (Megjelent a Kabos Ede által szerkesztett Krónika első számában), *Neményi*

Erzsébet : Maupassant életrajza (A Hét 1907), *Babits* Mihály : Maupassant versei (Nyugat 1909 február 16), *Nádai* Pál : Maupassant összes versei (A Hét 1909), *Gulyás* Pál : Adalék Maupassant fejlődéséhez (Egyetemes Philologiai Közlöny 1909), *Salgó* Ernő : Guy de Maupassant (Nyugat 1911 augusztus 1), *Resek* Román : Guy de Maupassant (Modern Szemle 1914). *Kosztolányi* Dezső lefordította Maupassant összes verseit (1908). Több versét lefordította *Bródy* Miksa (Jövendő), *Szilágyi* Géza (Holt vizeken), *Zempléni* Árpád (A XIX. század francia lírájából. A Kisfaludy-Társaság kiadása, II. kötet) és *Zoltán* Vilmos.

NAGYAPÓ

Holtan feküdt a nagyapám,
Kilencvenéves nagyapó.
A homloka az halavány,
Akár az ágya, oly fakó.
Nagy, sápadt szeme kinyílt,
Halk hangja hörgött reszketőn,
Mint sóhaj-űzte messzi szók,
Mint szél morajló fatetőn.

Álom ez, vagy emlékezet ?
A fényes reggel tűzburok,
A fádba tűznedv pezsegett,
Szívembe bíbor vér futott.
Álom-e, vagy emlék-e ez ?
Az élet oly szép s ködbe vesz !
Emlékezem, emlékezem.
Ó, tűnt napok, tűnt életem !
Az ifjúság ! emlékezem.

Álom ez, vagy emlékezet ?
A gyenge hab, a puha, lágy,
A szélre bűvösen rezeg.
Himbálja a szívem a vágy.
Álom ez, vagy emlékezet ?

Miért e perzselő szelek ?
 Emlékezem, emlékezem !
 Ifjú erő vitt tüzesen !
 A szerelem ! emlékezem.

Álom ez, vagy emlékezet ?
 Zajjal telik meg a szívem,
 Mit a hullám ver reszketeg,
 A gondolat fut s elpihen.
 Álom ez, vagy emlékezet,
 Hogy meg se kezdve végezek ?
 Emlékezem, emlékezem !
 Rám várnak ők a mélybe lenn ;
 A sír ! a sír ! emlékezem.

A VADLUDAK

Elhallgat a madár is, minden alszik,
 Fenn szürke ég, lenn hófehér kihalt sík.
 Fekete hollók, sok zord éji folt,
 Vájják a hó jegét nagy csőreikkel.

Egyszerre fönn az égen zaj rikolt,
 Lärmázva egy vadlúd-csapat tűnik fel.
 Mind nyúlt nyakakkal megriadva rebben,
 Mint a kilőtt nyíl, egyre sebesebben
 S szárnyuk nyomán süvölt a levegő.

A bús zarándokraj merengve szárnyal
 Pusztákon, erdőn, óceánon által,
 Fönn a vezérük olykor tűzbe jó,
 S serkentve röptük felzúg, sírva, fájón.

A karaván szétgombolyul elül,
 Mint két szalag s egyszerre szétterül
 Szárnyas háromszögük a szemhatáron.

Lenn háziludak csapata zajong.
 Lomhán topognak, lábuk összedermed,
 Terelgeti egy rongyos, árva gyermek
 És inganak, mint a nehéz hajók.
 Figyelnek a búcsúzó, kósza neszre,
 Fejük kinyújtják s nézik, egyre nézik
 A vadludak iramló szökkenésit
 És vágynak ők is szállni messze-messze.
 Emelgetik a szárnyukat erőtlen,
 Ágaskodnak s a zajt remegve hallják
 És összezsibbadt, átfűlő erőkben
 Sajogva kél az álmodott szabadság,
 A lanyha partok messze tájak álma,
 A hómezőn riadt vággyal sívítnak
 S jajongva, a bús égre kiabálva
 Soká felelnek tűnő társaiknak.

A HOLDSUGÁR DALA

Tudod, mi a nevem? — A Holdsugár,
 Tudod, honnan jövök? — Az égre nézz fel,
 Anyám ragyog, az éj hús árnyú már,
 Fákön, vízen futok lágy szökkenéssel;
 Tanyám a hús fű, a meleg fővény;
 Kúszom sötét falon, nyírfák tövén.
 Mint kincsre szomjú martalóc a házon,
 Nincs melegem sosem és sose fázom.

Pici vagyok, mindenhol ott van
 Fényem ragyogva, csendesen
 Ülök a néma ablakokban,
 A titkokat mind ellosem.
 Most itt vagyok, perc múlva ottan:
 A vad, a puszta réteken,
 A tétovázó szerelem
 Követi fényemet nyugodtan.
 Aztán, mikor tüzem kilobban,
 Lágú bú sajog a szíveken.

Poszáta és a csalogány
 A szilfa s fenyves ágbogán
 Dallal köszönti jöttöm.
 Aztán kezem a lyukba nyúl,
 Hol reszketőn lapul a nyúl;
 Mind felkel erre rögtön;
 Merész ívekben ugrál
 És oly picinyke, pöttön
 Nyúlt árnyak lenn az útnál.
 A szirten, a haraszton
 A dámvadat riasztom
 S a hegy tüzes ünőit,
 Mind felvigyáz, tűnődik,
 Rejt-e veszélyt az alkony,
 Nincs-e vadász, ravasz nyom;
 S lesi, hogy a hatalmas,
 Tüzes szerelmű szarvas
 Nem hívja-e panaszlón?

Ha kél anyám
 S a hab dagad,
 Én hallgatag
 Bús-halavány
 Tüzet vetek
 A part-falon.
 A nedveket
 Elaltatom;
 S ha sugaram
 Mélységeken inog,
 Az úttalan
 Fél s azt hiszi, gyilok.
 De fényiben
 Sok elpihen
 S kit marnak a kínok,
 Tüzén enyhülni fog.

Tudod mi a nevem? — A Holdsugár.
 Úgy-e tudod miért sugárzom itten?

Ha lenn az éjjel hűvös árnyú már,
 Örökre elveszhetsz a sanda vízben.
 Éjjel veszélyes az erdő s fővény,
 Megbotlasz a sötét nyírfák tövén,
 Én az ösvényt ragyogva mutatom,
 Ezért bolyongok künn az utakon.

LÁNGOLÓ NAP ALATT

Június volt. Tüzes és fényes ünnep.
 Lármázva harsogott a kandi nép.
 Ujjongtam én is, nem tudom miért
 S agyam zavart lármától részegült meg.
 A nap felkorbácsolta véretem,
 Velőmbé tűz gyúlt perzselő sugarán,
 Szívembe vágynak láza pezsegett,
 Mitől Édent veszített egykor Ádám.
 Egy lány közelgett és reám tekintett.
 Babonás fény volt a parázstekintet,
 Lelkem csak itta a sötét tüzet :
 És elfogott valami örület,
 Hogy rávetem magam szerelmesen,
 Szívom az ajkát, a karomba zárom.
 Vér-felleg ülte meg borult szemem
 S nem tudtam, e vad csók : való-e, álom ?
 Legyűrtem őt ölelve és tiporva,
 Majd felragadtam hirtelen karomba,
 Elrúgtam a földet, tovább suhantunk,
 Szálltunk a naptól lángoló körökben
 S hogy összeforrott testünk és az ajkunk,
 A nap piros tűz-kráterébe törtem,
 Öleltem őt s némán meredve rám,
 Görcsös karomba meghalt a leány ...

SZERELMI POSTA (A Tuileriák kertjében)

Jőjj, kisfiú. Anyád, lelkemnek üdve,
 Hogy nézze játékod, e padra ült le.
 Sápadt s a csillagoknak halavány
 Aranyja sejlik szőke, nagy haján.
 Hadd a piros szácskád csókolni hosszan,
 Tág, kék szemed, fésült-finom hajad,
 Hogy csókjaim fejedre záporozzam.
 Majd hogyha Hozzá mégysz te hallgatag
 S éjjel nyakát karoddal átfogod,
 S csókolja a hajad, a homlokod,
 Ajkát az ajkaid sebesre süssék
 És fogja el lágy s vad szerelmi szükség,
 S kiáltsa borzadozva és remegve,
 Látván, mi nagy szegény szívem szerelme,
 Míg az én csókom adja néki ajkad :
 — „Fiam, fiam, mit érzek én ma rajtad ?“

VÁGYAK

Sok azt szeretné, hogyha szárnya lenne
 S rikoltva tudna szállni, szállni fenn,
 Megkapná a fecskét a végtelenbe
 S elveszne az ég szürke mélyiben.

Nőkebleket roncsol vadul megannyi,
 Rázárva karját, mint egy vaslovag ;
 A vágya hirtelen orron ragadni,
 Egy mozdulattal, a riadt lovat.

Én mást imádok : a test szűzi húsát,
 Az istenek bájára szomjazom,
 Hogy testem, ez a lángzó, büszke túlság
 Hódítson égve sok-sok századon.

Szeretném, hogy mindenki értem égjen,
 Ma ezt ölelni, holnap újra azt,
 Leányt szakítani, a messze réten,
 Ahogy tépjük a gyümölcsöt, tavaszt.

A lány gyümölcsnek íze annyiféle,
 Oly sokszerű illat lehellete,
 Kezem bolyongva száll a lány fejére,
 Most vörhenyes haj kell, most fekete.

Legkedvesebb az utcai találka,
 A tűz, mit egy szem a testünkbe lop,
 A tűnő hódításnak röpke árnya,
 A habkönnyű álom, a lopva-csók.

Barnával ébredjete, ha jó a hajnal,
 Vaskarja fojtson, vad legyen s pogány,
 De este szőke szóljon halk szavakkal
 S a hold ezüstje égjen homlokán.

Majd könnyedén, nem sírva és gyűlölve
 Váljunk s keressünk új szívet hamar.
 — Csak fogheggyel harapjunk a gyümölcsbe,
 Hiszen a belsejük az mind fanyar.

A MADARÁSZ

Ha a virág kelyhét kinyitja,
 Amor siet a rétre ki.
 Kutat a síkon, a csaltitba
 És este a kicsiny kalitka
 Bús rab-madárral van teli.

Veti a hálót, bajt idéz fel,
 Hogy szétterül a bűvös est.
 Lépvesszőt rak homályos éjjel,
 Hogy még nagyobb legyen a kényszer,
 Rászórja a zabot, kölest.

Sövények rejtekébe bújik,
 A csermelyek partján riog,
 Harasztra kúszik s félve búj itt
 És les, mikor jön ki az útig
 A rebbenő madárfiók.

Örökzöldből, friss gyöngyvirágból
 Van a hálón viráglepel.
 Galagonyát fon rája máskor
 És hull belé, akár a zápor
 A pinty, a csíz, sok-sok ezer.

Zöld fűzfaágból, rozmarinbul
 Hajlít kelepécét olykoron.
 És a mező határain túl
 Halk csendesen keresni indul
 Van-e madár a magokon ?

Sietve rebben a madárka,
 Ujjongva és kábulva lép,
 Ártatlanul néz, félve-várva,
 Megcsípi a magot, az árva,
 S már ott ragad lábán a lép,

S Ámor kacagva viszi vissza,
 A zsákmányt el nem engedi
 A síkokon és a csalitba,
 Ha este a kicsiny kalitka
 Bús rab-madárral van teli.

SÉTA

(Mikor tizenhat éves voltam)

A föld az égre nézett. A füvet
 Remegve földte a tűzfényű csepp.
 Dal szólt a földön és benn a szívemben
 Pajkos rigó fütytyentgetett szünetlen.

Talán azért, hogy engemet gúnyoljon.
 A szüleim meg pörlekedtek otthon
 Reggeltől estig, nem tudom mi végett.
 A lány virágot tört, táncolva lépett,
 Aztán leültünk, a mohágyra dőltem,
 Egy enyhe domb sugározott előttem
 S a búcsúzó, hamvas bíborba folyt át,
 Szólt a leány: „Ó nézze csak e pompát,
 Mily meredek a hegy, hervadt a gyöp“,
 Én néztem és nem láttam mást, csak őt,
 Dalolni kezdett vágyva és esengőn,
 Majd visszajöttünk a homályos erdőn,
 Egy kiszakított szil utunkban állt,
 Fölé emeltem lombornyó gyanánt.
 Fejét zöld sátor árnya koronázta,
 Az ajka nevetett szerelmi lázba.
 Félénken egymás közelében álltunk,
 Néztük a harmatos fűvet s a lábunk,
 Az alvó rét csendes volt és setét,
 Ő rám emelte a tekintetét
 S tüzes szemünk a bársonyos homályban
 Meggyóna egymásnak dacolva, bátran,
 Mily lázasak a szívünk vágyai...
 Csak szánk nem merte még kimondani.

HAVAS ÉJ

Meredt, fehér a sík, még zajt se hallani,
 Nagy némaság; az élet összedermedt.
 Az elhagyott erdőn néhány kivert eb
 A zuzmarás fák közt vadul csaholva nyí.

Pihen a dal, a gyöp kiszáradt mindenütt,
 A tél tarol az árva rózsaparton.
 A meztelen fák, mint megannyi fantom,
 Az égbe görbesztik fehér csontváz-kezüket.

Sietve száll a nagy, halotti holdkorong,
Mint hogyha fázna a magányos úrben.
A pusztaságra bámul kimerülten,
S hogy látja, mily kopár, búsán tovább bolyong.

Ránk szórja jéghideg, fagyos sugárnyilát.
Sápadtan és kísértetin világol.
A hó sziporkát hány az éjbe távol,
Oly babonásan ég a szürke holdvilág.

Ó gyilkos éjszakák, madár-ölő idők!
A fákon a jeges szél zúgva nyargal.
A madarak várnak, fagyott inakkal
S a lombos ág alá vágynának szállni ők.

A póre gallyakon ón-kérgű jégeső,
Ott ülnek és gubbasztva, lesve néznek.
Forgó szemekkel várva a sötétet.
S a hó fehér, fehér s az éjjel sose jó.

FÖLFEDEZÉS

Gyerek voltam. Szerettem hőn a harcot;
A lovagokat, súlyos fegyverük,
A zajt, mi távol keleten viharzott,
Hogy a szent sírért küzdtek mindenütt.

Álmom oroszlánszívű, hős Richárd volt;
Bámultam őt, de akkor legkivált,
Midőn a harcba sok tar főt levágott
S abból magának nyakláncot csinált.

Én a hölgyemnek szallagát viseltem,
A harci kardom volt egy kis suhang,
Csatáztam a színes virágok ellen,
S hullott a kelyhük, hogy a bot suhant.

A puszta ég alatt reá szövődött
 Trónomra a természet zöld moha,
 És megvetettem a királyi gőgöt,
 Főmön zöld ágból volt a korona.

Boldog tűz égetett. Egyszerre halkan
 Jött egy szelíd leányka, nevetett.
 S eléje tettem boldog áhítatban
 Légváram, címem s a szívemet.

Merengve a zöld gesztenyésben ült le.
 A mindenség mosolygott kék szemén,
 Csak néztem a kékségbe elmerülve
 S álmodva simultam melléje én.

Mért lettem e kis, szőke lánytól oly bús,
 Mért tűnt el úgy az álom, az öröm?
 Miért borult el komoran Columbus,
 Hogy egy világ bukkant ki a ködön?

RETTEGÉS

Mult éjszaka soká olvastam egymagamban.
 Éjfélűt ütött s akkor egyszerre megriadtam.
 Már nem tudom, mitől, de félt egész valóm.
 Lihegve hallgattam, hogy az éjféli csöndben
 Titokban megtörtént valami borzalom...
 Valaki, úgy tetszett, lassan megáll mögöttem,
 És vár egyenesen, figyelve ideles,
 Aztán nevetni kezd, szörnyű és ideges
 Kacajjal s elnémul utána. Gyöttelelem!
 Érzem, hogy érinti a hajam és fejem
 És a kezével már a vállam fogja át
 És én szörnyethalok, ha meghallom szavát!...
 Mindig reámhajolt, közelsimulva hozzám
 S én bármit is teszek, csak ülök ott merőn,
 Moccanni se tudok, lecsuklik gyenge főm.

Mint madarak, miket széjjelzilált az orkán,
Vijjongva röpdöstek vad gondolatjaim,
Halálverejtéket sajtolt reám a kín
S hallgattam a kihalt, kopár-üres szobán át
Egymásra csattogó fogaim vacogását.
Egyszerre megreccsent valami. Tébolyultan
Fölordítottam, oly halálos rettenettel,
Ahogy még sohase kiáltott itten ember,
S aztán meredten és némán a földre hulltam.

SULLY PRUDHOMME

Sully Prudhomme 1839-ben született, Párizsban. A gimnáziumban kitűnően tanult, műszaki pályára készült, rokonai ipari pályára szánták, egy vasgyárba adták, később azonban a párizsi jogi karra iratkozott be és ügyvédi irodában dolgozott. Rokonai szigorú vallássosságra nevelték, a katolicizmus misztikuma erős hatással volt reá. Első kötetét 1866-ban adja ki és már a kezdő verseiben is gyengéd, finom poétának mutatkozik. Hamarosan felkeresi a parnassieneket, akiknek a szépségről és tökéletességről való nézete nagyon egyezik művészi felfogásával. Sully Prudhomme azonban emberibb. A parnassienek regényes színei helyett az emberrel foglalkozik. 1870-ben a háború és a kudarc megtöri, második könyve csak 1872-ban jelenik meg, 1881-ben beválasztják az akadémiába, 1902-ben megnyeri a Nobel-díjat. Sully Prudhomme nem fűszeres és izgató egyéniség, de költő, lágy kedély, választékos és nemes művész.

Szász Zoltán így jellemzi őt: „Méltósággal viselt melankólia: ebben az allűrben megvan a Justice és a Bonheur egész költője. Melankólikus, ez kétségtelenül tökéletlenséget jelent, mert a szeplőtlen nagyság, a legkifejlettebb tehetség derűs, vidám, borongás nélküli. Minden gyötrelmem, még a legnemesebb, még a legvégső kérdések megfejthetetlensége fölött érzett metafizikai bánat is életerővesztesség lévén, az egyén értékbeli hanyatlását jelenti. Spinoza ezt úgy mondta, hogy minden bánat egy kapu, mely csekélyebb tökéletességbe

vezet. Ez a melankólikus alaptermészet meg is fosztotta Sully Prudhomme-t a titáni erőttől, a kifejezés férfias hatalmasságától s bizonyos lágy, szelid jelleget adott neki. Hogy a féktelen szenvedély vagy a túlságosan nüanszált raffináltság, két, manapság különösen kelendő lírikus-erény, hiányzanak belőle, ez nem fogyatékoság, mert benne meglevő tulajdonságokhoz viszonyítva, alsórendű kvalitások. Nemesség, mélység, tisztaság, finomság, gyöngédség, világosság: ezek az idealista erények éltek ebben a mélabús remetében.“

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei: *Stances et Poèmes* 1865 (Stanzák és költemények), *Les Épreuves* 1866—1872 (Megpróbáltatások), *Les Solitudes* 1869 (Magány), *Le Bonheur* 1888 (A boldogság).

IRODALOM. *Szász Zoltán*: Sully Prudhomme (Nyugat 1908 január 1), *Ferenczi Zoltán*: Sully Prudhomme (Budapesti Szemle 1910 július), *Hatvany Lajos*: Sully Prudhomme (Beöthy-emlékkönyv).

Verseiből fordított: *Béri Gyula*, *Kacziány Géza*, *Reviczky Gyula*, *Szabados Ede*, ifj. *Szász Béla*, *Vargha Gyula*, *Vári Ferenc* (A XIX. század francia lírájából, II. Kisfaludy-Társaság), aztán *Biró Alajos*, *Erdélyi Zoltán*, *Jékey Aladár*, *Király Géza*, *Radó Antal*, *Szabó Sándor*, *Thaly Lóránt*, *Telekes Béla*.

AZ ÜRES SZÉK

Ha a kedves örökre elhagy,
Sejtjük, mily nagy a veszteség,
De a síró szó szánkon elfagy,
S a könny nem jó szemünkre még.

Sem a nehéz, fekete vászon,
Sem a Dies irae sora,
Nem tud könnyíteni a gyászon,
Ajkunk lezárja egy csoda.

Könnyekbe fulladunk meredten,
Ha ránk tekint a sírtorok
És a koporsón tompa csendben
A rög nehéz zajjal kopog.

De hogyha jönnek csöndes esték,
Keressük a kedves személyt,
Némán mered ránk egy üres szék
S akkor szívünk — mindent megért.

HENRY CAZALIS

Henry Cazalis 1840 március 9-én született Corneilles-en-Parisisban. Jogot és orvostudományt tanult. Erősen tanulmányozta a keleti költészetet, a buddhizmust és Schopenhauer-t. Első verseskönyve Jean Castelli álnév alatt jelenik meg 1865-ben. Sok vallásos és bölcséleti verset írt. Jean Lahor álnév alatt is ír.

MUNKÁI. Nevezetesebb kötetei: Chant populaire d'Italie 1865 (Olasz népdalok), Melancholia 1860.

IRODALOM. Verset fordított tőle *Zempléni Árpád* (A XIX. század francia lírájából, a Kisfaludy-Társaság kiadása, II. kötet).

CIGÁNY A HOLDBAN

Egy régi cigány-mese járja :
Mikor a hold az égre tűn,
A hold öreg, cingár cigánya
Nótázni kezd a hegedűn.

A nóta lágy, puha fuvalma
A csöndön át alig rezeg,
S az éjszakán senkise hallja,
Csak a csöndes szerelmesek.

Jójj édes, ez a bűvös óra :
A fán ezüstös szemfedél,
Figyelj, figyelj a zeneszóra,
A holdban a cigány zenél.

FRANÇOIS COPPÉ

François Coppé 1842-ben született. Apja szegény hadügyminiszteri hivatalnok. A szegények és szenvedők költője sok nélkülözés közepett nő fel, gyermekkorában sokat betegeskedik, majd ő is hivatalnok lesz a hadügyminisztériumban. Első verseit a parnassieneknek mutatja meg, akik fölfedezik őt. Legnagyobb sikereit versbe szedett drámai történeteivel éri el, melyeket estélyeken, hangversenyeken világszerte szavaltak. Petőfihez ódát írt, melyet a Petőfi-szobor előtt — a szoborleleplezés alkalmával — maga szavalt el. 1908-ban halt meg, nyelvrákban. Életében a legnépszerűbb és legismertebb francia költők közé tartozott.

Gustave Lanson irodalomtörténetében ezt a tömör, szigorú, de igazságos jellemzést közli róla: „Kevésbé művész, mint Gautier, de azért nem nagyobb gondolkozó, érzelgős és mesterkéltséggel versekkel lépett ki, melyeknek kialakapált formái a hamis ékszerekre emlékeztetnek. Aztán meglátogatta a külvárosokat, gyárat, pályaudvarokat, Párizs környékét; valahogy érintkezésbe került a nép életével; úgy állította be magát, mint a természetnek és emberiségnek, az egyszerű formáknak költőjét. A kísérlet érdekes volt: sajnos azonban, Coppé verseiben nem lelni meg sem az őszinte erőt, sem a nagy részvétet, melyet ilyen tárgyak megkívánnak. Lélekzete rövid; az irodalmi csináltság nagyon érezhető. Munkája mesterkéltséggel prózai, realista benyomásának erős volta nem ellensúlyozza a költői szárazságot.“

Ehhez hozzáfűzhetjük, hogy nálunk is sokáig túlbecsülték, lehet, hogy azért, mert az előttünk járt költői

nemzedék beállításában került közönségünk elé, lehet, hogy rokonszenvből, mert szeretettel foglalkozott velünk, magyarokkal.

MUNKÁI. Le Reliquaire (Ereklyetartó), Les intimités (1868), Les Poèmes modernes. Les Contes en vers (Verses mesék), Poésies diverses.

Verseiből igen sokan fordítottak, többek közt: *Radó Antal* (Idegen költők albuma), *Ábrányi Emil*, *Bogdánffy Lajos*, *Endrődi Sándor*, *Jánosi Gusztáv*, *Szalay Fruzsina*, ifj. *Szász Béla*, *Váró Ferenc*, *Zempléni Árpád*.

A MAGYAR

Benkó István gróf volt a magyar síkságon,
Hüvelykén türkiskő lángolt, haloványon,
Mely a török jöttén hagyta színét, mondják,
Elverte bolondul ősei vagyonját.
Igazi nábob ő. Egyszerre megjelen
Cselédei közt az aratóünnepen,
Gyémánttal, zafírral, rubinttal kivarrva,
Tündökletes, ékes, remek díszmagyarba.
Mentéjére pedig szeszélyes-szaggatott
Rendbe csupa nehéz aranyat aggatott,
Hogy amikor táncol, jobbra meg balra lép,
Lehulljon a földre s fölkapkodja a nép.
Szedik a zsellérek, egy csöppet se restek,
S hogy az aranyok mind a földre estek,
A nemes uraság nyomban odafordul
Egy öreghez, aki csak néz a sarokbul.
Karakán magyar volt, lobogós az inge,
Pörge a kalapja, kesely-orra szinte
Szigorú a fehér bajsza fölött. „Látja,
Kendnek is adnék már valamicskét bátya,
Mondotta István gróf, ingerkedve véle,
De elkelt az arany nincs is semmiféle.
Mért nem jutott kendnek ilyen drága holmi?”

Az agg szólt: „Mivelhogy nem tudok hajolni.”

JOSÉ MARIA DE HEREDIA

José Maria de Heredia 1842 november 22-én született a Sierra Madre hegységben, Kuba szigetén. Apja spanyol, anyja francia, ősei spanyol conquistadorok. Francia papok nevelték. A havannai egyetemen tanult. Visszatérve Párizsba, megismerkedett Leconte de Lisle-lel, a parnassienek vezérével. Lassan írta tündöklő szonettjeit, melyek 1893-ban jelentek meg. 1894-ben az akadémia tagjai közé választotta. 1905 október 3-án halt meg.

Heredia a forma feltétlen művésze. Oly rendkívül gondosan dolgozott, mint az aranyműves, vagy az ötvös. Nála minden szó, minden árnyalat súlyos művészi fejtörő. Évekig kristályosodott és tökéletesedett ki benne egy-egy szonett. Ezekben a buja, zsúfolt, gazdag versekben az élet mozzanatait rögzítette meg, az antik élet, a görög, latin világ, vagy a középkor egy-egy jelenetét, a költő megjelenítő erejével, a festő szemével, a szobrász plasztikájával. Azokat a benyomásokat, melyeket az élettől kapott és évek során messze szigetekre és tengereken, könyvtárakban és régi pergamenteken szerzett, összehordta és beleillesztette a szonett szigorú formájába. Versei örökkévaló nevet biztosítanak neki.

Jules Lemaître így ír róla: „Mindegyik szonettje hosszú tanulmányt feltételez, azt feltételezi, hogy a költő hónapokig élt abban az országban, abban a korban, azon a sajátos helyen, melyet a két négysoros és a két háromsoros szak szemünk elé idéz. Mindegyik versében csönd is van és álom. Ilyen szonett magába zárja egy mitosz

minden szépségét, egy kor szellemét, egy műveltség minden festőiségét."

Munkái. Les Trophées 1893 (A trófeumok).

IRODALOM. *Hatvany* Lajos : J. M. Heredia (Budapesti Szemle 1906 június), *Barna* János dr. : José Maria Heredia (Kultúra 1912).

Szonettjei közül sok le van magyarra fordítva. *Vargha* Gyula (A XIX. század francia lírájából, II. kötet és a Budapesti Szemle újabb számaiban), *Kún* József (A Hét), *Bálint* József.

A CENTAUROK FUTÁSA

A vértől részegen tovább rohannak,
A hegy felé futnak kétségbeejtőn ;
Már csöndbe kertel a halál a lejtőn ;
Orrfacsaró bűzét érzik a kannak.

Hydrát, gyíkot tipornak, dühtől égve,
Víz és bozót, nincs se vége, se hossza,
Az Olympus, a Pélion s az Ossa
Felnyújtja ormát a világos égre.

Olykor egy centaur a vad csoportbul
El-elmarad, megtorpan, hátrafordul,
Aztán megint ijedt futásnak esnek.

Mivel a hold teljes fényében ölnyi
Nagyságba látták utánuk ömölni
Írtózatot árnyékát Herkulesnek.

A NÉMEAI SZÖRNY

Mióta a Hős tovatűnt az erdőn,
A szörny nyomán, nem hallszott semmi más,
Csak egy iszonyú, tompa ordítás.
A nap leáldozott. És néma csend lőn.

A pásztor, ki Tirynthosba száguld,
Az ugaron tüskön-bokron szalad,
Meglátta a berzenkedő vadat
S szeme fehérje rémesen kitágult.

Felordított. Bámulta a rút szörnyet.
Torkával a vérző egekre förmedt,
Egy kéz csikarta a sörényt, az orrot ;

A bús vidékre már leszállt az éjjel,
Herkules állt ott állatbőrököténnyel
És az ember a szörnnyel egybeforrott.

A STYMPHALIDÁK

Előtte mindenütt sötét madárraj,
A sáros marton újra millió :
Elszállanak — zúgó ribillió —
S a bús tavat beteregetik árnnyal.

Nehány a homlokát lármázva víjja —
Egykor Omphale csókja öntöze —
De az Íjjas indul a nád közé
S végül elpendül diadalmas íjja.

A megriadt felhők bús sátorából
Sziszegve hull a szörnyű-szörnyű zápor
S a záporon a villámfény a sáv.

A nap kidugja nyilas sugarát
A fellegen s a Hős napfényben égve,
Vértől csöpögve felkacag az égre.

ADONIS ÉBREDÉSE

Hajuk zilált, a mellük csupa vér,
 Üvöltve sírnak Byblos barna női,
 Az antik Isten gyászos szeretői.
 A gyászmenet a pusztaságra ér.

Mert az imádott antik dalia
 Hosszú pilláját a Halál lezárta.
 Vörös virágok közt és illatárba
 Alszik búsan az istenek fia.

Búg-búg a kardal, zúg és búg virradtig,
 De szól neki Astarte, a kegyes
 S ocsúdik a titokzatos Jegyes.

Talpára szökken, édes szava hallik!
 És óriási rózsa most az ég,
 Min Adonis ifjúi vére ég.

PLUS ULTRA

Miénk a rozsdás oroszán hazája,
 A mérgek és a kígyók otthona,
 Az Óceán hulláma, hol a gálya
 Aranybarázdát szántva fut tova.

De a sötét Spitzbergák viharán túl,
 Hol minden éjbe, hóba, ködbe vész,
 A messze Sark titkos világa tárul,
 Hová nem lépett sose tengerész.

Menjünk! Én széthasítom a jeget,
 Bátor szívemnek új cél integet,
 Lelkem nem aranyért áhítozik.

Menjünk! A hólepett sötét fokig,
 És a tenger, mit nem lát soha senki,
 Az én kevély nevem harsogja-zengi.

ROSSIHOZ

(Miután Dantét szavalta)

Ó Rossi, láttalak hosszú, sötét köpenybe
 Kínozni a halvány, szelid Ophéliát,
 Láttam tigrisdühöd, hogy szétdőlt egy világ
 S sírtál, szerelmed a zsebkendőbe temetve.

Láttam Leart, Macbethet s hullattam sűrű könnyűt,
 Hogy a holt Júliát csókoltad csendbe, te
 Antik Itália fennkölt szerelmese,
 De ezen az estén nagyobb voltál és szörnyűbb.

Ez volt a legnagyobb gyönyör és borzalom,
 Hogy a zord terzinák zömök vaskürtjein
 Zengett aranyszavad s csengett a büszke rím;

S úgy láttam — mostan is remeg egész valóm —
 Hogy arcát a pokol vöröslő lángja éri
 S szavalja verseit, maga Alighieri.

PAUL VERLAINE

Paul Verlaine Metzben született 1844 március 30-án. Apja százados, több rokona katona és pap volt. Apja halála után az anyja elveszti vagyona tekintélyes részét. Verlaine ekkor már csak az irodalommal törődik, a parnassienek közé jár. Első verseskönyvét alig veszik észre. Házassága boldogtalan. Verlaine megismerkedik a fiatal Rimbaud-val, aki elválhatatlan barátja lesz, társa az irodalmi harcokban és a montmartrei éjszakai zászókban. Belgiumba utazik vele 1873-ban és Brüsszelben, amikor barátja el akar tőle válni, a pillanat szélsőjében forgópisztollyal kétszer reá löv, amiért kétévi börtönre ítélik. A mons-i rab, a „szegény Lélian“ a hitben keres vigasztalást, sokat beszélget a börtön papjával, megtér, itt alakul ki misztikus világnézete és formálódnak ki azok a versei, melyekben az alázat és forró vallásosság szólal meg, a „*Sagesse*“ (Bölcsesség). Mire kiszabadul, felesége elválik tőle. Verlaine anyjához megy lakni. Új verseskönyve, mely — mint írja — „hatévi szigorúság, áhítat és sötét munka eredménye“, 1881-ben jelenik meg és nevét világhíressé teszi. Hogy anyja meghal, teljesen szakít a polgári életmóddal. Fiatalemberek társaságában, a párizsi diáknegyed kávéházaiban egy ürömpálinkás pohár előtt üldögél, egyik kórházból a másikba megy, később — már nagyon beteg — felolvasásokat tart Angliában, Belgiumban és Németalföldön. Leconte de Lisle halála után „a költők hercegének“ választják meg. Ekkor már csak néha kelhetett fel betegágyából. 1896 január 8-án meghal, egy

szűk és szegényes lakásban, teljesen egyedül. Párizsban szobrát nagy irodalmi ünnepség közepette leplezték le.

Paul Verlaine nálunk is erősen foglalkoztatta az embereket. Az irodalmi megújulás korában a fiatal nemzedék rajongó tisztelettel vette körül alakját. Gyakran hivatkoztak az életére, költészetére, az ars poetica-jára. Itt tömören össze vannak fogva azok az elvek, melyeket minden művész örömet a magáénak ismerhet. Verlaine életével, verseivel sokak képzeletében képviseli a modern költőt, aki nem nagy és szélesen hömpölygő versekbe, hanem meghitt műremekekbe, sokszor csak szakokba és fel-felvillanó szavakba központosította egész életét.

Anatole France így ír róla: „Ezt a költőt nem szabad úgy megítélnünk, mint más józan halandót. Olyan gondolatai vannak, amilyenek nekünk nincsenek, mert egyszerre sokkal több és sokkal kevesebb, mint mi. Öntudatlan, de nem minden században akad ilyen költő... Azt mondják, hogy őrült; én elhiszem. És ha kételkedném, hogy az volt, akkor széttépném azokat a lapokat, melyeket most írok. Az, őrült volt. De vegyék figyelembe, hogy ez a szegény őrült új művészetet alkotott s lehet, hogy egy napon azt mondják majd róla, mint ma François Villonról, akivel leginkább lehet összehasonlítani: hogy kora legjobb költője volt.“

MUNKÁI. Fontosabb verseskötve: *Fêtes galantes* 1869 (Gáláns ünnepségek), *Sagesse* 1889 (Bölcsesség), *Chansons pour Elle* 1891 (Dalok Öneki), *Oeuvres complètes de Paul Verlaine* Páris, Vanier 1899.

IRODALOM. *Szilágyi Géza*: Az ifjú Verlaine (Magyar Gényusz 1903), *Szini Gyula*: A dekadensek (Magyar Gényusz 1903 január 1), *Gáár Ferenc*: Az ifjú Verlaine (Figyelő 1905 október 15), *Fülep Lajos*: Verlaine (Magyar Szemle 1906 január 11), *Bölköni György*: A szegény Lélian (Népszava 1906), *Elek Artúr*: Verlaine ifjúsága (Az Ujság 1907 november 9), *Elek Artúr*: Verlaine és Rimbaud (Az Ujság 1907 december 4), *Elek Artúr*: Verlaine estélye (Az Ujság 1907 december 25), *Szabó Dezső*: Paul Verlaine (Tanulmányok és jegyzetek, Táltos, 1920), *Birkás Géza*: Paul Verlaine (Népnevelés 1911), *Dr. Bittenbinder Miklós*: Verlaine (Katolikus Szemle 1911).

Versfordítói: *Ady Endre* (Új versek), *Avar Pál*, *Babits Mihály* (Pávatollak), *Balogh István*, *Bardócz Árpád*, *Franyó Zoltán*, *Gábor Andor*, *Goór Pál*, *Ego*, *György Oszkár*, *Harsányi Kálmán*, *Honti Rezsóné*, *Ignotus*, *Kacsovich Tibor Béla*, *Kafka Margit*, *Karinthy Frigyes*, *Kiss Arnold dr.*, *Korniss Aranka*, *Kozma Andor*, *Kún József*, *Lampérth Géza*, *Madzsar Imre*, *Ribó Zoltán*, *Sebestyén József*, *Sik Endre*, *Szabados Ede*, *Szász Zoltán*, *Telekes Béla*, *Térey Gábor*, *Thaly Lóránt*, *Zempléni Árpád*, *Zipser János*.

KÖLTÉSZETTAN

Zenét minékünk, csak zenét,
Ezért a versed lebegőben
Ragadd meg a lágy levegőben,
Amint cikázik szerteszét.

Ha szókat írsz, csak légy anyag,
És megvetőn dobd a zenének,
Mert édes a tétova ének,
S a kétes olvadó anyag.

Fátylak mögött tüzes szemek
És déli, reszkető verőfény,
S a langyos őszi ég merő fény,
Kék csillagok tündöklenek.

Mert csak te kellesz, Árnyalat,
És semmi Szín, koldusi ékül,
Ó, fuvola s kürt összebékül,
E síma álomszárny alatt.

A gyilkos Csattanó gaz úr,
Baj lenne ha versedbe hagynád
Az ötletet, e durva hagymát,
Melytől könnyez a szent Azúr.

Szónoklat? Törd ki a nyakát
 És jó, ha izmod megfeszíted,
 Pórázra szoktatván a Rímet,
 Mi volna, ha nem volna gát?

Ó jaj, a Rím silány kolomp,
 Süket gyerek, oktondi néger,
 Babrál olcsó játékszerével
 S kongatja a szegény bolond.

Zenét minékünk, muzsikát!
 Legyen a vers egy meg nem álló
 Lélek, mindig új vágyba szálló,
 Mely új egekbe ugrik át.

Egy jó kaland legyen dalom,
 Hajnalban, az ideges szélben
 Mentákra üljön észrevétlen...
 A többi csak irodalom.

EGYÜGYŰ DAL

A zongora, mit gyenge ujja csókdos,
 A rózsaszürke estbe felragyog
 És egy dal ébred, fájó és bolondos,
 A szárnya surran és beszél-gagyog,
 Bolyong, zokog és sír és meg-megáll,
 Hol csendesen az ő parfüme száll.

Miért ez az együgyű, édes ének,
 Mely altatgatja álmatlan szívem?
 Mit adhatsz, kis bolond dal, a szegénynek
 És mit akarsz, hogy félve, szelíden
 Kiszállsz az ablakon és hallgatag
 Meghalsz a fák között a kert alatt?

FEHÉR HOLD

Fehér a hold,
Remegve kél,
Az ág dalolt,
Szólt a levél,
Szavuk lesem ...

Ó, édesem.

A tiszta tó
Száz árnyat űz.

Rajt látható
A barna fűz.
A szél zokog ...

Fel, álmodók.

Mostan suhan
Az este lenn,
Halkan-búsan
És nesztelen.
A csend mi mély ...

Tündéri éj.

HÁROM ÉV MULVA

A szűk kapu rozsdásan megcsikordul.
Sétálok a kert drága, halavány
Édesdeden andalgó sugarán,
Nedves tüzek szikráznak fel a porbul.

A régi kert. A vadszőlő-lugasban
Pár kertiszék, egy hosszú árnyas út,
A szökőkút ezüstös ajka zúg,
Panaszkodik, pityereg sírva, lassan.

A rózsza bólong, mint a multba, régen
 Pár liliumszál merevül kevélyen,
 A lombokon madárdal rezeget át.

Még áll a régi-régi kis veranda,
 Csöndben mállik-kopik agg vakolatja
 S hervadnak a keserű rezedák.

PIERROT

Nem az a régi holdfényes vitéz,
 Ki a kapukba nevetett apánkra,
 Halott a kedve s gyertyalángja már ma
 Holdfénybe bujkál, vékony s halni kész.

A villám lobban és elül hamar,
 Mint szemfedő rezeget sárga kabátja
 A hűvös szélben s a száját kitátja,
 Mikor a féreg a húsába mar.

Mint nagy madarak röpte, inge ujjá
 Suhog-suhog, ha a szél néha fújja
 S bolond jelére senkisem felel.

Lyukas szemébe foszfor lángja forr ma
 És arcából, mit a lisztpor fed el,
 Magasra tör hegyes, halotti orra.

A PORBAN HEVERŐ ÁMOR

A tegnapi esti szél leverte Ámort,
 Aki az íjját feszítette lassan
 És huncutul mosolygott a lugasban,
 Eszünkbe hozva sok-sok régi mámort.

A tegnapi esti szél . . . És most a márvány
 A fűbe fekszik s a szél zúgva csapja,
 Fönn búsul a szobor betűs alapja
 És egy művésznév rémlik a fa árnyán.

A kőben a múlás bomlasztva öröl.
 Egyedül áll ! könny reszket a szívemben
 És bánatos, rossz álom mardos engem,
 Míg álmodom magányos, bús jövőről.

Szívedben is halványul a verőfény,
 Amíg kacagsz vidáman és ledéren
 A bíboros, aranyszínű lepkéken,
 Az elmúlás rózsálló temetőjén.

KLASSZIKUS WALPURGIS-ÉJ

Ez itt a második Fauszt szombatéje.
 Halk, ütemes, zenélő szombatéj.
 Előtted egy műkert — Lenôtre-féle —
 Merev, bohókás és kacér.

Köröndök ; gyöngyöt síró méla kút-sor ;
 Simára nyírt utak ; bronz istenek ;
 Szilvánok ; itt-ott Vénusz szobra kuksol ;
 Gyepágyak és hant-kerevet,

Bús gesztenyefák ; illatos virágok ;
 Itt törpe iskolázott rózsafák ;
 Háromszögekbe nyirdalt tiszafák ott.
 A hold meg ontja sugarát.

Éjfél, az udvar parkján halkan éled,
 Egy dal, süket, bús, álmatag dana :
 Oly édes, oly bús, oly fájdalmas ének,
 Mint Tannhäuser vadászdala.

A messze kürtök fátyolhangja dobban,
 Gyengéd-szelíden sír a borzalom
 Az összezengő részeg szólamokban ;
 S reá a rezgő talajon

Fehér alakok vézna árnya szálldos,
 Rájuk esik a hold sugár-nyila
 S a zöld homályban testük oly opálos.
 — Raffet-től egy Watteau-fantázia ! —

Átfogják egymást a fák zöldes árnyán,
 Ernyedt a testük, szemükön köd ül.
 Évelgő, lomha tánc indul a márvány,
 A bronzok, a bokrok körül.

— De kik e rémek, részeg költő szülte,
 Vagy szörnyű szenvedés koholta ki ?
 Kik e kísértetek a holdas űrbe,
 Tán a sírok halottjai ?

Ó, álmodó, úgy-e ezek a gondok,
 Mik véresen nyúltak szívedbe le ?
 És e sötét csapat, e furcsa-bomlott,
 A holtak örült serege ? —

Mindegy ! csak szállnak a vad látományok,
 Táncolva, búsan és féktelenül,
 Mint porszemek, a napsugárba szállók,
 S egyszerre mind-mind szertezüll.

Sorban kialszik a kürtök zenéje,
 Mivel a szürke hajnal odaér
 S egy kert marad csupán — Lenôtre-féle —
 Merev, bohókás és kacér.

JÓSÁG

I

— Uram, félek. Lelkem habozva rendül,
Mert érzem, kell, hogy szeresselek.
De hogy öleljem által térdedet,
Hisz az erény is fél sujtó kezedtől?

Nem, nem. Sajog mellem sírboltozatja,
Hol árva szívem nyugszik hallgatag,
A dörgedelmes égbolt rámszakad . . .
Ki az, ki hozzád utam megmutatja?

Nyujtsd a kezéd, vezess te drága gyámol.
Tört testem, ernyedtt lelkemet vigyed —
Veled kötök, Uram, szelíd frigyed . . .

Pihenhetek-e kebleden, Atyám, hol
Egykor vigasztalódva nyugodott
Kedves, szelíd szívű apostolod?

II

— Igen, fiam, csak jöjj hamar szívemre.
Nézd, Templomom számodra felnyitom.
Szállj karjaimba, mint a lilium
Kelyhébe a darázs, repülj sietve.

Jöjj, én szegény fiam, kegyes fülemhez
És gyónd meg, amit súg neked a szív.
Add át a bánat bús virágait,
Ne mentekezz, jóságom megkegyelmez.

Jöjj és ne félj, terítve vár az asztal
Örök kenyérrel, gyógyító malaszttal,
S angyal lesz a lakoma szolgájja.

És szűzi bort ereszt az égi tőke,
 Minek erős zamatja véredet
 Felpezsdi, ha már megvénhedett.

III

— Mi ez? Jaj! megkapom a szentek üdvét?
 Égő szememből hull a könnyeső,
 Fájd az öröm s a bú oly jóleső...
 Mint hogya egyben sírnék és örülnék.

Kacagva sírok, zeng a harci szózat
 Az égi harctér szentektől ragyog,
 A pajzsokon fehér, kék angyalok
 S a kürt csatára hívja mind a jókat.

Elkábulok, nem értem ezt a választ.
 Gyarló vagyok s az irgalmad kiválaszt.
 Szállnék tehozzád s az erőm hiú.

Imádkozom s a lelkem megzavarja
 Nehéz bűnöm vonuló zivatarja.
 Tüdőm piheg...

IV

— Úgy, úgy, szegény fiú!

JEAN RICHEPIN

Jean Richepin Médeában, Algírban született 1844 február 21-én. Párizsban tanul. A német-francia háborúban résztvesz. Utána kalandos életet él, Nápolyban és Bordeauxban hajósinas, hordár, matróz, később színész és csavargó, de közben verseket ír, készül első könyvére. 1876-ban megjelenik verseskönyve, melyben a koldusok életét festi, sok színnel és szívvel. Regényeiben és elbeszéléseiben ugyanaz a forradalmi vérmérséklet, mint verseiben. Erővel teljes, furcsáskodó, de megrázó. Végül beválasztották az akadémiába.

Richepin mint ember is érdekes. Egyidőben levette frakkját, eldugta gyémántgombjait és két hétig nomád módra a sivatagban lakott, sátor alatt. Minden kalandra hajlandó. Vére turáni. Egyik verssorozatában, a „Marches touraniennes”-ben olvassuk, hogy atyafiságot tart velünk, szereti a keletieket, gyűlöli a fehér árjakat, akik csenevésznek, kiéltek, ősi műveltségtől betegek. Cigány és kicsit barbár is. A francia nyelvvel sok baja van. Nem elég durva, nem elég barbár, nem elég zsíros neki. Breton szavakat kever beléje, melyeket maguk a franciák se értenek, elmegy a lebujokba és kölcsönkéri a koldusok argot-ját, a kávéházi árusok éjszakai nyelvét, ha pedig ez se elég, ott vannak a tájszótárak, az orvosi könyvek és saját szóalkotó leleménye. Richepin-t nem lehet szótár nélkül olvasni. Azzal a céllal írta első verseit, hogy az olvasó átgondolja, végighaladjon az okláncolaton, melyben minden szak egy-egy láncszem, végül pedig szükségszerűen

eljusson az ő meggyőződéséig s örüljön az életnek, a hideg észnek és természetnek. „Az a fanyar bor, melyet ősi hegyeimben szüreteltem, nem a paloták tejfölösszájú kölykeinek való. Ehhez gyomor kell és hatalmas koponya.” A költészetet tudományosan fogja fel.

Richepin mégis csodálatos. Ha a tudományoskodása és aggályoskodása néha bántó is, vérmérséklete elragadó. Van benne egy népszónok, de van egy költő is. Danton és Baudelaire együtt. Ezek a durva eszközök a lélek túlságából születtek s egykor szükségesek voltak, érzést takartak, csak később lett belőlük kérkedés, öncél, szónoklás. Keleti pompával ragyognak a rímei. Dúsgazdag ütemeinek van valami harci muzsikája. A tenger rajongója. Szereti az erős hatásokat. Regényalakjai többnyire koldusok, csavargók, tengeri kalózok. Hallatlan fájdalmakat, őseMBERI fintort mutatnak és görcsben vergődik ő is, a lírikus. Richepin férfi. Dagályos, de nagyszerű. Lírája oroszlánhangú. Csupa őserő és lendület.

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei : *La Chanson des Gueux* 1876 (Koldusok éneke), *La Mer* 1886 (A tenger).

IRODALOM. *Szász Zoltán* : Jean Richepin (Nyugat 1908 március 16), *Lendvai Károly* : A cigány akadémikus (Vasárnapi Ujság 1909, IX. 12.), *Elek Artúr* : A csavargók poétája, Richepin (Nyugat 1911 december 1.), *Kosztolányi Dezső* : Richepin (A Hét 1911).

Richepin verseiből többen fordítottak : *Endrődi Sándor*, *Zempléni Árpád* (A XIX. század francia lírájából, a Kisfaludy-Társaság kiadása. II. kötet), *Babits Mihály*, *Bod, Gábor Andor*, *Heltai Jenő*, *Makai Emil*, *Szabados Ede*.

A RAVATAL

Az éjben és az altató
 Magányban oly bús a hajó.
 Fehér a hídnak árnya fönn.
 Jobbról-balról a néma árnyba
 Lobog-lobog két vaksi lámpa,
 A hab zokog, hull-hull a könny.

Két gyertya közt egy fiatal
 Szűz nyugszik itt. Bús ravatal!
 Fölötte a vak semmiség.
 A templom is üres egészen,
 Magamban borzadozva nézem
 E hallgatag, bús gyászmisét.

KÖD A TENGEREN

Tintás ég. Csúf habok. Istentelen ködök.
 Hajónkra rátapad a sűrű tenger
 És öblöget és szüntelen vizet nyel.
 Fönn a siket égben a jelharang köhög.

Nyakig ruha vagyok és ponyva, ám azért
 Belém süvölt a fagy, arcomba fú már,
 Bebugyolálva állok, mint a bűvár,
 A sisakom turbán és vászon-rongy a vért.

Mint hogyha tollpihét szívnál, nem levegőt.
 Ólom-látcső simul meredt szemedre,
 Az árboclámpa a magasba lengve,
 Mint távoli csillag pislog az éj előtt.

Egyszerre valami bús lárma ér utól,
 A hangja tépett s elhal félve, halkal.
 Zúgj, jelharang. Ki tudja, merre nyargal?
 Egy óriási rém árnyéka megszurol.

Hahó, hahó fiú! A jelharang köhög.
 Egy kószáló hajó siet előre.
 Jó éjt, öreg. Te vagy a hajó őre?
 Tintás ég. Csúf habok. Istentelen ködök.

A TŰZ ÜNNEPE

Ez a tűz ünnepe. A mély vizek felett
 Az őrítő forróság nő nyugodtan,
 A nap okádja aranyos habokban,
 Mint egy dühös Vezúv s mindent-mindent befed.

Halványkéken cikáz a tompa-sárga ég.
 A gőzfürdőszerű víz forró üst már.
 Hullámain olvadt, folyós ezüst jár.
 Ez a tűz ünnepe. A víz tajtéka ég.

A tűz birokra kel a bús sötéttel.
 Hiába lebben a fekete éjjel,
 A hab, a szélről verve, néki támad;

És mégse tágít a kevély, pogány nap;
 Küzd és a víz tüzes párnája lesz már,
 És a legyőzött éj is foszforeszkál.

TENGERÉSZEK A TEMETŐBEN

Ó, boldog az, ki meghal itt
 S csalit
 Takarja el alatt!
 Társával a sír mélyiben
 Pihen,
 S lágyan födi a hant.

Csöndben hever a sírhelyén,
 Szegény,
 Tündöklő ég alatt.

Barátja, ha szép az idő,

Kijő,

Búcsúzik hallgatag.

És a fejfánál ülő

Szülő

Letérdel, könnyet ont ;

És csontja a friss könnyütül

Üdül,

Bár elfedi e domb,

Elmondja nekünk itt a fán

A szám,

Agg, ifjú volt-e még ?

A szenvedés, a halk-szavú,

S a bú,

Említi a nevét.

De hogy tépázza azt a kín,

Akin

Győzött a tengerár.

S a mély vizekbe egyedül

Ledül

És nem jut földbe már !

Ah ! szemfedője szallaga

Csak a

Zöld és zavart füvek.

S ragadja testük hallgatag

A hab,

Szemük meredt üreg.

Ó, boldog az, ki meghal itt

S csalit

Takarja el alant !

Társával a sír mélyiben

Pihen

S lágyan földi a hant.

SZILAJ SZERELMEK

Szerelmesek, csak csókolódzzatok !
 Bús gombolyag te, mellet mellel össze !
 Mint hogyha kígyók gyűrűje kötözne,
 Harapjátok parázsló szájatok !

Egyétek egymást, míg csak vér pirul !
 Hörgésetek halálotok jelentse !
 Az ágyatok, ez a tüzes szelence,
 Izzék a kéj gyilkos csodáitul !

Pusztuljatok egymásba ! Szív a szívnek,
 És folyjon össze dúlt haj, vad tekintet,
 Könny és verejték, nyál ! Szegény szívek.

Eggyé akartok olvadni, ti ketten ?
 Elvesztitek egymást az örületben
 És összeestek ... És : minek, minek ?

ELŐHANG

A „KESERŰ SZONETTEK“-HEZ

Nincs rózsza a kosárba !
 Nincs gyöngyvirág az erdőn !
 Fekete méhem árva
 Ciprusra szállt kesergőn.

A tél zúgott körülte,
 Virága volt a méreg
 S agyam kasán köpülte
 E vackor-ízű mézet.

A KÖNNY VEGYI-ELEMZÉSE

Ó könny, miben a bánat szétoszol,
Mint ahogy a villámos, kormos égen
Eltűn a felleg az esőbe szépen ;
Ó könny, te enyhe, te szelíd mosoly,

Nyel a szerelmes győztes csók között,
Mint a nap, amely a viharba vissza —
Tekint és a szivárvány fényét issza ;
Gyémántnedű, szívünket öntözöd.

Harmat voltál, mely eddig csendbe rezgett ;
De Vauquelin, Fourcroy vegyelemzett ;
Lombikba főzött, hevített sokat

És megfejtette végre titkodat :
Egy kis mészfoszfát, nyál, víz, szóda, só,
Gyémántnedű ! . . . Úgy-e kacagtató ?

A KÖNYV VÉRTÉKELÉSE

Ötlet, hogy a könyv értékelése
 mindig egy-egy könyv körében
 történjen, és ne az egész művelet
 körében, azaz a könyv egészében.

Ez a módszer egyrészt a könyv
 értékét, másrészt a könyv
 értékét, és a könyv értékét
 a könyv értékét, és a könyv
 értékét, és a könyv értékét.

Ez a módszer egyrészt a könyv
 értékét, másrészt a könyv
 értékét, és a könyv értékét
 a könyv értékét, és a könyv
 értékét, és a könyv értékét.

Ez a módszer egyrészt a könyv
 értékét, másrészt a könyv
 értékét, és a könyv értékét
 a könyv értékét, és a könyv
 értékét, és a könyv értékét.

Ötlet, hogy a könyv értékelése

mindig egy-egy könyv körében

történjen, és ne az egész művelet

körében, azaz a könyv egészében.

Ez a módszer egyrészt a könyv

értékét, másrészt a könyv

értékét, és a könyv értékét

a könyv értékét, és a könyv

értékét, és a könyv értékét.

Ez a módszer egyrészt a könyv

értékét, másrészt a könyv

értékét, és a könyv értékét

a könyv értékét, és a könyv

értékét, és a könyv értékét.

LUCIEN PATÉ

Lucien Paté 1845 március 6-án született Chalon-sur-Saône-ban. Fiatal korában Svédországban járt, később Chalonban jogot tanul. 1870-ben védi a megostromolt Párizst. 1871-ben megjelenteti verseskönyvét. A szép-művészeti osztály hivatalnoka volt, a becsületrend lovagja.

MUNKÁI. *Lacrimae rerum* (1871), *Poésies* (1879).

A HOLD, A HALOTT CSATLÓS

Letűnt korok ezüstlő ravatalja,
Borzongva nézem halavány képedet.
Bús gömb, belőled jéghideg remeg,
Fényed csak a holt anyagot mutatja.

Egykor, mikor fényed ragyogva égett,
Izzó tüzed kevély sugárinál
Elsápadott a gőgös napkirály
S a sas lehúnyt szemmel repült elébed.

Akkor két fáklya volt földünk nyomába.
Most végzetünk példázod, síri lámpa,
Világok árnya, bolygó, éji rém !

Ó mily sötét erő setteng mögöttünk,
Miért kíséri gyászos, lomha röptünk
Ez a halott csatlós az ég ívén ?

TRISTAN CORBIÈRE

Tristan (Édouard-Joachim) Corbière 1845-ben született: egy tengerész fia. Kora ifjúságától kezdve betegeskedik, tüdővész, miért is évekig él a halászok között, a nyílt tengeren, hogy meggyógyuljon. Párizsban egyszerre magára tereli a figyelmet betegesen érzékeny, önmagát is figyelő verseivel, melyek Laforgue legfinomabb hangjaira emlékeztetnek, de még különösebbek. Regényes és gúnyoros, keserű és ötletes. Egyik legegységesebb és legtöbbet ígérő tehetsége volt az egyéniségekben és tehetségekben gazdag új-francia irodalomnak. 1874-ben, fiatalon, megölte betegsége, a gümőkór. *Verlaine* fedezte föl.

MUNKÁI. *Amours jaunes* (Sárga szerelmek 1873).

IRODALOM. *Szabó Dezső*: Az író betegsége, *Tristan Corbière* (Nyugat 1913. Tanulmányok és jegyzetek, *Táltos* 1920).

SÍR-FELIRAT

Korcs, összevissza keverék :
Gazdag, de pénze nem elég,
Erélyes, ámde nem erős,
Szabad, de furcsa-ferde hős.
A szíve nagy, a lelke gát,
Sok társa közt nincs egy barát.
Bölcs és tudása talmi kincs,
Szerelme van, szeretttje nincs,

Tétlen, de egyre lázadoz,
 Erénye bűn, jósága rossz.
 A lelke csorba, satnya, fás,
 Halála bús szívdobbanás,
 Az életét elvette más.
 Józan volt s részegségben élt.
 Tagadta a jövőt s remélt,
 Életre vágyva sírba szállt
 S úgy élt, hogy várta a halált.

JEAN ARTHUR RIMBAUD

Jean Arthur Rimbaud 1851 október 20-án született Charleville-ben. Apja katonatiszt, anyja jólelkű és nemes asszony, aki szeretettel neveli. Rimbaud forradalmi vérmérséklet. 1870-ben megszökik hazulról, Párizsba megy. Az élete e perctől kezdve csupa hányódás-vetődés, kaland, hazardjáték. Újra hazamegy és újra visszatér Párizsba, ahol koplal, lakás nélkül csatangol, hallatlan nyomorba kerül, a forradalom idején katonának áll, később megismerkedik Verlaine-nel, 1872-ben elkíséri őt Londonba, Brüsszelben összekülönbözik vele, mire Verlaine kétszer reá lő; bejárja Németországot, Hollandiát, Ausztriát, Itáliát, Svédországot, Jáva szigetét, egy hónapig az erdőben él egyedül, majd hazavetődik és innen Egyiptomba utazik, Ciprus szigetén új vállalkozásba kezd, élete végén pedig Kelet-Afrikában bolyong, Harrarban arannyal és elefántcsonttal kereskedik. 1891-ben megoperálják a térdtályogát, de a lábát amputálni kell és pokoli kínok között hal meg a marseillei kórházban.

Rimbaud az új költészet csodagyermek. Fiatalkorában bemutatják őt Victor Hugonak, aki „kölyök-Shakespeare”-nek nevezi. Nevezetes verseit egytől-egyig nagyon fiatalon írta, azután elnémult, későbbi éveiben kezébe se vette a tollat. Amikor még a naturalisták és parnassienek uralma korlátlan volt, új szavakkal, új megfigyelésekkel, új muzsikával jelentkezett, ő a jelképes (szimbolikus) költészet első hírhozója.

Termékeny lázat keltett az irodalomban : azután eltűnt. Sok verse világhírűvé vált, köztük a magánhangzókról szóló szonettje, mely így kezdődik : „*A fekete, E fehér, I vörös, Ű zöld, O kék . . .*“ A színes hallásról, a betűk zenei értékéről, az érzékek elfinomultságáról és egybeolvadásáról, a vers összefogó voltáról először ez a csodagyermek beszélt, aki félig lángész volt, félig kalandor.

MUNKÁI. Poésies complètes, Verlaine előszavával. Páris, Vanier 1895.

IRODALOM. *Szini* Gyula : A dekadensek (Magyar Génusz, 1903 január 1). E helyütt *Szini* két versfordítást közöl Rimbaudtól, köztük a „Magánhangzók“ fordítását is, melyet később *Franyó* Zoltán is lefordított. *Szini* Gyula : A dekadensek (Jövendő II. évfolyam augusztus 14), *Elek* Artúr : Verlaine és Rimbaud (Az Újság 1907 december 4), *Szabó* Dezső : Jean Arthur Rimbaud (Nyugat 1911 június 16). Tanulmányok és jegyzetek).

Verseiből fordított még : *Gábor* Andor, *Kún* József. *Babits* Mihály lefordította „A részeg hajó“-t (kézirat), melyet *Tóth* Árpád is átültetett.

A VÖLGYBEN EGY KATONA ALSZIK

Egy zöld liget, ahol dalol, dalol a csermely,
Gyémánt- s ezüst-ronggyal tarkázva a gyepet.
A nap a hegy mögül idenéz sárga szemmel.
A kicsi völgykatlan sugártűztől pezseg.

Egy ifjú katona nyílt szájjal, sapka nélkül —
Nyaka körül kéklő vadsóskák játszanak —
Úgy alszik a fűvön, fönn fellegárny sötétül,
Úgy alszik zöld ágyán a napba sápatag.

Mosolyog. Lábánál madárliliomok.

Mint a beteg gyerek alszik és mosolyog.

Ringasd szegénykét föld, vedd a karodra : fázik.

Hiába illatoz neki a puha pázsit.
 A napban aluszik, a keze halavány.
 Nyugodt. Két vörös lyuk tátong jobboldalán.

A KENYÉR-LESŐK

A téli hóba, téli ködbe
 A széles pincelyukra dőlve
 Áll öt gyerek.

Feszült inakkal lesve, térden
 Bámulják, hogy süti a pék benn
 A kenyeret . . .

Erős, fehér nagyizmu karja
 A tűzre rakja, megcsavarja.
 Láng ég alól.

Hallják pattogni a kenyérkét,
 Aztán a mosolygós, kövér pék
 Egy dalt dalol.

Mind kuksol ottan, egy se moccan
 És a pirosuló lyukra hosszan
 Néznek kívül.

S ha holmi gazdag dáridóra
 A szóke, illatos cipócska
 Végre kisül ;

S a füstlepett gerenda alján
 Dalolni kezd a drága, halvány
 Kenyér-darab ;

És száll a tűz-ajtón az élet,
 Bús, árva lelkük is feléled
 A rongy alatt.

Ruhájukat a dér befújta,
De ég szemük és élnek újra.
S csak néznek ők.

Rózsás orruk a rácsra nyomják
S dalolnak látva ezt a pompát,
Bús fény-lesők.

Imát dalolnak epedezve
S úgy lehajolnak a kemence
Szent fényinél,

Hogy szétreped rajtuk a nadrág
S elkapja lengő ingők alját
A téli szél . . .

JULES LEMAÎTRE

Jules Lemaître Venencyben született 1853 április 27-én. A nagy kritikus két verseskönyvvel kezdte irodalmi pályafutását: *Les Médaillons* (1880) és *Les Orientales* (1883). E könyvekben a parnassienek színeire találunk, de sok helyütt megismerszik már a szellemes, újszerű egyéniség, mely kritikai munkáiban bontakozik ki. Lemaître leghíresebb munkája az, melyben kortársainak, az új íróknak arcképét rajzolja meg (*Les Contemporains*, 7 kötet). Ezek a könyvek az impresszionista kritika remekművei. Sok színdarabot és elbeszélést is írt.

IRODALOM. *Birkás Géza*: Jules Lemaître (Magyar Szemle 1906).

Verseiből fordított: *Máthé Miklós*.

A SIRÁLYOK

Nyugodt, szelíd alkonyban a sirályok,
Az óceán fölött keringenek :
A szürke emlékek, a félve-szállók,
Így játszanak halott szívünk felett.

Az egyik alszik a viola ködben,
Vagy a tüzes égnek hadat izen,

A másik, mint nyíl, a habokba röppen,
Vagy ringatózik a puha vízen.

Nincsen madár, mely náluk szabadabban
Küzd a viharral s véle oly rokon,
A fekete, rezes, kék habokon.

A fészük ott van a keserű habban,
Szeretik a dagályt, a zord időt :
Az óceán fehér lepkéi ők.

LAURENT TAILHADE

Laurent Tailhade 1854 április 16-án született. Harmincéves korában jelennek meg első versei, melyeket Banville nagyon melegen fogad. Mint szatirikus költő erős hatást gyakorol korára. Egy anarchista bombája 1894-ben megsebesíti. Barrés gúnyolódó írása miatt párbajra hívja ki, Tailhade a párbajban megsebesül, jobbkezére megbénul és később jobbszemét is el kell távolítani. E sok csapás ellenére is szorgalmasan dolgozik: hisz a céljában, igazi verekedő és igazi költő.

MUNKÁI. Le Jardin des Rêves 1886 (Az álmok kertje), Un Dizain de Sonnets 1881, Vitraux 1892.

HOLDAS TÁJ

Kihúnyt a végső tűz a ködbe reszketőn.
Nincs láng az ablakon, nincs füst a háztetőn.
Egyhangúan brekekéz a békák bús dala.
Csipkés ruhájában pihen az éjszaka.
Csillag se gyulladott a néma fák felett.
Lábujjhegyen járnak halk illatos szelek
A réten, az alvó, arany kalászosokon.
Mostan föltündököl távolban egy orom
S ezüstös pettyektől tarkáll a barna föld.

A néma hold evez lassan suhanva fönt.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

300 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

LATENT TAPING

Latent Taping is a new and revolutionary method of recording and reproducing sound. It is a simple, easy-to-use system that allows you to record and reproduce sound in a variety of formats. The system is designed to be used in a variety of environments, from the home to the office. It is a versatile system that can be used for a variety of purposes, from recording music to recording lectures. The system is designed to be used in a variety of environments, from the home to the office. It is a versatile system that can be used for a variety of purposes, from recording music to recording lectures.

For more information, please contact the University of Chicago Library at (773) 936-7000. The library is located at 300 East 57th Street, Chicago, IL 60637.

FOR BAS-TAP

Bas-Tap is a new and revolutionary method of recording and reproducing sound. It is a simple, easy-to-use system that allows you to record and reproduce sound in a variety of formats. The system is designed to be used in a variety of environments, from the home to the office. It is a versatile system that can be used for a variety of purposes, from recording music to recording lectures. The system is designed to be used in a variety of environments, from the home to the office. It is a versatile system that can be used for a variety of purposes, from recording music to recording lectures.

A new and revolutionary method of recording and reproducing sound.

JEAN MORÉAS

Jean Moréas 1856 április 15-én született Athénben. A vére görög. Ősei az ottomán hatalom ellen harcoltak. Fiatal korában Németországban tanul, 1872-ben Párizsba megy. Itt vitairatokkal védi a megtámadott szimbolizmust. Versei az irodalmat lázba hozzák. Charles Morice munkáját a „legmaibb irodalom“-nak nevezi.

Moréasról Anatole France így ír: „Jean Moréas egy az új pléiád hét csillaga közül. Én őt tartom a szimbolizmus Ronsardjának.“

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei: *Les Syrtés* 1884, *Poésies* 1886—1896. *Les Stances* 1899.

IRODALOM. *Laczkó Géza*: Moréas, a lelkes vándor (Nyugat 1910).

E cikkben találunk egy versfordítást is. Fordított tőle *Peterdi Andor* is.

A KALANDOR

Nem vagyok csúf és gazdag vagyok : szeretni tudnám és hálás lennék Önnek.

A szája bordómélyű drága tok,
Hol harminckét fog villog és ragyog.
Haja, min egy apátnő kéjbe hörgött,
Most göndörítve és zilálva széthányt
Fürtökbe hull szemére — gyilkos gyémánt —
S tussal van festve az ívelt szemöldök.

Fekete kesztyűje oly omlatag.
 Egy hosszú spádé, egy tollas kalap,
 Így lép a balkonok alatt közönnel,
 Mellénye bársony és a tőre büszke
 Fogantyúján szétágazó ezüstbe
 Gyémánt világít és smaragdkő zöldel.

Alkóvján hervadt illat andalog,
 Jönnek vadul vad várkisasszonyok,
 Fátyluk alatt bús homlokuk lebágyad,
 Ékszert dobálnak, pénzeket s kinyílnak,
 Hogy csókolják szemét, mely mint a csillag
 És ajakát, a vajúdót, a lágyat.

Akár egy Isten hódít mindenütt,
 Párbajban ölte meg gróf Montéguë-t,
 A pápa öccsét, húsz kondottiérit.
 Magasra peckelt fővel jár nyugodtan,
 Boldog a nő, akire szeme lobban
 És láncravert rab-asszonyok kísérik.

AZ ÁLOMTÜNDÉREK

Hosszú és selymes hajatok alól
 Daloltatok, tündérkék, zengve szépen,
 Hosszú és selymes hajatok alól,
 Álmok búbájos, titkos erdejében.

Búbájos erdőn, titkos réteken
 Jólelkű villik jöttek, míg aludtam,
 Aranyjogart nyujtottatok nekem,
 Nehéz aranyjogart, amíg aludtam.

Most már tudom, hogy álom és csoda
 A szép aranyjogar s a dal az erdőn
 És mégis-mégis úgy vágyom oda,
 Aludni akarok a titkos erdőn.

Mit bánom, hogy csak álom és csoda !

VESSÉTEK EL A LILIOMOT

Vessétek el a liliomot, rózsát,
A daltól és a zajtól félek én,
Ne keljen fel a napfényes valóság
Búcsúzó vágyam bíboros egén.

Ó! a lehelleted még csupa ámbra,
Ó! ne tekints ily gyötrő vágyba rám,
Mint éji pillangó a lámpa-lángba,
Elégek a fáklyáid sugarán.

Ó! nincs mi csábítson, már nincsen oly csók,
Ó! sose ontsanak lágy illatot
Az ajkaid — ezek a drága korsók —
A szívem alszik, a szívem halott.

Szívem jávorfa-koporsóba porlad,
Viseli bánatát, e koronát;
Derült nyugalmát a szegény halottnak
Ne bánts, ne bánts, menj szelíden tovább.

STANZÁK

Ne mondd: az élet vidám, könnyű ünnep;
Hogy ócska játék, ostoba, fanyar.
Ne mondd: örök bú gyötri a szívünket,
Fitymáló gőgöd cserbehagy hamar.

Ne vess tavasszal, ha az élet indul,
Sírj, mint a szél, mint partokon a hab,
Igyál a mézből és igyál a kínbul,
És mondd: ez mind egy álom árnya csak.

ALBERT SAMAIN

Albert Samain 1858 április 4-én született Lilleben. Párizsban a városházán hivatalnok, később a „Chat Noir“-nak dolgozik, ekkor írja első verseit, melyek baráti körben mély hatást keltenek. Első verseskönyve után Coppée ezt írja róla: „az ősz és alkony költője, az édes és beteges vágyakozás, a nemes szomorúság poétája“. Második kötetében még egyszerűbb és emberibb. Albert Samain-t a tüdővész ölte meg. 1910 augusztus 18-án halt meg.

Párizsban ma nagyon népszerű és híre-neve egyre nagyobb. Könyvei sok kiadásban fogynak.

MUNKÁI. Au Jardin de l'infante 1893, 1894 (Az infánsnő kertjében), Au Flanc du Vase 1898.

IRODALOM. Verseiből fordított: *Franyó Zoltán* (Renaissance), *Tóth Árpád* (Hajnali szerenád, Nyugat).

CLEOPATRA

I

Nagy csöndbe tornyának párkánykövére dül,
S míg ég a füstölő, bódítva, szertelen
És pántlikás, kékes hajfürtje szétterül,
Szívébe tengerként dagad a Szerelem.

Lilás szemhéj alól bámul, vad kéjt lehell,
Elfogja a párnák ölén az ájulat ;
Nehéz aranyláncot himbál a gyenge mell,
S lágy arca unalmat, lázas gyönyört mutat.

A szobrokon leng a nap rózsabúcsúja,
A bársony-árnyú est varázsos és buja
És hogy a krokodil a nagy folyóba rí,

Görcestől vonaglanak fehérlő ujjai,
Borzong s magát puhán a vágynak adja át
És érzi már, egy kéz zilálja a haját.

II

Az éj a Níluson lomhán száll szerteszét . . .
Látják a csillagok térdelni ottan őt,
Sápadtan küldi el a félő szolgánőt,
S rongyokra tépdesi fényes király-mezét.

Tornácán megfeszül, őrjöngve hentereg,
Érett-gyümölcs-testén a vágy fuvalma száll,
Mezítlenül fetreng ! mint a tüzes nadály
S isszák lehelletét a perzselő szelek.

Égő szemekkel néz és azt akarja ma,
Hogy illatozza be a földet hús-szaga . . .
Ez a sötét virág, az égő kéjszirom,

S a Szfinx — körötte az unalmas, nagy fővény —
Égő tüzet érez reves gránitkövén,
S halk reszketés fut át a végtelen síkon.

NYÁRI ÓRÁK

Rezes hold. — Illat-miriád.

A csillag reszket, mint a méceses
Dóмок homályán; minden édes,
Bársonyban alszik a virág.

Suhannak fojtó illatok
Süket kertek lankatag éjén
És a porfir-medence mélyén
A víz homályosan jajog.

Árny sem mozdul köröskörül,
Csak egy bíborlik, a te szájad,
S mint fáklyaláng, vörös körül.

Pusztán te vagy kemény, komor,
Mint ősi-régi sírbejárat
Előtt egy végzetes szobor.

CSÖNDES, ŐSZI NAP

Lassan megyünk, előttünk a komondor,
A régi úton járunk nesztelen,
A sápadt ősz vérzik a réteken,
És gyászruhás nők jönnek olykor-olykor.

A levegő pang álmosan, nyugodtan,
Akár a börtön s kórház udvarán
És óra jöttén egy-egy halavány
Arany galy az alvó gyepágyra koppan.

Közöttünk jár a Csönd . . . Akik hazudnak,
Vidáman csapnak a nagy élet-útnak
S a kikötőbe nem hallják a szent dalt,

De ma este a fák oly búsan állnak,
Szívünkre leng a mult, a régi árnyak
S róluk beszélünk most a végtelen-halk

Tájon, mint egy gyerekről, aki meghalt.

JACQUES MADELEINE

Jacques Madeleine Párizsban született 1859 május 16-án. Catulle Mendès ezt írta róla : „Jacques Madeleine még fiatal, pontosan, kitartóan dolgozik, nem hervadó, virágos munkáján, oly szorgalmasan, mint április a rózsabimbón“.

MUNKÁI. *La Richesse de la Muse* 1882 (A múzsa gazdagsága), *Livret de vers anciens* 1884 (Régi versek könyve), *Le Sourire de Hellas* 1899 (Hellasz mosolya).

IRODALOM. Több versét magyarra fordította : *Balla* Ignác (Jövendő), *Zempléni Árpád* (A XIX. század francia lírájából, A Kisfaludy-Társaság kiadása, II. kötet).

OTT LENN

Ott lenn a tengeren
A hold felébred
És eltűn messze lenn,
Mint egy kísértet.

A hold felébred,
Eltűn a hold . . .

Nézd, arra bolyg !
Viszi az álmom,
Holt-haloványon
Eltűn a hold . . .

A hold felébred,
Eltűn a hold...

Rövid az élet,
Fut tűnve minden
S az éjben, vízben
Ér néma véget...

A hold felébred,
Eltűn a hold...

JULES LAFORGUE

Jules Laforgue breton eredetű családból született Montevideóban, 1860 augusztus 22-én. Mikor megjelentek első versei, mindenki csodálkozott, mennyire kész művész és kész egyéniség. Fejlődése zárt ajtók mögött folyt le. Pár évig Berlinben lakott, Augustza császárnő felolvasója volt. 1887-ben megházasodott és ugyanabban az évben augusztus 20-án, huszonhét éves korában váratlanul meghalt.

Eredeti, kemény tehetség, Gustav Kahn-nal együtt a szabad vers híve és harcosa.

Remy de Gourmont így ír róla :

„Azok közül való volt, akik mindig következő könyvüket várják, a nemes elégedetlenek közül, kiknek annyi a mondanivalójuk, hogy azt hiszik, csak töredékeket és előszókat írtak. Megszakított munkája csak előszó, de ez az előszó sok befejezett alkotással felér.“

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei: *Les Complaintes* 1885 (Jajveszékelés), *Poésies complètes*. Paris, Vanier 1894.

IRODALOM. *Szini Gyula* : A modern líra (Figyelő 1905), *Szabó Dezső* : Jules Laforgue (Nyugat 1911 június 16, Tanulmányok és jegyzetek 1920, Táltos).

VIDÉKI HOLD

Ó nézd a boldog teleholdat,
Olyan kövér, hogy majd elolvad.

A takarodó messze harsog,
Ballag haza a hivatalnok ;

Egy zongora zörög sötéten,
Egy macska surran a sövényen :

A bús vidék aludni készül,
A zongora felsír merészül,

Aztán az ablak becsukódik.
Hány óra ? Mily irtóztató itt.

Nyugodt hold, nézd, micsoda fészek,
Maradjak ? Elfogódva nézek.

Hold, buksi hold, örök dilettáns,
Ki mindig új földön, vízen jársz,

Ha kell most Missuriba szállsz át.
És látod Párizs ősi sáncát,

Norvégia fjordját, a tengert,
A sarkot, min havas lepel leng,

Boldog Hold, nézz rá mosolyogva,
Ő is nevet a nászúton ma,

Kacag-kacag a férje mellett !
Mindketten Skóciába mentek.

Ha megbolondulok e lányér,
Megjárom, ó te ferde tányér !

Hold, vén bohém, te éji kóbor,
Nekünk úgy-e a láz az óbor?

A messze tájak! kincses esték!
Megöl itt a vidékiesség!

A Hold se hall itt, az ebadta,
Süket, öreg fülébe vatta.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

STUART MERRILL

Stuart Merrill 1863 augusztus 1-én született Hempsteadben, az amerikai Egyesült-Államokban. Hamarosan Párizsba került és itt második anyanyelve lett a francia nyelv, mindörökre megbűvölte a francia szellem, a francia költészet. Amerikában jogot tanult, de a tanulmányánál sokkal fontosabbnak tartotta európai sikerét és francia verseit. 1890-ben végleg Párizsba ment. Sokat küzdött az új irodalomért. Stuart Merrill szocialista. Amerikában tevékeny részt vett a munkások szervezésében.

Edmond Pilon ezt írja róla: „Amerikai származású, honfitársa a fönséges és nagy Poe Edgarnak, aki úgy mert gondolkozni, hogy a költészet a szépség ütemes megnyilatkozása, mikor azt írta, hogy a tökéletes élet feltételeihez éppúgy hozzátartozik a szépség, mint az erény és igazság.”

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei: „Les Gammes“ 1887 (Skálák), *Petits poèmes d'Automne* 1895 (Kis őszi költemények), *Poèmes* 1887—1897.

Több versét magyarra fordította Gábor Andor.

HÚSVÉTI DAL

Lelkem csupa harang,
Lelkem csupa madárka!
A csermely fényes árka
Csupa csillag alatt.

Lelkem csupa virág,
 A lelkem székesegyház !
 Dal, ének ébredez, száz
 Vidám gyerek kiált.

Lelkem csupa öröm,
 A lelkem csupa angyal !
 Telik a csűr a maggal,
 A Sors jár a ködön.

A lelkem szerelem,
 A lelkem csupa Isten !
 Ó kösd be a szemem
 S vezess te drága kincsem !

MAGÁNYOSSÁG

Régen halott királyok jártak itt,
 S e kőpadon ültünk mi nagyitokba,
 Míg jött az est és halkán felnyitotta
 Zsoltárkönyvünk, a szívünk lapjait.

E szirtről nézték, amint gyilkosan
 Borzongtak a mezőn a vaskalászkok
 És a tömeg, a véráporba ázott,
 Tovahömpölygött, mint vörös folyam.

De sem a napban égő lobogó,
 Sem a dob, a tavaszba dobogó,
 Sem az aranykürt, mely rivallva zeng,

Nem oly édes, mint ez a tompa csend,
 Az altató árnyék, a méla szók,
 S a mi imánk, a tiszta-tiszta csók !

ERNEST RAYNAUD

Ernest Raynaud 1864 február 22-én született Párizsban. A francia fővárost sohasem hagyta el. Verlaine fedezte fel. Eleinte a parnassienek közé tartozott, később többedmagával megteremtette a „román“ iskolát, mely a latin múzsa védelmére alakult, erősen hangsúlyozza különválóságát és védekezik minden idegen — barbár — szellemi befolyás ellen.

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei: L'Oeuvre du Sang 1890—1891 (A vér munkája), La Tour d'Ivoire 1899 (Az elefántesonttorony), La Couronne des Jours 1905 (A napok koronája).

TANYAI REGGEL

Gyorsan kitárom az ablakredőket,
S a zümmögő és cifra nyári kert
Szobámba lépett, minden nevető lett,
A fény kicsattant, a virág kikelt.

Poros fűszál szikrázik égi könnytül,
Felhőtlenül villámlik az azúr;
A dombok alján vattapuha köd gyűl,
A búza sárgul mozdulatlanul.

A béreslány, végében a fasornak,
Facipőben csoszog, kutat, csikorgat,
A szérű zúg, csipeg a csirkeól.

A szorgalmas ásó pengéje szól,
Víz foly, fa rezzen, rebben a madárka
És a mezőszag becsap a szobámba.

HENRI RÉGNIER

Henri de Régnier 1864 december 24-én született Honfleurben. Huszonegy éves korában már ismert költő. Társa a parnassieneknek és a szimbolistáknak, akik erős hatást gyakoroltak rá, de e hatáson átérzik eredeti egyénisége. Különösen Mallarmé-t tiszteli babonásan. Mestere később Heredia. 1896-ban elveszi Heredia leányát. Újabb verseiben eltávolodik régi eszményétől és a fényes, tiszta, egyszerű életet énekli. 1899-ben az akadémia megkoszorúzza egy verseskönyvét. Sok modern folyóiratban találkozunk nevével.

Régnier-ről szép szavakat ír Remy de Gourmond : „Az álom határozatlan árnyalatait jegyzi fel, tétova jelenéseket, futó cifrázatokat ; egy mezítlén kezét, mely kissé meggörbedve a márványasztalra hajlik, egy gyümölcsöt, mely a szélben bólog és lehull, egy elhagyott tavat s ezek a semmiségek neki elegendők, a költemény kicsattan, tökéletesen és tisztán“.

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei : *Les Lendemain* 1885 (A holnapok), *Episodes* 1888 (Epizódok), *Le Passé vivant* 1906 (Az eleven múlt).

IRODALOM. Több versét magyarra fordította : *Kállay Miklós*, *Kún József* (A Hét).

NOCTURNE

Az est az orgonát mind letarolja,
És hullanak az illatos csomók,
Piciny virágok sírnak a nyomomba.

A lelkem szomorú, szívem zokog.

Fenn a tetőn galambok várakoznak,
Turbékolásuk bánatos panasz.
És csőreikből hullanak a tollak.

Szívemre titkos szenvedés havaz.

A bús szökőkút lomha kedve éled.
Alvó vizén remegnek a körök,
Körötte megborzongnak a növények.

Emlékek sírnak a szívem fölött.

Az éj jön s szenvedést hoz, őrjítő bút :
Nem fúj a szél, elhallgat a kis ér,
Zengő ütemre sír, sír a szökőkút

S az éjen át két nagy szemed kísér.

EDMOND ROSTAND

Edmond Rostand 1868 április 1-én született Marseilleben. Párizsban tanult. Huszonkétéves korában jelenik meg első verseskönyve „Les Musardises”. 1890-ben megházasodik, elveszi Rosemonde Gérard-t, aki szintén verseket ír. Rostand mint lírikus ötletes, játékos, mesterkedő. Később ez a képessége, verseinek szellemessége teszi népszerűvé drámáit és világhírűvé nevét. 1918 december 3-án spanyolbetegségben meghalt.

IRODALOM. Rostand-nak majdnem minden munkája le van fordítva: *Kosztolányi* Dezső: A két Pierrot, vagy a fehér vacsora, *Telekes* Béla: A regényesek, *Benedek* Marcel: A napkeleti királykisasszony, *Telekes* Béla: A szamariai asszony, *Ábrányi* Emil: Cyrano de Bergerac, *Ábrányi* Emil A sasfiók. Hátrahagyott versesjátékát, Don Juan utolsó éjszakáját, *Kállay* Miklós tette magyar versekbe (Geniusz könyvtár). Rostand több lírai versét *Ábrányi* Emil fordította magyarra, de fordított tőle *Halasi* Andor és *Telekes* Béla is. *Haraszti* Gyula könyvet írt Edmond Rostand-ról. *Fekete* Miklós e könyvről (Nyugat 1912 június 16), *Babits* Mihály: Rostand (Nyugat 1919 január 1), *Kosztolányi* Dezső: Chantecler (Színháték 1910).

SZÉLLEL-BÉLELTEK

Mi vagyunk a szelíd fiúk,
Kik a légynek sem ártunk,
Szerények, csöppet sem hiúk,
Mindég egy rímre vártunk.
A versek csillogó hada,
Egy megpendülő ballada,

Egy puha, kedves ábránd,
 Egy gondolat tovább ránt.
 Nekünk a józanság a rút,
 S a bölcs nem a barátunk,
 De mi vagyunk a jó fiúk,
 Kik a légynek sem ártunk.

Hagyjátok rá, hogy mit szeret,
 Az árva rímelőre,
 Az álma rózsálló keret,
 Onnan tekint előre !
 Poétás szívvel őgyeleg,
 A méla, tévedő gyerek,
 S mindazt, mi nem művészi,
 Szabódva-félve nézi.
 Számunkra nincs egyéb kiút,
 Csak az, ha verset gyártunk..
 Mert mi vagyunk a jó fiúk,
 Kik a légynek sem ártunk.

Nem tudjuk, hányadán vagyunk,
 De sohasem alélunk.
 Forrong-zsibong hívó agyunk,
 S az álom az a célunk.
 Keressük a halk kerteket,
 Mert durván visszavertetek,
 A gögre döllyf a válasz...
 S szívünk harcba nem száll az,
 Aki kegyes, szeretni tud,
 Az fogja a mi pártunk !
 Hisz mi vagyunk a jó fiúk,
 Kik a légynek sem ártunk.

ÓDA A NAPHOZ

Te szárítod fel a síró fűszálat,
 S a levelet lepkévé bűvölöd.
 Ha a halódó szirmok szerteszállnak,
 És a pirénei szél végigzörög
 Roussillon mandulafái között.

Imádlak Nap! Tűztenger, fényes álom,
 Ki ránk ragyogsz s a mézet érleled,
 Lángolsz a szalmakunyhón és virágon,
 Egészben élsz és szertefoszolol áldón,
 Mint a pazar anyai szeretet.

Dalollak, ó fogadj el tűzi papnak,
 Ki égsz a teknőn, kék szappanhabon
 És néha, hogyha lángjaid lohadnak,
 Vörösen lobbansz ki egy csendes ablak
 Alázatos üvegjén elhalón!

Te forgatod a sárga napraforgót
 S arany-öcsém, a tornyok kakasát.
 Ha a hárszon titkos tűzed kibontod,
 Táncolnak arany árnyak, lenge pontok,
 Hogy tétován megáll a kósza láb.

A mázos korsó sugaradba drága
 S az ázott rongy is büszke lobogó,
 Kazalokon ég csókod lanyha láza,
 S kis húga, a kas lángol, mint a láva,
 S tüzes sisakja lánggal lobogó.

Légy áldva a mezőn s elveszve árván
 A fű között, a kapucímeren,
 A gyík szemén, a hósín hattyú szárnyán,
 Ki tájakat pingálsz, mint a szivárvány
 S ki szende kézzel festesz csendesen.

Sötét ikertestvéred, a bús árnyék,
 Mely messze nyúlik, hol tüzed fakad,
 Regéssé bűvöli, ami csodás, szép,
 S ha nincsen ő, minden szürkére válnék,
 Mert színes és ragyogó, mint magad.

Imádlak Nap! Te vetsz a légbe rózsát,
 Bokrokba tündért s a víznek tüzet;
 Benned felistenül a roskadó ág.
 Ó Nap! te élet, ó szent Nap, te jószág,
 Csak koldus lenne a föld nélküled.

FRANCIS JAMMES

Francis Jammes 1868 december 2-án született Tournayben. Ortezban telepedett meg, már régóta itt lakik anyjával. Évekig ügyvédi irodában hivatalnokoskodott. A lusta, unalmas kisvárosban, akták közt írta első verseit, melyeket 1893-ban tett közzé. Izgató és különös költői jelenség: gyermeteg és egyben kifinomult. Sok küzdelme volt, de ma egyik leginkább olvasott és becsült francia költő.

Francis Jammes az embereket, tárgyakat és önmagát olyan friss szemmel szemléli, mint hogyha először látná és a szavaknak, melyeket leír, olyan eredeti árnyalatot ad, mint gyermek, aki beszélni tanul. El kell felejtetni mindent a költőnek, amit előtte tudtak, hogy magasabb tudáshoz jusson, a felnőttek beszédét is, hogy tulajdon nyelvén gügyöghessen. Ez az ő ars poetica-ja. Egyik verseskönyve elé ezt írja előszóul:

„Én Istenem, az emberek közé szólítottál. Itt vagyok. Szenvedek és szeretek. Beszéltem azon a hangon, melyet nekem adtál. Irtam azokkal a szavakkal, melyekre megtanítottad apámat és anyámat s melyeket ők átadtak nekem. Úgy baktatok az úton, mint teherhordó számár, amin a gyermekek nevetnek és lesunyja fejét. Megyek oda, ahova akarod és amikor akarod. Az angelusz már szól.”

Ez a költészet együgyűen-áhitatos és alázatos. Francis Jammes nemcsak az egyszerűség művésze és forradalmárja, hanem forradalmár abban a tekintetben is, hogy az eseményekben szűkölködő életét írja meg,

azt a látszóan egyhangú életét, melyet nem látogatnak szenvedélyek s csak az egyenletes melegsége által válik jelentőssé. Erősen polgári zamatú minden írása. Él vadszőlővel befutott vidéki házában, nappal a virágai között, melyeknek pontosan tudja nevét és tulajdonságait, vadászkutyájával sétál az erdőben, este rágyújt fapipájára, künn a tornácon mezei vacsorát eszik s a kutak „kék vizét” issza hozzá. E békés idill keretében a régi családi bútorok közt hullámszanak az örök dolgok. Kegyeletes lélekkel, érzékeny idegekkel észrevesz mindent, ami körülötte történik. A részvét határtalan benne s ez teszi költővé, mosolygó humoristává. Vanak ünnepnapjai is. Ekkor Istennel beszélget. Meleg, nemes és tiszta költő: egyszerű és átfogó, meghitt és távlatot táró.

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei: *De l'Angelus de l'Aube à l'Angelus du Soir* 1898 (A hajnali angelusztól az esti angeluszig), *Le deuil des Primevères* 1901 (A kankalinok gyásza), *Le Triomphe de la Vie* 1902 (Az élet diadala).

IRODALOM. *Lám Frigyes*: Jammes (Győr 1913), *Kosztolányi Dezső*: Az egyszerű költő (Élet 1913 július 27), *Szabó Dezső*: Jammes-t olvasom. Tanulmányok és jegyzetek 1920, *Táltos*, *Szalay Miklós*: Francis Jammes (A Hét 1917 október 14).

EZ A SZEGÉNY PARASZT . . .

Ez a szegény paraszt azt hajtogatja:
fáj a szeme és béna a jobb karja.

Az anyja biztosan meghalt korábban
és nincs, ki vigasztalja nyomorában.

Igy él kucorgón most, afféle ólban,
a homlokát simítja s újra jól van.

Egy padra ül, fejét karjába zárva
s elszenderül csöppet, mint egy kisárva.

Párnája nincs s a rongya megkuszálva
lóg a nagy, szennyes, zuzmarás szakállba.

Oly takarékosan bánik a pénzzel.
Szenved nagyon. De a zuhanyra pénz kell.

Vásott ruhába burkolózik este,
mint majomé, oly nyomorú a teste.

Ez a szegény paraszt azt hajtogatja :
fáj a szeme és béna a jobb karja.

LOURDES

A vasúton Lourdes-ba utaztam én,
kék partokon, és szikrázott a fény.

Cin-színű hegy a sugaras úton.
„Jézus !“ dalolt a nép a vasúton.

Lázás, szilaj és vakbuzgó csapat,
az arca csupa por és csupa nap.

Nagy hassal bicegett sok nyomorult,
karját kitárta s a porba borult.

Kékfüggönyös szószéken egy pap állt :
„imádkozzunk !“ mondotta s prédikált.

És néha-néha jöttek furcsa nők :
„Jézus ! Jézus !“ búsan daloltak ők !

Dalolt a körmenet. A lobogók
selymén betűk aranyja lobogott.

A nap fehéren-izzón tündökölt,
lángolt a vén torony, az ég, a föld.

De egy hordágyon pihegett néhány
száraz gallyon egy haldokló leány.

Az apja hajadonfőtt vitte őt,
ott álltak bátyjai az ágy előtt.

Oly szép volt ! tizennyolc éveske volt,
és mosolygott ; fehér volt, mint a hold.

Dalolt a körmenet. A lobogók
selymén betűk aranyja lobogott.

Sírtam, de összepréseltem fogam
szerettem őt — éreztem — boldogan.

Ó ! rám mosolygott, bánattal tele,
fehér rózsát himbált szelíd keze.

Jaj, hol van most ? Ó jaj, mi van veled ?
Meghaltál édes ? úgy szerettelek.

Uram, ne öld meg, a keze finom,
a karja lágy volt, mint a lilium.

Ne öld meg őt ! — jaj szánd meg a szegényt,
agg apja hajadonfőtt, esdve kért.

FIATAL A LÁNY...

A fiatal lány oly fehér,
karján feltűrve a ruha,
csuklója csupa zöldes ér
s puha,

Sohase tudni, hogy miért
nevet. Most hallasz egy sikolyt
és néha — szinte-szinte sért —
rikolt.

Nem sejti az édes baba,
 hogy mosolyának párja nincs
 s rózsánál rózsább ajaka
 a kincs ?

Olykor — nem mindig — azt hiszed,
 hogy okos, de csupa zavar.
 Halkan gügyög, susog, zizeg,
 hadar.

„Ha tudnád... Mi történt velem...
 Oh drááágám! Rém boldog vagyok...
 Őt láttam... szerdán.“ — Szüntelen
 gagyog.

Ha bánatos egy-egy fiú,
 elhallgat szörnyű-komolyan,
 és nem nevet, akár a bú
 olyan.

A rét kanyargó útjain
 virágot szed a kis buta,
 markába pitypang, kankalin,
 ruta.

Fehér. Arcán ragyog a hús,
 a karja hamvas puhaság.
 Hosszú, merev s lehajtja bús
 nyakát.

OLY SZÖRNYŰ VOLT...

Oly szörnyű volt, én láttam a kis borjat
 a vágóhídon s lelkem összeborzadt,

rányalt szegényke még a szürke falra
 s a csurgó esőt nyalta, egyre nyalta.

Jaj Istenem ! Olyan szelíden állt ott,
szerette a füvecskét, a virágot.

Jaj Istenem ! Kezed szigorún büntet,
de, úgy-e, megbocsátod a bűnünket,

és egykor fönn az Arany Égbe többet
pici ártatlan borjakat nem ölnek,

ott megszépül a lelkünk és az arcunk
s a szarvaikra koszorút akasztunk.

Jaj Istenem ! Enyhítsd a szenvedését,
ne is érezze a mészáros kését.

AZ EBÉDLŐ

Itt áll a megfakult almáriom,
ki csodálkozott ük-anyáimon,
aki hallotta, hogy szól nagyapám
s apámat is hallotta hajdanán.
A sok, bús emlék, benne édes élet,
mert szava is van, mintha hallanám,
vele gyakran beszélek.

Van itten egy kakukos óra.
Hangját veszítve, nem szól semmiért.
Nem is akarom kérdeni, miért ?
Tán eltörött zengő rúgója,
melyből a szép beszéd beléhatolt.
Most épp olyan, akár a néma holt.

Egy vén pohárszék is van itten.
Beillatozta a befőttje,
s a hús, kenyér, viasz és körte.
Hű, jó cseléd, ő őrzi kincsem,
s a gazdaságnak híja nincsen.

Bevezetem barátaim s a nőket
és nézik, nézik és nem értik őket.
S én szánakozva, mosolyogva látom,
hogy egyedül hisznek s elémbe jönnek
és kérdezik : — Hogy mint vagy Jammes barátom ?

HAVAZNI FOG

Maholnap havazik. Emlékezem, tavaly
itt búslakodtam én, mert a tűznél merengni
mindig szerettem. És ha kérdezték : mi baj ?
Azt mondtam : hagyjatok nyugodtan. Semmi, semmi.

Gondolkoztam tavaly az elhagyott szobán,
amíg a pelyhes hó hullongott andalítón.
Csak úgy gondolkoztam. S most is csak tétován
borostyán-szopókás kis fapipámat szívom.

Ó tölgyfa-szekrényem mindég jóillatot
áraszt, de én botor voltam, mivel a dolgok
sosem változhatnak s mit is változtatok
rajtuk, szegény vándor, ki itt botolva bolygok ?

Miért gondolkozunk s beszélünk ? Hisz a könny,
a csók sosem beszél s megérti minden ember
és a barátot is, aki csak lopva jön,
mert szónál több a nesz, amit a szeretet ver.

A csillagoknak is adtak sok szép nevet,
pedig nem is kellett és az, amit a jósök
beszélnek, hogy majd itt szelik át az eget,
nem teljesül mindég, mert ők merész hajósok.

S most merre van a bú, a régi, régi ? Jaj,
alig emlékezem, mert már tovább jutottam.
Ha a szobámba jössz s megkérdezed : mi baj ?
Azt mondanám : semmi, csak hagyjatok nyugodtan.

SZERETEM A JÓ ...

Szeretem a jó szamarat,
mely a bokrok mentén halad.

Fél a méhektől szörnyűkép,
mozgatja két csacsi-fülét ;

cepli árva utasát,
két oldalán két árpa-zsák.

Ha jó egy árok, egy üreg,
aprózva, szorgosan üget.

A kedvesem csak neveti
s mivel poéta, megveti.

Pedig szegény mindig mereng.
A szeme bársony, enyhe csend.

Hát azt mondom, kis édesem,
te nem szeretsz ily édesen :

Hisz ő a kék ég szamara.
Jézust is vitte valaha.

És az árvának az egész
öröme az, hogy heverész.

ha este elpilledt szegény,
ledől szalmás fekvőhelyén.

A napja munkában telik
reggeltől késő estelig.

A te kezecskéd mit művel ?
Babrál a cérnával-tűvel ...

De a szamár csupa marás ;
megcsípte a légy, a darázs.

Annyit kocog, boklász, tipeg,
 hogy elfacsarja a szíved.

Mit ettél drága lányka, most ?
 — Cseresznyét ettél, ropogóst.

Neki az árpa drága kincs,
 gazdája kódís, árpa nincs.

Kötelet rág egykedvűen,
 aztán elszundít a fűben . . .

Te nagyra látsz, kis édesem,
 nem tudsz túrni ily édesen.

Én szeretem a szamarat,
 mely a bokrok mentén halad.

Hajh, a szívem érted *eped* :
 úgy-e, e szó tetszik neked ?

Mondd, a szavadra vessek-e,
 és sírjak-e, nevessek-e ?

Menj a szegény csacsi után
 s mondd meg, hogy lelkem is bután

kószál, nagy utakon bolyong,
 az is ily jó és ily bolond.

Kérdezd meg, arcra essek-e
 és sírjak-e, nevessek-e ?

A csacsi bölcs, nem is felel :
 mellettünk csöndesen megy el,

csak a virágos útra néz,
 mely csupa rózsza, csupa méz.

AZ ÁRVA ÖRDÖGÖT ...

Az árva ördögöt nevetnéd, ha szemedbe
mondaná, hogy szeret, s annak kuttyája lennél,
aki nevetne és soha nem is szeretne.

Hidd el: a szíve kincs s nagyobb kincs nincsen ennél,
mivel szelíd, kegyes és hű lesz majd te hozzád.

Mondd, mért nem akarod, te makrancos, te drága,
nyakára fonni lágy, szerelmetes karocskád
s kis ujjaid, amint kulcsolod halk imára?

Ne várj hosszúhajú nagy költőt, aki henceg,
nincs többé már ilyen, muskétás sincs ma nálunk,
nincs már előkelő és szőke muszka herceg,
a földön ideált többé nem is találunk.

S az árva ördögöt elküldenéd te könnyen,
mert azt olvastad még kicsiny leánykorodban,
mit a vizsgán kaptál ama jutalmi könyvben,
hogy szívünk, mint a tűz, egyszerre lánggra lobban.

Tekintsd az aggokat, kik vágyódnak az égér,
az arcuk oly ráncos, akár a szakadós zsák
s öreges ujjukon puffadtan fut a kék ér,
szégyenlik maguk is, hogy rózsát adtak, rózsát.
Hisz hogy a gyermekek lassan fölcseperednek,
kell, hogy az életet baráti szók kísérjék,
mert a barátságban növekszik csak a gyermek
s a nő a gyermekért csókolja meg a férjét.

VAN EGY PIPÁM ...

Van egy pipám fából, fekete, gömbölyű,
akárcsak az a szép, kicsiny, sötét-ölű
négerlány melle, kit könyvben láttam, mezítlen ...
Ha szívom a pipám, azt gondolom, hogy itt lenn,
a verebes, kutas és vízöntötte kerten,
hol morzsák fekszenek, a sárral elkeverten,

négerlánykák mennek, nyakukon sárga kendő.
 Mind édes, szomorú, mint az ősz, oly merengő.
 Ők a rabszolgaság, a szenvedés. A mult...
 S én látok távoli partokat és avult,
 vén gyarmatot, miken sok-sok év elviharzott,
 cukrot, vért, gyöngy-fogat, megannyi kormos arcot,
 min a bú vigyorog. Ti édes négerek,
 az úri sétányon szelíden lépjetelek.
 Béklyó helyett kar-ék ragyog csuklótokon
 s tüze a délszaki nap lángjával rokon.
 Az út során olykor megállapodtak és mély
 vággyal figyeltek egy madár-kereskedésnél,
 hol cifra lárma szól. S zsibbadtan eszetekbe
 jut a hazátok még, az est, mit tűz szegett be,
 tollas játékokot, a furcsa maskarák
 s a tengerpart, melyen lassan mászik a rák.

IMA AZ EGYSZERŰ ASSZONYÉRT

Uram, add, hogy aki valaha hitvesem lesz,
 szelíden, édesen símuljon a szívemhez
 és úgy aludjon el, hogy fogja a kezem ;
 s két melle közt csüngjön, nyakán egy pici érem,
 egy ezüst láncocskán, ártatlanul-fehéren ;
 a húsa szunnyadjon, langyosan és puhán,
 mint szilva a szelíd, nyárvégi délután ;
 legyen szívébe csend és szűzi tisztaság,
 hogy néma mosollyal, halkán karoljam át ;
 erős legyen, bátor, őrizze lelkemet,
 lebegjen, mint a méh alvó virág felett ;
 s ha egyszer meghalok és a szemem lezárja,
 ne mondjon más imát, csak némán nézze szám,
 kulcsolja a kezét halotti nyoszolyámra
 s egy elfúló jajjal boruljon csendbe rám.

IMA AZ EGYSZERŰSÉGÉRT

A pille minden fuvalomnak enged
 s úgy imbolyog, mint a virág s a gally,
 mit körmenetkor gyermek keze lenget.
 Reggel van, ó Uram és az imák
 hozzád suhannak, pille meg virág
 repül feléd s a kőtörők zaja.
 A zöld platán is most van virulóban,
 reped a föld e júliusi hóban,
 és a tücsök elbujva hegedül,
 hogy te vagy a jó és nagy egyedül.
 A bús rigó, hol feketül a lomb,
 egy dalba kezd és egyre csak busong.
 Nem tudja miye fáj. És hirtelen
 továbbnyilal, mert itt fütyülni nem mer,
 és arra száll, ahol nem látja ember.

Uram, az élet édes telje zsendül,
 a fény, a bőség ma is édesen dül.
 Mint a pillangó és a kőtörő,
 mint a tücsök, a napba dőzsölő,
 mint a rigó a hús, fekete lombban,
 hadd éljek ó Uram, szelíd derűben,
 alázatos-szegényen, egyszerűen.

IMA, HOGY SZERESSEM A BÁNATOT

Csak bánatom van, az maradt meg ismét,
 De az enyém volt s az enyém ma is még.
 Mért haragudjak, hogy mikor a szívem
 Fájt és tüzelt, leült mellém szelíden
 és ott maradt, hogy a könny égetett?
 Ó bánat, én szeretlek tégedet,
 mert nem vagy olyan, aki engem itt hagy.
 Jaj! Ismerlek: te szép vagy, mivel itt vagy,

Sosem hagynád el, mint hűtlen cseléd,
 szegény szívem sötét, bús tűzhelyét.
 Ó bánat, jobb vagy, mint a kedvesem,
 mert hogyha haldoklom majd csendesen,
 ott lellek a halotti lepedőn
 s szívembe vágysz még ott is, epedőn.

ÖTÖDIK ELÉGIA

Most a kökőrcsin az arany levélhalomba
 alszik. Enyvet bocsát magából ki a gomba,
 mit a csiga dézsmál, vadkan kopog a cser-tőn,
 Vérzik a berkenye a vörhenyeges erdőn.
 Eső után vagyon és ott a levelesbe
 megmozdul a bokor, mint hogyha újra esne,
 csorog a sok levél, a sok levél csörög.

Októberi öröm, meggyullad a pipa.
 Vörösbegy csivajog a piszkos-sárga fényben.
 Szobámba toppanok és lágy a szürkesség benn,
 Mult búra-bajra is oly jó gondolni ma.
 Látom magam ifjan, október, négy az óra,
 kis iskolás voltam, éppen tanulni kezdék
 s szótáram lapjain egy-egy csók volt a jegyzék.

HETEDIK ELÉGIA

- Meggyógyul-e, mondd, én hívem,
 szegény-szegény, beteg szívem ?
- A hó se gyógyul meg soha,
 mindig fehér a mosolya.
- Te drága, könnybe nevető,
 szivárványban szelíd eső,

mondd csak, Mamore, én életem,
meg kell-e halni énnekem ?

— Hát hogyne, kis bohó fiam . . .
Az égbe röppenünk vígan.

— S a jó Istennek, hogyha jön,
mit mondasz a kék égbe, fönn ?

— Azt mondom én, hogy itt alant
jajt láttam és boldogtalant.

— Ó édesem . . . te drága . . . menj . . .
Mondd hát, milyen is lesz a menny ?

— A mennybe fönn sok hárfa van,
szalag, kékség, határtalan.

— S mi lesz még fönn az égi-kék
hazába . . . Mondd, Mamore, mi még?

— Velem leszel, szívem, velem
s ott lesz velünk a szerelem.

KILENCEDIK ELÉGIA

Az erdei út fövenyén
két lány jött, két bús jövevény.

Ingott kalapjuk álmatag,
ruhájukon fehér szalag.

Lelkük az fülemüle-dal,
mely énekel, kacagva vall . . .

Intettek nékem valamit
a szélbe, jaj, ki tudja mit ?

Ki is vagyok? Két drága lány
ott lelt az erdő oldalán.

Szóltak: Költő, aranykoboz,
szívünk te rólad álmodoz.

Mellettem állt Múzsám, alatt,
kezében egy bús sír-galamb.

És óriási szárnyai
borzongva kezdtek szállani.

Az orgonák meg csöndesen
hulltak a döbbent földre, lenn.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VICTOR MARGUERITTE

Victor Margueritte, a regényíró testvére, Mallarmé unokaöccse. Tizenhét éves korában tűnt fel verseivel. Sokáig a francia írók egyesületének elnöke volt.

MUNKÁI. Brins de lilas 1883 (Orgonagallyak), La Chanson de la mer (A tenger éneke), Au Fil de l'heure.

SZIESZTA

Künn sárga nyári nap remeg,
Ez az ernyedt szieszta-óra.
Lomhán dőlünk le nyugovóra,
Álmunk halálos dermedet.

Az elfáradt arab kidől.
Gyékényre húzza le a restség.
Elnyujtja némán lomha testét
És álmodik. Ugyan miről ?

Nincs semmi. A szív kedvtelen,
A béna akarat se tervel.
Az ember egy kevés jeget nyel
S aztán aludna szüntelen.

Néhány légy álmosan cikáz,
Megállnak, újra visszatérnek.
Szegény, buta, picinyke férgek !
Néhány légy álmosan cikáz . . .

LOUIS MERCIER

Louis Mercier 1870-ben született Coutouvrebán. A Loire mellett, szülővárosában él; vidéki ember. Első verseskönyvén a parnassienek és szimbolisták hatása érzik. Második könyvét, mely 1903-ban jelent meg, az akadémia kitüntette.

E kötete címe: „Les Voix de la Terre et du Temps“ (A Föld és az Idő hangjai).

SZEPTEMBERI CSEND

Szeptember. A nap fényes, tiszta halvány.
Az ősz csak nyári bús emlékezet.
A holt levél békésen csüng a gallyán.

Az ég mint nagy kristálypohár rezeg.
A földnek áldott arca dús erőbe
Leheli a teljes, mély életet.

Lenn a folyón látszik az őszi tőke.
Kacéran nézdeli magát a domb,
Gazdag szőlőlevéllel telenőve.

Egy kisváros tarkítja a vadont;
Vakítva ég az izzó kőtetőzet,
Álmos baromfiak bús zaja dong.

Lélek se jár. Ez ideje az ősznek,
Künn a mezőn a titkos munka forr,
A szorgalmas sugarak kergetőznek

S nyomukba édesen csorog a bor.

EMMANUEL SIGNORET

Emmanuel Signoret Lançonban született 1872 március 14-én. Provenceben és Itáliában utazgatott. Párizsban minden folyóirat szívesen közölte verseit, melyeket tökéletes verselés, délszaki szenvedély, ragyogó és nemes nyelv jellemez. 1890-ben alapította a Saint-Graal című folyóiratát.

Signoret verseskönyvét : „La Souffrance des Eaux“ (A vizek bánata) 1899-ben a francia akadémia díjjal tüntette ki.

MENYEGZŐ

Tavasza, a nyájas pap, egy élő, drága-szép,
Violaszínű püspöki köpenyben,
Hogy a virágkapu két szárnya szerterebben,
Hajnali kürtszónál a szentegyházba lép.

A botja tulipán ; ruhája lágy selyem.
Tavasza főúr most a kék dómba ballag.
Fülkéik derengenek és mint a templomablak,
Lombok árkádjain a nap ég tüzesen.

A fehér narancsfák láztól borzonganak,
Suttogva búgnak boldog, tiszta nászról ;
Tömjénez és parázslík a virágpor . . .
Madarak kórusa szent zsoltosmába csap.

Ó, szőke hölgy, ne félj, ne reszkess tétován.
 Királyi szívünk oly sokáig égett,
 Most térdre! Nászunkat, a szűzfehéret
 Megáldja a Tavasz, tündöklő templomán.

ANDRÉ RIVOIRE

André Rivoire 1872 május 5-én Vienne-ben született. Két verseskönyvével szerzett magának jó nevet. Több versesjátékot írt. Nagy sikerrel játszották egy vígjátékát: „A jó Dagobert király“-t.

Rivoire-ról, a költőről így ír Sully Prudhomme: „Verse szúzi, rajongó és szent, azt ünnepli, ami a földön a legdrágább, a fiatalságot, pompázó virágzásában. Csak finomságokra törekszik és pusztá őszinteségével hat meg.“

MUNKÁI. Les Vierges 1895 (A szűzek), Le Songe de l'Amour 1910 (A szerelem álma).

EGY LÁNY, AKI HALNI INDUL . . .

Nyári ruhájában sápadva, hallgatag,
Lankadtan, álmosan, halványan ballag által,
Sápadva, hallgatag habkönnyű bánatával
Illattalan mezőn, homályos ég alatt.

Halálosan sajnó szívébe felhörög
Egy messze kürt sötét, panaszos búcsúszója . . .
Jaj, így megyünk el mind, ha egyszer üt az óra,
Meghalni sárguló levélsomók között.

Meghalni, amikor az erdő lombjai,
Meghalni az aranyvirágos, néma ősszel,
Hallgatni a szelet, mely néha fájón nyög fel,
Kacagni az éjet s álmra hajlani!

PAUL FORT

Paul Fort 1872 február 1-én született Reimsben. 1890-ben alapította a francia „szabad színpad“-ot, — Théâtre d'Art — mely az új drámaírókat, a szimbolistákat juttatta szóhoz és az új líráért is erősen harcolt. E színházat 1894-ben vette át Lugné Poe, aki vele együtt Fort hagyományait is átvette. Meglepő hatást ért el új verseivel, a francia balladákkal. Ezeket a balladákat szabad versekben írta. Fort megveti a régi formát; a belső formát keresi és csak aszonánszokkal, tétova rímekkel hangsúlyozza az ütemet; erősen közeledik a népdalhoz. Zajos szeretettel veszik őt körül a fiatal franciák. A párizsi diáknegyed kávéházaiba jár, még ma is bohém módra él, mint irodalmi forradalmár. 1912-ben a „költők hercege“-vé választották.

Remy de Gourmond így jellemzi: „Paul Fort-t kétségtelenül baráti szándékkal így határozták meg: a született lángész. Ha ezt gunyorosan mondjuk, kegyetlenek vagyunk hozzá; ha komolyan mondjuk, akkor elmondtuk a valóság egy részét.“

MUNKÁI. Legnevezetesebb verseskönyve: „Ballades“ 1895, 1896 (Balladák).

IRODALOM. Szabó Dezső: Paul Fort (Nyugat V. évfolyam, 15. szám), Laczkó Géza: Paul Fort (Nyugat 1908), Lehotai: Paul Fort (A Hét 1912).

Laczkó Géza cikkében versfordítást is közöl. Verseiből fordított: Kállay Miklós.

MEGHALT A LÁNY, MEGHALT SZEGÉNY . . .

Meghalt a lány, meghalt szegény, a szíve ölte meg talán,

A földbe temették szegényt, a földbe, egy nap hajnalán.

A földbe fektették szegényt, csipkéiben aludt a lány,

A földbe fektették szegényt, koporsóban aludt a lány,

Vidáman visszajöttek ők az ébredő nap hajnalán.

Daloltak, énekeltek ők : „Ej-haj szegény, ej-haj a lány.“

„Meghalt a lány, szegény-szegény, a szerelemtől
halavány.“

Aztán a rétre mentek ők, mint máskor, más nap hajnalán

CAMILLE MAUCLAIR

Camille Maclair 1872 december 29-én született Párizsban. Hajlékony lélek, erős értelem, aki inkább harcosa az irodalomnak, mint alkotó. Kritikai munkái köteteket tesznek ki. Sokat verekedett a modern norvégokért, különösen Ibsenért.

MUNKÁI. 1895-ben tette közzé verseskönyvét „Sonatines d'Automne“ (Kis őszi szonáták), 1904-ben jelent meg „Le Sang parle“ című verseskönyve (A vér beszél).

RAJZ

Ó nyisd ki lányom a kaput,
Kopognak, gyenge lilium.
— Nem nyithatom ki, idegen,
Tükröm előtt hajam bodoritom.

Ó nyisd ki lányom a kaput,
Ha nem nyitod, itt meghalok.
— Nem nyithatom ki, idegen,
Most fűzöm be a cifra szalagot.

Ó nyisd ki lányom a kaput,
Öreg vagyok, erőm lohad . . .
— Nem nyithatom ki, jó apó,
Mostan kötöm fel fényes láncomat.

Ott künn egy ember összerogy,
 És meghal a kapud előtt.
 — Hát haljon meg, mit bánom én,
 Sohase láttam, nem szerettem őt.

ESIK AZ ESŐ

A lomb elernyed
 Künn a sövény mentén a víz világol;
 A könnyű zápor
 Vesszőzi az erdőt s a kertet.

A kerítésen alvó, szürke ég.
 A zöld zsalu a vízben tükröződik.
 Alig hallhatni a vihar neszt
 S hull-hull a lombtól szerteszét,
 Egész a földig
 Zokogva síró szürkesség.

Hét óra. Az ég szelíd arany.
 A táj a ködbe olvad szóttalan.
 A csönd remeg, most minden hallgat,
 A rozsda-szín kert nyugovóra tér,
 A búcsúfényben még kigyúl egy ablak...
 S az Isten éje jó, a néma éj.
 Ó lágy eső s te csend csodája
 Uralkodj fáradt lelkemen,
 Jöjj esős, csendes sejtelem.

Minden békítő feledés.
 Minden mély, álmos éjbe vész.
 Már a sötét erdő se fél.
 És én kinézek s hallgatom a csendet
 És elpihen a szenvedély
 És bámulok, akár egy néma gyermek...

HENRY BATAILLE

Henry Bataille Nîmesben született 1872-ben. 1895-ben tűnt fel verseivel. Első kötetében, melynek címe „La Chambre blanche“ (A fehér szoba), az emlékek költője. Marcel Schwob írt eléje előszót s ebben hangsúlyozza, hogy Henry Bataille önálló egyéniség és nem Francis Jammes utánzója, aki — mint ő — „a lelketlen dolgok és a néma állatok költője. Ők ketten testvéri lelkek, egyformán érzékenyek és mindketten ugyanarra az érintésre rezzennek össze.“

Henry Bataille ma már világhíres drámaíró. Drámái a francia színházi évad meglepetései. Ezekkel a hatásra számító, kiesztargályozott és elegáns színdarabokkal erősen eltávolodott azoktól az irodalmi eszményektől, melyeket első verseskönyvében vallott.

IRODALOM. Bataille nagyon sok drámáját bemutatták nálunk. Számos nagyobb és kisebb cikk foglalkozik vele, a drámaíróval. A lírikusról nincs magyar cikk.

Felemlítjük a következő cikkeket : *Elek* Artúr : Henry Bataille (Nyugat 1908), *Balázs* Béla : Henry Bataille (Renaissance 1910), *Bárdos* Artúr : Az új Bataille (Színjáték 1910 október 27).

Karinthy Frigyes „Emlék“ címen lefordította egy finom verses egyfelvonásosát (Nyugat 1921).

ESTÉK

Vannak nagy esték és meghalnak a faluk —
 Mikor a sok galamb a ducban elaludt,
 Meghalnak édesen, meghalnak, csendbe, félve,
 Akár a tornyokon a fecskék kék zenéje . . .
 S ekkor virrasztóul lángocskák fénye röppen,
 Jó nénik fénye int ablakból, kapuból,
 Lámpák botorkálnak valahol künn a ködben
 S távol egy szürke út álmodva bandukol . . .
 Virágok állanak a régi kertben sorba,
 Mert anyjuk az nekik, ki eltűn, ellobog.
 Aztán a fények is mind-mind kialszanak,
 Meghalnak a tetők és a fakó falak,
 Szelíden, jámborul, mint öregasszonyok.

AZ IRGALOM FORRÁSA

Könnyek pihennek bennünk. És ez oly jó.
 Tőlük csitul a titkos, éji bú.
 Hozzájuk fut az elhagyott szomorgó.
 Barátaink ők s vigaszuk oly olcsó.
 Anyánk is mondta: „Sírj, szegény fiú.“

Könnyek pihennek bennünk. Ősi rejtély.
 Gyerek-szívem te, hányszor fájt nekem,
 Hogy pazaroltad s oktalan könnyeztéél
 És mégse szárított ki a tüzes dél.
 Egy csepp marad mindig szívünkbe lenn.

Nem a virág és nem a nyár vigasztal.
 A könnyek tudnak vigasztalni, ők.
 A picci könnyecskék szívünkbe halkal
 Várnak ránk készen, enyhítő malasztal
 S ők is sírnak, hogy el kell menniök.

FERNAND GREGH

Fernand Gregh, egy zenemű-kiadó fia, 1873 október 14-én született Párizsban. 1894-ben újságíróvá lett, irodalmi bírálatokat írt, többek közt egy cikket Verlaine-ről és a cikk keretében — Verlaine verséül — leköszölte saját versét, a „Menuet“ címűt, mely alább olvasható. Szavahihetőségében senki se kételkedett. Később leplezte magát és ezzel a fogással egy csapásra híressé vált. Verseit összegyűjtötte és kiadta. Kötete több kiadást ért. Coppée, a fiatal költők felfedezője, meleg cikkben foglalkozott vele, az akadémia díjjal tüntette ki. Fernand Gregh-et. Későbbi kötetei jó nevet szereztek neki, a párizsiak ma nagyon szeretik és sokat olvassák őt. 1906-ban a „Les Lettres“ folyóiratot alapította.

Gregh, aki Verlaine és a parnassienek nyomán indult meg és mint álorcás utánzó tűnt fel, azóta a saját útjára tért. Irányát maga keresztelte el: „humanizmus“-nak. „A parnassienekben és a szimbolistákban — írja — az emberi hiányzott. Csak művészek akartak lenni és azok is lettek. Nem gondoltak arra, hogy a művészen mindig az ember érdekel bennünket, mert az emberiség a közös mérték köztünk és közte. Mi, akik utánuk jövünk, okulván példájukon, lelkesebb és gyengédebb, bensőbb és szélesebb művészetről álmodunk, egyenes és élő művészetről, olyan művészetről, mely röviden: emberi.“

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei: „La Maison d'Enfance 1896 (A gyermekkor háza), La Beauté de vivre 1900 (Az élet szépsége), L'Or des Minutes 1905 (A pillanatok aránya).

Verseiből fordított: ifj. Bókay János.

MENÜETT

A menüettek hangja lágyan
 Új dalra ajzza néma vágyam
 És könnyezek.
 Egy dal remeg, a ködbe veszve,
 A mult ködében, messze-messze
 És könnyezek.

Clavecin-ek panasza sóhajt,
 Törékeny bánat, bujdosó hang
 Tovább suhan.
 Színehagyott kép, régi emlék
 Egy pillanatra felnevet még,
 S tovább suhan.

Ó áriák, ó könnyes ének,
 Ó szív-sebek, letört remények,
 Mit bántotok?
 Válási bú, mely nyögve elhal,
 Panasz, mit a szív még be sem vall,
 Mit bántotok?

Pajzánul, édesen, szelíden
 Mért vérzitek, ah, árva szívem
 Oly szomorún?
 Ti félig-hallott menüettek,
 Miért zokogtok és nevettek
 Oly szomorún?

A VIZ CSENDJE

A nagy szökőkút, amely szüntelen
 Csak könnyezett, miként az árva lélek,
 A dőlt medencén hallgat s fel nem éled,
 Meghalt örökre a mult éjjelen.

A szélvihar, mely rázta vízporát,
Ezüst ködét tépázván vad rohamban,
Száras levélcsomót fú rája halkan
És a kihalt víz némán áll tovább ...

De az elmúlás bánata hatalmas ;
Míg egykoron a visszhangzó medence
A csepp ekhóját halkan visszazengte,

Most a vízen dermedten ül a csend
S olyan a kút, mint egy könny-tócsa. Hallgass :
Itt a halál halk sóhajtása leng.

CSILLAGZÁPOR

Azúros éjjel, lanyha, halk öröm,
A lenge nyárfasor mint könnyű függöny
Selyemzajjal zizeg a kék ködön,
A kósza felleg vándor hírnökül jön.
Én fekszem a fűben hanyatt
És csillagot lesek a fák alatt.

Ottan pihegnek : sárgák és fehérek ;
Szél jó, sietve-járó, kotnyeles ...
S az ágak közt már egy csillag se les,
Az ég üres lesz — s mind-mind szerteszéled.

Ha jársz a pusztán s nézdeled
A csillagos eget,
Hogy ég a csillag reszketőn
A fák felett, a síkon, háztetőn,

Úgy tetszik, hogy mind oda van szegezve
A siket ürbe, egy felhő-ereszre
És a derűs azúron sorba ülnek,
Sok picike aranyos és ezüst-szeg ...

És most az ég örvénylő mélyiből —
 Ó csoda-éj, arany ribillió! —
 Esik a csillag, hull, hull millió,
 Vakítva porzik, csillog és kihül :
 Szikrázva röppen,
 Nagy, lomha csöppben,
 Káprázva rándul össze pillám.
 Bukfencezik, csurog, mint az eső.
 Süt, mint a villám.
 S esik, esik a fényes tereken
 És örökétig hull-hull csendesen.

KIS JAPÁN VERSEK

Egy törpe japán fára

Milyen nagy itt e vén márványcsőbörbe,
Hallgassatok e fára, bármi törpe.
Regés Japánba s itt egy a művészet :
Egy fában erdőt adjatok, művészek !

Délutáni hold

A hold a kéklő égre feljő,
Sápadva néz a lombon át,
Aztán libeg-lebeg tovább,
Oly könnyen, mint egy könnyű felhő . . .

Vörös lámpaernyő

A vörös lámpaernyő árnya
A haldokló, bús parkba szállva
Úgy hull a gyöpre, mint egy nyárias,
Eltévedett, csodálatos pipacs.

Tölgy

Ott áll ragyogva dús, nehéz aranyban,
Mezítlen fák közt dacosan időz
És míg a többi hervad, csendbe, halkan
Belémenekül a késői ősz.

Kutyák

Tél. Most a szél a záron agyarog,
 Langyos szobában reszket a piros láng,
 De jó kutyáink bejönnek mihozzánk
 S bundájukon behozzák a fagyot.

S aztán . . .

S aztán, hogy a gond elnyüvi az arcunk
 És elröpül így negyven-ötven év,
 Mindenki eldalolja életét,
 A föld alá bújunk és bölcsen alszunk . . .

HENRI BARBUSSE

Henri Barbusse 1874 május 17-én született. Egy regényt s egy verseskönyvet adott ki. Sokáig színi bírálókat írt több lapba és folyóiratba. Nevét azonban egyszerre népszerűvé tette a *Tűz* című regénye (*Lendvai István* fordította magyarra), melyben a világháborúról, a lövészárok páriáiról tett megindító vallomást, egy emberbarát hitével. Ez a könyv szédületes pályafutást futott meg, a Goncourt-díjjal is megkoszorúzták.

MUNKÁI. A „*Pleureuses*“ című verseskönyve 1895-ben jelent meg Fasquellenél, Párizsban.

IRODALOM. Barbusse-ről, regényeiről igen sokat írtak : *Wlassics* Tibor : Francia könyv a háború ellen (Budapesti Szemle 1918 január), *Földi Mihály* (Eszendő 1918), *Kosztolányi Dezső* (Eszendő 1918), *Havas Gyula* (Nyugat 1918), *Boross László* (Ma III.), Barbusse, a próféta (Vörös Lobogó 1919 január).

A háború óta Svájcban él, ahol egyik megalapítója a *Clarté* című csoportnak, melynek tagjai többek közt *Anatole France*, a magyar származású *Laczkó Andor* s célja a világbéke szolgálása, az írók és művészek, a szellemi vezetők közössége által.

A LEVÉL

Irok neked s lámpám figyelve hallgat.
Az óra ver és perceg olykoron ;
Tudom, hogy éjjel sem lelek nyugalmat,
Mert akkor is csak rólad álmodom . . .

Láz borzongat, a lámpa lángja lobban ;
Lágy hangod, édes hangod hívogat . . .
Az ajkamon neved leng egy mosolyban
S az ujjaimra hinted csókodat.

A régi édesség, a régi csók vár ;
Bús szíved a keblemben érzem ;
Elálmodozva írok s nem tudom már,
Én írok néked, vagy te énnekem . . .

LOUIS LE CARDONNEL

Louis *Le Cardonnel* a francia jelképes költészet egyik finom és érdekes költője. Regényes, titokzatos, ideges, e mellett eszközeiben egyszerű. Versei a modern francia irodalom előkelő folyóiratának, a *Mercure de France*-nak ékességei.

MUNKÁI. Carmina Sacra, Poèmes (Mercure de France). Magyarul még nem akadt tolmácsolója.

SZENT LIGET

Ó húgom, várjunk, míg a ligeten
Föltűn az őszi holdgömb hidegen :
És a tündöklő, remegő, ködös fény
Alatt fehérre sápad minden ösvény,
S a kőrisfákon lágyan leng tova
Az édes óra szellemfátyola . . .
Ó ! csend, melyet mély döbbenet kísér,
Csak, mit nem látunk, távol a kis ér
Zokog szelíden . . .

Szűzi szellemek
Időközöként halkan lengenek,
Hosszú redőkkel lépnek el a Múzsák,
Oly dallamosan, mint a szomorúság.
Szürkés-fehéren álmodik az erdő,
Mint önmagának árnya oly merengő,
Alélva szólunk a halálos éjnek
És úgy megyünk, mint két bús, kék kísértet.

A ZONGORA

Egy elhagyott bús házba, lenn a parton
 Panaszkodó dal sír a zongorán,
 Künn szürke víz, felhős ég, tompa alkony.

Hosszú nyomor cseng föl tétován :
 Egy De profundis, mely nem hiszi Istent,
 Csak a vágy poklát és már tova is leng.

S úgy rémlik, itt az egyhangú borúban
 A végtelen ür jajgat szomorúan.
 Egyhangú napja annak, aki játssza
 S nem koszorúzta meg a Vágy kalásza,
 Vagy tán csak arra gondol, aki messze
 Egyhangú tengeren jár epedezve,
 Vagy érte halt meg, a porig alázva.

Jaj! mily sötét dal sír a zongorán,
 A Miserere zúg ily mostohán,
 Egy sivatagban, örökös borúban,
 Hol manna sincs, dalok visszhangja, Schumann,
 Csak ez zokog itt lenn a puszta parton,
 Olyan komoran, mint az ég s az alkony!

BELGÁK

Országos Széchényi Könyvtár

EMILE VERHAEREN

Emile Verhaeren 1855 május 22-én született Antwerpen mellett, Saint-Amandban. Vidéken nevelkedett. Itt látta a durva, kemény parasztokat, a kolostorokat, a hidakat, a ködben imbolygó hajókat. Színrakása e vidékről származik. Gandban, a kollégiumban barátságot köt Rodenbach-hal, lapot alapít, melyben a fiatal belga tehetségeket gyűjti össze, de lapját az egyetemi hatóság betiltja. Már ekkor se ír úgy, hogy az akadémikusoknak ínyére lenne. 1881-ben ügyvédkedik Brüsszelben. Verhaeren nagyon hamar és nagyon határozottan az irodalomnak adta magát. Két folyóiratban küzd a belga jelképes költészetért, mely azóta teljes diadalra jutott. 1883-ban megjelenik verseskönyve *Les Flamandes* (A flamandok), 1886-ban *Les Moines* (A szerzetesek). Az utána következő években, amíg Maeterlinck drámáival emeli a belga költészet európai hírnevét, Verhaeren versköltészete teljes pompájában bontakozik ki. Azóta igen sok verseskönyve, lírai drámája, tanulmánya jelent meg. Népszerűsége óriási volt nemcsak a belgáknál és franciáknál, hanem külföldön is. Verhaeren kóbor lélek volt; sokat utazott külföldön. Brüsszelben és Párizsban lakott váltakozva.

Hogy kitört a világháború 1914-ben, a németek meghódították Belgiumot, ő hazátlanná vált, egy könyvben mondta el nagy-nagy fájdalmát, Franciaországban felolvasásokat tartott, verssel, prózával küzdött szenvedő hazájáért, 1916 őszén aztán megrázó balszerencse áldozata lett: egy vonat halálra gázolta.

A belgák két legjelentősebb költője: Maeterlinck és Verhaeren. Maeterlinck verseiben csak a drámái magvát találjuk meg, ez a kiinduló pont. Verhaerennél a vers a cél. A belgák legnagyobb lírai költőjüknek őt tartják.

Verhaeren igen sok versét a mult illata itatja át. Szeme úgy lát, mint egy középkori szerzetesé. A halál a maga feketeségében jó ebbe a siralomvölgybe és véget vet a bűnnek, romlásnak és istenkáromlásnak. De abban az értelemben is vallásos, hogy még a fellegekben, a vizek játékában és lombremegésben is titokzatos szertartást sejt. Albert Mockel a paroxizmus költőjének nevezi. Csupa önkívület és szellemies lelkesültség. Soha költő ennyi színben, ennyi különféle világításban, ily változatosságban nem látta a kolostorokat, templomokat, a középkori egyházi életet és lerajzolni a külső világot még senki sem merte és tudta ily újszerűen, bátran, hogy legapróbb részleteiben is egy mély kedély élete legegységesebb érzése rezegjen. Az ő tájképei mind lelkiállapotok, hallucinációk és víziók.

A flamand föld nemcsak a titokzatosság hazája. Ezen a földön az egészség is otthonos. Az utas itt gyakran talál elátkozott helyeket, rombadőlt várakat és bitangul hagyott kastélyokat, ahol kísértetek járnak, vagy „zörgő-szellemek“ ütik fel tanyájukat, a várromok és elátkozott kastélyok között azonban többnyire nyugalmas ebédlők terpeszkednek. A flamandok szeretik gyomrukat. Nem is tudnak egész világon oly dúsan, kedélyesen és zsírosan enni, mint náluk. Teljes és bő élet sustorog itt, a táplálkozás, tenyészés élete. Verhaeren nagyszerűen ért a rajzoláshoz. A flamand életet rajzoló verseiben ütközik ki, hogy ez a sápadt, vértelennek látszó spiritualista mennyire realista. A bőjtölő remete színesnek látja az életet. Verhaeren vizionárius. Újabb verseiben a város, a nagy tömegek költője. Művészi hitvallását támogatta nemesen-szocialisztikus világnézete.

MUNKÁI. Fontosabb verseskönyvei: *Les Flamandes* 1883 (A flamandok), *Les Moines* 1886 (A szerzetesek), *Les flambeaux noirs* 1890 (A fekete fáklyák), *Les Campagnes hallucinées* 1893 (A hallucináló mezők), *Les Heures Claires* 1896 (Világos órák).

IRODALOM. *Vampa*: Verhaeren (Élet 1909 január 24), *Szabolcsi* Lajos: Az új Verhaeren (A Hét 1909 szeptember), *Farkas* Zoltán: Verhaeren (Az Ujság 1912, 7. sz.), *Szini* Gyula: Verhaeren és a germán szadizmus (Pesti Napló 1914, 290. sz.), *Lovag* Ádám: La Belgique sanglante (Nyugat 1915 II.), *Z. B.*: Verhaeren (A Hét 1916 december 10), *Kosztolányi* Dezső: Verhaeren (Világ 1916 november 30), *Ambrus* Zoltán: Verhaeren és Maeterlinck (Nyugat 1916 II.), *Kosztolányi* Dezső: Baudelaire és Verhaeren (Nyugat 1917 július 16), *Laczkó* Géza: Verhaeren (Huszadik Század 1917), *Gesztesi* Gyula: Verhaeren (Magyar Figyelő 1917), *Kázmér* Ernő: Verhaeren, Rilke és Baudelaire (Idegen portrék, Tevan könyvtár), *Földi* Mihály: Lunacsarszkij Verhaeren-cikke (Nyugat 1919 április 1), — —: Tett és lelkiismeret (Vörös Ujság 1919 május 24).

Verseiből sokan fordítottak magyarra, többek közt: *Gábor* Andor, *Franyó* Zoltán, *Kún* József, *Peterdi* Andor.

A SZÉL

A végtelen vad réteken
 Novembert trombitál a szél,
 A végtelen vad réteken
 Zúg-búg a szél,
 Garaboncásan útra kél
 És mindig új haragba fúj,
 Zúg-zúg a szél,
 A vad novemberi szél.

A kutakon viharra vár
 A vaslakat s a csiga, zár
 Csikordul;
 Az utakon viharra vár
 A vaslakat s a csiga, zár
 Zordul
 Azt mondja, hogy halál.

A szél a vízen nyargalász,
 Levél röpül nyomába száz.
 A vad novemberi szél,
 A szél haragja szétszed
 Minden picinyke fészket ;
 Vasvesszővel dörömböl,
 Agg lavinát tépáz szilaj örömből,
 Üvölt a tél,
 Süvölt a szél,
 A vad novemberi szél.

A nyomorult kis kalyibák
 Megfoltozott ablakja sír,
 Röpül a rossz újságpapír,
 A szél mível most galibát,
 — A vad novemberi szél ! —
 És mit se tudva az időről,
 A vén malom csak jár fel-le,
 Villanva kattog, kelepel,
 A bús malom most szelet őröl,
 A lisztje most a szél, a szél,
 A szél,
 A vad novemberi szél.

A régi pajta nyöszörög.
 A vén templomtorony mögött
 Recsegnék régi cölöpök ;
 Sóhajt a gátor, a sikátor,
 A bátor
 Szél vad zajától,
 A vad novemberi szél zajától.
 A temetőn a sírkeresztek
 Holtak kinyúló karjai,
 Lehullanak, a fejfa reszket,
 A szél, a szél csavarja ki,

A vad novemberi szél,
 A szél,

Halljátok, hogy sziszeg a szél,
 Boszorkánylakta út a cél,
 Fagyot fütyöl, dühvel tele,
 Remegjete, tarol a szél,
 A félelem és jaj szele.
 Láttátok éjjel őt, ki oly vad,
 Letépte az égről a holdat,
 Remegtek rozoga faluk,
 A megriadt nép nem aludt,
 Csak vakogott az ugaron,
 Mint a barom.

A végtelen vad réteken
 Bömböl a szél,
 A vad novemberi szél.

KERESZTÉNY HALÁL

Keresztényi halál, légy százszor áldva !
 Szomorú gyászod nekünk kincset ér,
 El nem múló álmom te, szívek álma,
 Bús büszkeségünk, mennyei kenyér.

Tiéd a hódolat és a dicsőség,
 Komor halál, mely pihenésre hí,
 Sötét oltárod felpirosuló gőzét
 A sápadó égboltba keveri.

Túl az időn, örökre rendületlen,
 Bús sír ! Halál ! Fekete szerelem !
 A végzetet tartod sovány kezekben
 S fényt gyujtasz a kialvó szemeken.

Dicsőség néked ! Bármikor ad Isten !
 Szomorú vagy, mint az est szomorú,
 És aratásod minden tiszta szívben
 Egy fekete liliom-koszorú.

Te vágya szűzeknek, szelíd papoknak,
 Égígható zengő hozsanna-szó,
 Ha jössz, imák zengnek, gyertyák lobognak,
 Ó, szent halál! Te életet adó!

A jámbor és igaz nem fél tetőled,
 Mert néki ott fönn nyílik az öröm:
 S hullámai a vágató időnek
 Eltűnnek a dalmahodó ködön.

A HÓ

Hullong a hó, hull szakadatlan
 Mint tiszta gyolcs, hull csendesen
 Az árva-árva tereken,
 S amerre száll, átok terem.

Hullong a hó az alkonyatban,
 Hogy egyik perc a másba pattan,
 Hull, hull — egyhangún — szakadatlan;
 Sziszeg, zuhog, akár a katlan;
 Tompán a néma házra hull,
 Zárdákon, csűrökön lapul;
 Sziszeg, zuhog, akár a katlan
 S a temetőkre és sírokra száll le halkan.

A zord idők bús lobogóját
 Kibontja a hósík felett;
 S a gyászos nyomortól nem óják
 Kunyhók a bús szegényeket.

A fagy lejő s csontig hatol
 És szűk a kunyhó, szűk az ól,
 A lelkeken ott a nyomor s a hó,
 A bús, nehéz és tiszta hó.
 Sötét hidegben fázik a lakó
 És arca oly sápadt, fakó.

Hótól fehér az út,
 Halottak a faluk ;
 A sok kristályos nagy kopár fa,
 És a didergő fák sora
 Úgy áll fehér cukorba mártva.
 Belepte már a malmot a fehér moha
 S olyan, akárcsak egy kelepce
 És készen áll prédára lesve ;
 Lenn a viharban reszkető
 Kolostor és a háztető
 November óta küzd az estbe ;
 S a hó csak hull, hull, hullong csendesen
 A végtelen, kopárbús tereken.

Ameddig csak a szem elér,
 Minden fehér, fehér, fehér,
 Hó mindenütt, hó, tiszta hó,
 Halotti, sápadt takaró,
 Halotti meddő takaró.
 A végtelen tél szemfedője
 Rongyos pehely-hímmel beszőve.

A FELLEGEK MISÉJE

A tél egén sok kósza felleg.
 És úgy ragyog a hold karéja,
 Mint zöld-arany fényű paténa . . .
 A fellegek áldozni mennek.

Halkan, búsan lebegnek által,
 Az égbolt kórusán haladnak.
 Titokzatos sok templomablak
 Világít messze, tompa lánggal.

A zaklatott éj félve néz le
 És látja lenn a víztükörben,
 Amint megindul s tovaröppen
 A fellegek fehér miséje.

A KOLOSTOR

Mult fájdalom sötétedik szelíden
 A hófehér, alacsony folyosón
 S a görnyedő, nyugodt hajlású íven
 A fölriadt szó sírva átoson.

A zord falon gyászszalagos erekle,
 Széjjelfeszülő, véres feszület.
 A nap rikítva tűz a sok keresztre
 S bearanyozza pici szegüket.

És a homályba, fénybe öltözött
 Komorkodó pillérsorok között
 Halk lábnesz s kámzsák surranása rebben.

Sok pap jön és keresztet hány a csendben...
 Testvéreért imát mond mindenik
 S Istent szeretve egymást szeretik.

A FAGY

Ma este az ég fényes-tiszta, szűz,
 A végtelen fagy rázza jeges öklét,
 Fagyos a csillag és fagyos a tűz.
 Eléd mered a látható öröklét.

A bús ezüst égen a fagy az úr,
 Megdermed a csönd, a szél és a pázsit,
 A pusztaság és a part, a kék azúr,
 Távol egy csillag dsida-hegye látszik.

Csönd ül a tenger s erdő mélyibe,
 Hegyes, szúrós, mozdulatlan ezüstoffény!
 És nincs a végtelenbe senkise,
 Ki győzne érdes és érces ezüstjén.

Zsibbadt magány. Csak dermedünk tovább,
 Meggémberedve fényes jégbilincsen.
 Egy örök tél borzalma karol át.
 Fölöttünk gyémánttrónusán az Isten.

A SZELÍD PAP

Csak béke, jóság a lelküknek álma,
 Kezükbe rózsa illene és pálma.

S fölējük egy halvány bura üvegje,
 Akár az ég, kék színekbe remegve.

S a lábuk alá, mely jár sok úton által,
 Ezüstös ösvény aranyszínű sávval.

S úgy menne mind, tavon, vízen haladva,
 Mint hófehér liliumok csapatja.

Ők a szelídek, kiket álmok űznek,
 Naív fiai, hívei a Szűznek,

Lángolnak ők s hangosan kiáltnak
 A háborgó orkánok csillagának.

És Őt dicsérik a viharba halkal,
 Mint angyal-kórus aranyos ajakkal.

És úgy kérik, hogy a tűztől, a vágytul,
 Szívük kigyullad s nagy szemük kitágul.

És úgy szolgálják a mennyek virágát,
 Hogy hitüket imák tüzébe mártják.

És Ő egy este, hallván szent igéik,
 A kis Jézuskát csókra nyujtja nekik.

A SZILAJ PAP

Vannak papok, mind nagy, szívós és bátor,
Úgy jönnek egy őserdő iszonyából.

Magukban élnek, monostorok árnyán,
Mint sziklatömbök, mint sok ősi márvány.

A gyantás erdők réme, sok komor gond,
Vihar, iszony, mind a szívükbe forrong,

Szakállukat a szél haragja csapja,
Szemük ragyog, mint barlangok patakja ;

Tömérdék testük, mit egy kámzsa főd be,
Egy sziklatömbből harsan a ködökbe ;

Sekély időkben, hol úr az alázat,
Regés dacuk még egyre-egyre lázad ;

A lelkük vas-bokor és sose retten,
Csak a pokoltól reszket át ijedten ;

És látnak Istent, ki villámokat szór
S a mindenséget összetörve harcol,

És zord Krisztust, szederjes, vézna testet,
Mit német festők dús ecsetje festett,

Bozontos főt és két kezet, kinyúlván,
S két meggyötört lábat egy zöld, avult fán ;

És szenteket, akiknek lelke harcos,
S tüzet, mely csontot, húst emésztve mardos ;

És szűzeket a cirkuszok porondján,
Belük mardossa egy rozsdás oroszlán ;

Sötét vezeklőket, lázszínű éjen,
Kik a kenyér előtt hálnak meg éhen.

Így élnek ők, monostoroknak árnyán,
Mint sziklatömbök, mint sok ősi márvány.

A MALOM

A vén malom forog az estbe lent,
Fölötte az ég mélabús, mogorva,
Repül, repül a seszínű vitorla,
Kereng, kereng és újra csak kereng.

A durva küllők, mint esdő karok
Lehullanak s felszállanak kinyúlva,
Aztán leesnek a sötétbe újra,
A lég sötét, a pusztaság halott.

Bús téli nap ül az alvó tanyán,
Az ég felé kígyózik pár keréknyom,
A messze ösvény árnyas, hosszú, vékony,
Még fönn a felleget is fáradt talán.

Pár bükkfa-kunyhó a homályba hal,
A bús csoport egy földszegélyre guggol,
Rézlámpa csillog minden ócska zugból,
Fényébe reszket az ablak s a fal.

S az ócska viskók a domboldalon
Ronggyal kitoldott, bús ablakszemükkel
Csak nézik a küllőt, mely lopva tűn fel
S forog-forog és meghal a malom.

A FALIÓRÁK

Éjjel, hogy mély csönd van otthonunkban,
 Bot botol és mankók zaja jön,
 Az idők lépcsőin föl-le surran
 A nagy óra fönn ;

Vén, naív zománcok, pár sovány szám,
 Ó virágok, minden néhai ;
 Kongó folyosók vak éjszakáján
 Elhagyottak holdjai ;

Síri hangok, rozzant, régi rúgók,
 Titkos, elhagyott fa-ház,
 Percenések, zizzek, lopva-zúgóók,
 Nesz, mely félve kacarász ;

Tölgy-tokok, árnyak edénye,
 Zárt koporsók a falon,
 Vén kujon, aki zenélve
 Azt huhogja, borzalom,

Ó az órák
 Útjukat sietve róják,
 Mint a vén cselédek
 Csosszannak buzgón elébed,
 Nagy papucsba és mezítláb
 S a szívükbe beszorítják
 Rettegéseim éji titkát.

ZARÁNDOKLÓ FÁK

Mikor a haldokló sugárnyaláb
 A vérző, őszi föld szívébe markol,
 Az ónszínű, kopár keresztutakról
 Zarándokolni indulnak a fák,

A bánatuktól nagyra nyúlanak,
 Jámbor, szelíd, kegyes, gondolkodó mind,
 A levelük sír, sír és egyre bólint,
 Szomorú lombjuk könnyez, hallgatag.

Amerre nézel, mennek mindenütt
 Kettős sorokban, ó vajjon mióta?
 A fényt keresi a fák légiója,
 A nap, a nap hatalmas mágnesük.

A köpenyeik csupa aranyok,
 Rájuk esik az alvó, csöndes, esti
 Fény és a szélük haloványra festi,
 A poros úton tömjén kavarog.

Haladnak a hegy bús szikláin át,
 Láttukra az ember döbbenve hallgat.
 Titokzatos tanyák és törpe falvak
 Lerogynak és úgy mondanak imát.

A KÁPOLNÁK

Az erdei kápolnák öble
 Megmozdul halkán tündökölve,
 Mikor a rózsza éled;
 A mennybeli szent mint örül
 S a Szűz körül
 Nyájas és udvarló kör ül:

Piros rózsák, meg sárga méhek.
 Jámbor anyák paraszti módon
 Köpenyt aggattak rá, mely csupa ódon
 Nehéz arany;
 S hogy szép legyen és makulátalan,
 Arcára s kezére is gondja van,
 Mit feltört hó-jég, téli hajnal,
 Megmossa tejjel és megmossa vajjal.

És most csupa báj, pipere :
 Villog nyaklánca, ékszere,
 Cin gombostűjét drága, szűzi
 Fátylába tűzi ;
 Rózsafűzérből hord övet,
 Ruhája az csalánszövet,
 Alatta kiseded krinolin,
 Puha topánja csupa hím !

*

És oly jóságos, oly friss, oly nemes,
 Szép hölgy és együgyű baba.
 A gondja csak mások baja,
 Lankákon, erdőszélen egyre les
 A messzeségbe, este-reggel,
 Nyugodtan, porcellán-szemekkel.

Hozzád fohászkodik az árva,
 Áldott Anyánk, évszázados szobor,
 Szegény szívét neked kitárva,
 Mivel te a családhoz tartozol.
 És most hívnak főkép, mikor a május int,
 Egyszerre mind ;
 Mert hogyha fekete és rossz e hónap,
 Remény és munka megvetője,
 Sosem derül számunkra jó nap,
 Sír Flandriának minden magvetője ;
 Most zsöndül búza, len, gyümölcs, takarmány,
 Hadd nőjjön fel a szellők dajka-karján,
 Az éjek legyenek szelíden alvók,
 Ne lássunk orkánt és pogány zimankót ;
 Így kérnek kápolnádba Téged,
 Bámulva szűziséged,
 Aztán a végett
 Imádkoznak, hogy most segítsd meg őket,
 A végzetes órába szenvedőket,
 Hogy bársony-aranyruhád este fölvedd
 S édesdeden áldd majd meg ezt a földet.

A HÁBORÚ

Az elhagyott tanyákon, magányos városokban,
Hol az ulánusok őrjöngve átrobogtak,
A bús anyák mellébe hosszú, nagy kést találtak,
Tejjel, vérrel bekenten.

Az országút mentén meg öregek térdepeltek,
A magukásta sírnál szelíden térdepeltek
És a halálra vártak.

Tizenhat éves lányok, akiknek teste-lelke
Szűztiszta, harmatos volt, a mellükön mutatták
A részeg katonák dühös, veszett marását.
És hogy szegény húsuk már csupa-csupa seb volt,

Két gyenge mellüket levágták panganéttal.

Mikor pedig ledőltek a füstölő romok már,

Mint lángoló tenger borultak le a földre,

Az emberek futottak riadt, ijedt szemekkel,

A pusztuló falukból szomszédos városokba.

A vészharang mögöttük pörölve jajveszékelt

S hogy az utak mentén egy teutont találtak,

Kit egy ügyes golyó a földre leterített,

A katona zsebében, holmikkal elkeverve,

Aranyló karkötők, orzott selyemszövet közt

Két rútul összeszabdalt gyermeklábát találtak.

Ó a szomorú Nap, mit látott Flandriában,

Égő tanyákat és elhamvadt város árnyát,

Hosszú-hosszú iszonyt és gyors gaztett borzadalmát,

Mire éhes, szomjas volt a vad germán szadizmus.

HALOTT KATONÁK

Halottak, árva katonák,

Kik lenn heverték, sárban, szemetekben,

Csaták vörös rémével szemetekben,

A föld alatt és álmodtok tovább.

Hozzátok járulunk most, peremén a sírnak,
 Mi, kiknek lelke nemrég
 Tűz volt tinektek, láng és szikra, emlék,
 De a szemeink még mostan se sírnak.

Nagyságotokhoz nem méltó a sóhaj,
 De kél a szél és mint egy ordító jaj,
 Roppant tüdővel átzeng majd az erdőn,
 A fákat panaszosan tépi, fújja,
 Ő mondja el, hogy mily nagy a föld bújja
 És nem vegyül belé hangunk, kesergőn.

Mi énekeljük hős haláltusátok,
 A földeken, hol zsendül a barázda,
 Kedves növények nőnek és garázda
 Napfény viháncol visszanezve rátok ;
 Nem énekelhetünk meg titeket elégszer,
 Úgy dalolunk meg, mint ősnép a hőstét,
 Hogy ez a szó : haza és ez a szó : dicsőség,
 Még szűzi volt és drága, mint az ékszer.

A lelketek csak most van ébredőben,
 A zászlók selymén, a lengő redőben ;
 S sercegve éled, mint egy idegen
 Villanyütés agyon és idegen ;
 A lelketek eggyé olvad mivélünk,
 Délceg testünkbe táncol, mint a szikra
 És majd ha visszanezünk harcainkra,
 Szegény halottak, mi bennetek élünk.

Katonák,
 Kik fekszetek a sárban, szemetekben,
 Csataék vörös rémével szemetekben
 A föld alatt és álmodtok tovább.
 Hozzátok járulunk most, peremén a sírnak,
 Kik nézzük e borzalmat tehetetlen,
 De a szemeink még mostan se sírnak.

TI, KIK ELESTETEK . . .

Ti, kik elestetek, húsz éves katonák,
S szemetek a lankát, az erdőt sose látja,
Akkor még a tavasz nyílt, az élet barátja
S garázda fény nyargalt az árkon-bokron át.

Ki merte látni itt, hogy arany fény lobog
S szivárványos mezőn pingál a cifra hajnal.
A barbár háború dübörgött bús robajjal,
Mikor megtudtuk a tanyán halálotok.

Elmentetek csendben s a tükör mélyein
A szem, a szív soká csak arcotok kereste
S a sánta zsámbolyon ki se ült téli este,
Ahol regéltetek a béke éjein.

Jaj! hol van ifjú, vad, titáni testetek,
Hol a kar és a kéz, mondjátok, hol maradtok,
Ti, kik izmosan kaszáltok és arattok?
Jaj! Az éj végtelen ölébe estetek.

Anyátok sírt szegény, mert sírnak még a nők,
Babátok a bús hírt még felzokogva mondta,
Beszélnek rólatok a faluban naponta,
Majd jó egy nyári éj s másról beszélnek ők.

De én nem akarom, hogy elfeledjenek,
Kik lenn alusztok most, ahol még sok csatán át
Röpül a vad acél és földet váj a gránát,
Ha újra zeng a harc a síroktok felett.

Szívembe zárom bús és egekig nőő
Mártíri nevetek, fáklyát gyujtok tinektek,
S díszőrséget állok a sírnál, hol pihentek,
Mert az élet vagyok és vagyok a jövő.

GEORGES RODENBACH

Georges Rodenbach 1855 július 16-án született Tournai-ban. Családja sok nemzedéken át tollat forgatott. Brugesben folyt le a költő gyermekkora. Erről a ködös, ódon városról, régi házairól, különös embereiről írta később egyik legszebb könyvét. Tőle kapta mélabúját is, mely minden versén, könyvén végigvonul. Belgiumban sokáig élt, csak 1876-ban ment Párizsba, ahonnan ismét visszatért a belga fővárosba. Brüsszelbe és ügyvédi gyakorlatot folytatott. Párizsban *Rippl-Rónai* egy rajzfüzetéhez kísérőszöveget írt, Címe: *Les Vierges* (A szűzek). Ekkor a fiatal belga írókkal már összeköttetésben állott, munkatársa volt folyóiratuknak, a *Jeune Belgique*-nek. Később, 1887-ben véglegesen letelepedett Párizsban. Ott is halt meg, 1897 decemberében.

Rodenbach flamand eredetű. Költészete összeforrott a belga városokkal, belga mezőkkel, azokkal az emlékekkel, melyek egész életén parancsolóan uralkodtak. Lírájának is ezek az emlékek adják meg jellegét: a végtelen, de csendes, lefokozott mélabút.

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei a következők: *Le Foyer et les Champs* 1877 (Az otthon és a mezők), *Les Tristesses* 1881 (Szomorúságok), *Du Silence* 1884 (Csend). *Le Miroir du ciel natal* 1898 (Az otthoni ég tükré).

Georges Rodenbachnak még nincsenek összegyűjtve összes versei.

Fordított tőle: K. A. (Élet 1913).

VASÁRNAPOK

Vidékies, sötét vasárnap-délután !
 A város alszik s lehajol a gondhoz,
 A szélkakas, mint vas-madár rikoltoz
 Valami háztetőn, közönyösen, tunyán.

A szélbe kóborló, vak rémület zajog.
 Ritkán tűnik fel ember künn a járdán :
 Papok, csuklyás parasztnők mennek árván.
 Vecsernyéről jövő, imádkozó anyók.

A nő unatkozik s kinéz az ablakán,
 Belémered az ürbe és magányba.
 A függönyök mögött a vén palánta
 Sorvadva hal meg. Az unalomtól talán.

Ne merj a függönyön át betekinteni
 Az ősi házba, a tágas szalónba,
 A vén falon — aranykeretbe fogva —
 Ott lógnak az ősök szigorú képei.

Meggyszín csipkékük ring, pompázik a zeke
 — A címerük a kép aljába festve —
 S ők bámulják, hogy csillagzik az estve,
 Hogy alszik el puhán a város élete.

És a vén fészkeken bús sejtelem suhan :
 Beléjük fut a rég letűnt Középkor !
 Mint amikor az éjjel árnya szétfoly
 S lámpákba bújik el a nap szomorúan.

A virrasztó lámpák fényük búsan vetik,
 Mint néma gyászban álló tisztas őrök,
 Kihúnyt tüzet, kihúnyt emléket őrzők,
 Mint hogyha egy istent gyászolna mindegyik.

A bús harangok meg zokogva konganak,
 A rozoga harangláb összerezdül
 S úgy döng a hang a városon keresztül
 Mint a koporsón az utolsó föld-darab.

Ó! AZ ESŐ!

Ó! az eső! a langyos, lassú csöppek!
 Fonalak az Idő vén orsajáról!
 Az évek fájó könnyei pörögnek!
 Ó! az eső! az ősz! ez esti fátyol!
 Ó! az eső! a langyos, lassú csöppek!

Ki mondja el, mily szomorú az égbolt,
 Felhős temetőútjain a víznek,
 Hol mélabúsan ballag egy sötét folt
 S ravatalon csillaghalottat visznek,
 Ki mondja el, mily szomorú az égbolt?

Esik, esik és még a csönd se hallja:
 A halk eső a lelkünkön setétül,
 Mint régen eltűnt dolgok bús siralma,
 Mint a könny a halott lezárt szemébül,
 Esik, esik és még a csönd se hallja!

Az eső régi álmaink hurokja!
 S vergődnek ők a szálak tömkelegjén,
 Dalos madárkák meghalnak zokogva,
 A vízbogokban, a fényért lihegvén.
 Az eső régi álmaink hurokja.

Mint a szárára csüngő néma zászló,
 Olyan a Lelkünk a bús, esti gyászon,
 Ha hull az eső, a téllel csatázó,
 Olyan a Lelkünk, ázott, lomha vászon,
 Mint a szárára csüngő néma zászló.

IWAN GILKIN

Iwan Gilkin 1858-ban született Brüsszelben. Jogot végzett, ügyvédkedett is, később újságíró lett. Első versei jórészt Baudelaire hatása alatt, rendkívül sötétek és pesszimisták. Gilkin, akár Baudelaire, nem hisz az emberiség haladásában. Újabban a pesszimizmusába belekapcsolja a politikát is, drámáiban időszerű társadalmi kérdéseket feszeget.

MUNKÁI. Fontosabb verseskötvényei: *Stances dorées* 1893 (Aranyos stanzák), *La Nuit* 1897 (Az Éj).

JELKÉP

Csorog az égen a bús vérfolyó,
Piroslik-izzik a nehéz bíbortul,
A föld, a csillag mind feléje fordul.
S a gyilkosság bűnétől lángoló.

Mint vereségek szürke hajnalán
Vár a hercegre a vérpad s a posztó.
Az éj heroldja jó és igaz-osztó
Kézzelel motoz sötét ravatalán.

A hold gurul ki, sápadt, vértelen —
 Ó csonka fő, mely még hideg a bárdtól —
 És most halotti glóriába lángol
 Fekete csöndön, döbönt éjjelen.

Mert él a mult. Bús példakép gyanánt.
 A szcína az, ami valaha régen.
 Ma este légi termén, fön­n az égen
 Heródiás megölte Jonathánt.

CHARLES VAN LERBERGHE

Charles van Lerberghe Gandban született, 1861-ben. Flamand eredetű. Az irodalom és a bölcsélet doktora.

MUNKÁI. Entrevisions 1898 (Sejtelmek), Chanson d'Eve 1904 (Éva éneke).

KÓSSZA SZERELMEK

Nem tudni merről özönölnek
A májusi, halk levegőn
Rokoni csókok, lágy örömnék
Dalai zengnek remegőn.

Úgy hallja e szelíd napokban
A mátka és a vőlegény,
Szerelmek szellemlába dobban
Lelkük fehér, szűz lépcsején.

Nem tudni, mért jön egy tekintet,
Félig könny, félig drága bor,
Egy ismeretlen ajak intett
S most egy rózsás ajakra forr.

És ez a csók tűzzel világol,
Megifjulnak a homlokok
És rajtuk túlvilági fátyol,
Sok végtelen álom lobog.

MAURICE MAETERLINCK

Maurice Maeterlinck 1862 augusztus 29-én született Gandban. Családja régi flamand család, mely — mint felesége, Georgette Leblanc asszony írja — a XIV. századig vezethető vissza. Nyugalmas gyermekkort élt át. Oostackerben játszadozott, a természet gazdagsága vette körül, az arany búzaföld és csend, mely szemlélődésre serkentette és külső élmények helyett befelé mélyülő élményekkel ajándékozta meg. Maeterlinck — a szülei kívánságára — jogi pályára lépett. Csak rövid ideig volt Párizsban. Itt azonban megismerkedett Villiers de l'Isle Adam-mal, a különös meseíróval, Catulle Mendés-szel, Pierre Quillard-ral, akikkel a szelleme rokon és barátai mély hatást gyakoroltak reá. Miután megjelent első és egyetlen verseskönyve, 1889-ben, visszatért szülővárosába, hol ügyvédi gyakorlatot folytatott, pörököt vállalt, védőbeszédeket mondott. Drámája, a „Princesse Maleine“ feltűnést keltett, Octave Mirbeau vezércikket írt a fiatal és ismeretlen szerzőről a „Figaro“-ban s azóta minden darabja irodalmi esemény. Ezekben a játékokban lelkünk történései folynak le, túl téren és időn az ember cselekszik, szeme előtt a végtelenség távlatával, egy mélységes, egyszerű és egységes költő nézi az életet olyan módon, mint a gyermek és bölcs. Halkak ezek a drámák, de az egész élet feszítőereje van mögöttük. Maeterlinck testvériséget tart Ruysbroeck-kel és Novalis-szal, a német misztikussal. Érett bölcselmi írásaiban a lét titkait nyitogatja, a sugallat kulcsával: gyermetegséggel

és szívvel. Maeterlinck pályája egész. Nincs ma költő, aki ily teljesen kifejezte volna egyéniségét. Útja a katolikus miszticizmusból indul ki és a népmesék gyötrelmes látományain át az életörömig, a tündérmeséig vezet. Kastélyában csöndesen él, tornászik, szemlélődik, ír. A nyarat mindig Saint-Wandrille apátságban tölti, itt van a villája, egy régi kolostor romjai mellett. Maeterlinck a becsületrend lovagja. Évekkel ezelőtt megnyerte a Nobel-díjat.

Verseskönyvének címe Serres Chaudes. A tiszta jelképes líra ez. Felesége ezt a kötetet így jellemzi : „Itten csíraalakban meglegljük mindazokat a készségeket, melyek későbbi munkáiban kibontakoznak. E szorongatásoktól és nyugtalanságoktól vemhes költemények már éreztetik a különös légkört, mely majd első drámája hőseit beburkolta.“

MUNKÁI. Serres Chaudes (Üvegház), Paris, Vanier, 1889.

IRODALOM. *Szilágyi* Géza elsőnek írt tárcát róla (Pesti Napló), *Szini* Gyula : Maeterlinck (Magyar Génusz 1902 június 1), *Baburin* : A virágok intelligenciája (A Hét 1907), *Laczkó* Géza : Méhek és emberek (Nyugat 1909 január 16), *Ambrus* Zoltán : A Maeterlinck-Heysel-pör (Nyugat 1910 április 1), *Kosztolányi* Dezső : A kék madár (Színjáték 1910), *Zilahy* László : A kék madár (Renaissance), *Migray* József : Maeterlinck (Népnevelés 1911), *Szini* Gyula : Maeterlinck (Nyugat 1911 november 1), *Kosztolányi* Dezső : Maeterlinck (A Hét 1912), *Vates* : Maeterlinck (Élet 1912), *Bálint* Lajos : Maeterlinck (Magyar Hírlap 1913 november 10), *Mácza* János : Strindberg és Maeterlinck (Ma).

Maeterlinck több versét magyarra fordította : *Bálint* Lajos, *Franyó* Zoltán, *Harsányi* Kálmán, *Kocsán* János, *Sik* Endre, *Szabados* Ede és *Zempléni* Árpád.

IMA

A lelkem reszket csendesen
 S a testem hervad, Uramisten,
 Lelkem lilioma, kezem
 S szemem is, az én égi kincsem.

Szegény fiad lágyan fogadd.
 Elvesztettem pálmám s gyűrűmet;
 Vedd az imám, virágomat,
 Mely egy üveg pohárba csügged.

Nézd ajkamat, milyen sebes,
 Tekints a bánatomra, Jóság,
 Liliomot lázamra vess
 És szórj a holt tavakba rózsát.

Uram, galambok szállanak,
 Sárgán, szemem felhős egében.
 Tépd szét e fájó fátylakat,
 Mik rám borulnak fázva, kéken.

MEGÖLTEK HÁROM KISLEÁNYKÁT

Megöltek három kisleánykát
 S nézték szívét a három kisleánynak.

Az elsőből boldogság áradt
 S amerre csorgott vére végig,
 Három kígyó sziszegett három évig.

A második szíve vidám csak
 S amerre csorgott vére végig,
 Három báránka ugrált három évig.

A harmadik bú volt, néma bánat
 S amerre csorgott vére végig,
 Három arkangyal állt őrt három évig.

KOPÁR ÓRÁK

Ó jaj, ezek a régi vágyak,
Reményevesztett szívek álma,
Ábránd, amely halálra bágyadt,
Ó régi emlék, régi pálma !

Hová futunk, hová futunk ma ?
Az üres égen semmi csillag ;
Csak jég van álmos homlokunkra
S a holdnál kék lepedők ingnak.

Némán sírunk a szoba árnyán,
A betegeknek tüze sincsen,
És künn havat legel a bárány,
Könyörülj rajtunk. Uramisten !

Csak én virrasztok még remegve,
Csak én várok reggelt s malasztot,
Arany napot alvó kezemre,
Melyet a holdfény megfagyasztott.

OLASZOK-SPANYOLOK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

EDMONDO DE AMICIS

Edmondo de Amicis Onegliában született 1846-ban. Katonai pályára készült. Résztvett mint hadapród az 1866-os háborúban. 1870-ben kivált a hadsereg kötelékéből és az irodalomnak élt.

Amicis prózája kedves, meleg, ragyogó. Mint prózaíró aratta legnagyobb sikereit. Utirajzai kapósak, ifjúsági könyve: a „Szív“ pedig páratlanul népszerű, sok kiadást ért meg olaszul is, magyarul is. Verseket pályája elején írt, többnyire csak szonetteket, melyekben — a parnassienek módjára — egy-egy jelenetet, vagy tájat rögzít meg.

MUNKÁI. Versi, Milano 1882.

IRODALOM. Leopold Lajos: Edmondo de Amicis (Huszadik Század 1908), Radó Antal: Edmondo de Amicis (Vasárnapi Újság 1908, 12. sz.).

Fordítói: Feleki Sándor, Radó Antal (Idegen költők albuma).

HOLLAND TÁJ

A végtelenbe nyúló messze sík
A nedves ég alatt hallgatva gyászol.
S a sok mező oly néma, árva, távol
A viharos ég is sötétedik.

Borzong a víz, remegnek a gyepűk,
Az égerfák csüggedve lehajolnak,
Mint hogyha gyásznak, éji borzalomnak
Borús sejtelme szállna mindenütt.

Csupán a part mentébe füstölög
Egy házikó a nyárfasor között
S egy óriás malom forog zokogva.

És a határtalan mezőn olyan
Gondolkozóan, búsan, álmosan
Bukik le-föl a hófehér vitorla.

A JÉGESŐ

Paskolja zúgva a szegény rögöt,
A törzseket, a rengő, árva ágat,
Visszhangozó, sötét mesgyéken áthat,
Ugrál, kopog, bukfencezik, görög.

Csatornákat ráz, táncol a tetőn,
Sziszegve söpri a zsendült vetést el,
Lehull az erkélyről vad szökkenéssel
És ablakot, vázát tör vakmerőn.

Rakásba gyűl, fehérül mindenütt,
S a fáradt légben csöndesen kopogva
Foszlik zörömbölő haragja szét.

Egyszerre még vadabbul szerteüt,
Aztán elhallgat minden s a romokba
Hideg mosollyal néz a tiszta ég.

A VASÚT

A vonat a tenger felé zörög,
Átvág a hegy kivájt, fekete öblén,
Kijő, a napfényt víg füttyel köszöntvén
S eltűn az erdő lombjai mögött.

Rázkódva a dübörgő hídra fut,
Szerűkön és sírkerteken dörömböl,
Elsurran a magányos, néma völgy-öl,
Vágtatnak a nyugodt tanyák, faluk.

Cserjéken és legyűrt füvek felett
Vas-teste száguld, mint a képzelet,
Megáll az ijedt paraszt szeme rajta.

Aztán alig fut, kattog szelíden
S nagy paloták közt végre elpihen
Az összepörkölt vascsapok haragja.

GIOSUÉ CARDUCCI

Giosué Carducci 1835 július 27-én született a Pietrasanta melletti Valdicastelloban. Nagyszülei olasz paraszt birtokosok és benne is erősen kifejlődött a parasztság és falusi élet szeretete. Apja orvos. Szüleinek elszegényedése után kénytelen családjával együtt különböző helyeken keresni megélhetést. A fiatal Carducci gyakran összezőrrent apjával, aki szigorú és maradi természetű volt és nagyon szerette az akkor divatos romantikusokat. Némely irodalomtörténetíró véleménye szerint Carducci apja iránt való daczból fordult el a romanticizmustól, a nemzeti klasszicizmus felé. Annál inkább szerette szelíd és finom édesanyját meg nagyanyját, a mesemondó szép öreg parasztasszonyt. Fiatalon elhunyt öccsét bálványozta. 1853-tól 1856-ig a pisai egyetemre járt. Itt vezére az irodalmi fiatalságnak. 1856. év végén jelentek meg első bátor írásai a romantikus iskola ellen, melyek nagy feltűnést (de nem nagy tetszést) keltettek. Első verseskönyvét 1857-ben adta ki. Ez a kötete se nagyon tetszett. Verseit — néhány esztendő termésével megszerezve — kiadta „Juvenalia” címen. Itt már érződik Carducci. Még nem annyira a művész, de az egységes Itáliát szerető heves hazafi. Közben meghal apja, a 23 éves fiú gondjára marad édesanyja és öt évvel fiatalabb öccse. 1859-ben meghívják a bolognai egyetem irodalomtörténeti tanszékére. Ugyanebben az évben megházasodik. Elveszi egyik rokonát. Egy fia és három leánya születik, fiacskája (akit elhalt öccse után Dantenak nevez) negyedfél éves

korában meghal. E két halotthoz írta legmelegebb verseit.

Első igazi nagy sikerét az 1869-ben megjelent költeményeivel aratta. Legjelentősebb műve, a „Rime Nuove“ (Új rímek) és a három részben megjelent „Odi Barbare“ (Barbár ódák).

1906-ban megnyerte a Nobel-díjat. Egy évre reá, hetvenkét éves korában, népszerűsége tetőfokán meghalt.

Carduccit az olaszok az újkor legnagyobb költőjének tartják. Nemzeti nagyság. Visszatért a multhoz, latin őseihez. Szerette a hazáját. De az olasz, ha hazáját és multját szereti, a műveltséget és antik szépséget is szereti. Carducci nem üres nemzetieskedésről álmodozott, az ő képzeletében van valami forradalmi erő. A régi Róma világuralma, katonás vadsága és gögje testté vált benne. A föld szagától részegült meg, a humusz illatától. Elmult ezredévekbe tudta magát visszaérezni, az érzések ősisége lelkesedett át benne költészetté, régi sebek fájtak vissza szívébe és régi mámorok bódították. Ezeket az őserzéseket szedte mértékre, faragta bele az antik ütemek kemény, csillogó márványába.

Carducci költészetében minden ódon s mégis friss, minden egészséges, minden elemi. Ha hazafi, verseiben zabolátlan fajgyűlölet tobzódik és eszünkbe juttatja ükapjait, a farkastejen nevelkedett Romulust és Remust. Carducci mégse a népé: igazán sohase volt népszerű, akadémikus volt, arisztokrata volt és poeta doctus volt. Annyira tele van klasszikus vonatkozásokkal, utalásokkal helyekre, melyeket mi nem ismerünk, történelmi dátumokra, melyek Itália történetére vonatkoznak, nyelve olyan nehéz, hogy magyarázat nélkül már ma sem lehet olvasni. Sokan Dantenél is nehezebben érthető költőnek tartják. Forradalmi lelke azonban az egész európai költészetre termékenyítően hatott.

MUNKÁI. Rime 1857, Juvenalia 1865, Levica Gravia 1867. Giambi ed epodi 1882, Odi Barbare 1877. Összes munkáit Zanichelli adta ki Bolognában.

IRODALOM. *Radó Antal*: Carducci (megjelent Szana Tamás „Koszorú“-jában). *Elek Artúr*: Carducci (Az Újság 1907 február 19), *Kosztolányi Dezső*: Giosué Carducci (A Hét 1907 február), *Radó Antal*: Carducci emléke (Kisfaludy-Társaság évlapjai XLII. kötet).

Carducci verseiből fordított: *Babits Mihály*, *György Oszkár*, *Radó Antal* (Idegen költők albuma, Pesti Napló), *Zempléni Árpád*, *Zoltán Vilmos* (Carducci költeményei, bevezető életrajzzal. Modern Könyvtár).

AZ ÖKÖR

Szeretlek, ó szelíd ökör! Belőled
Erő és béke száll, nyugodt, komor.
Ha nézed a szabad, kövér mezőket,
Úgy állsz, akár egy zordon éreszobor.

Nyugodtan a nehéz igára hajlasz,
A barna szántót fürgén követed,
Ha ösztökél, némán forog nyugalmas,
Panasztalan, elégedett szemed.

Fekete orrodból gőzölve lebben
Lehelleted s vígan ujjong az égnek
Bőgésed, ez a csendes himnusz-ének.

És zöld, nyugodt, tág és komoly szemedben
Békén sugárzik, édesen merengve
Az isteni mezők zöld, tiszta csendje.

BESZÉLGETÉS A FÁKKAL

Én nem szeretlek, tölgy, kevély erősség,
Mert lombjaiddal büszkén fogod át
Városdúlók vérmocskos homlokát,
S legyezgeted a harcok szörnyű hőjét.

És nem szeretlek, meddő-bús babérfa,
 Mert télen is nősz jéghegyek fölött
 S uralkodók tar homlokát fődöd,
 Ha fürtjük az időknek martaléka.

De szeretlek, szőlő lágy venyigéje,
 Édes gerezd tanyája, kedv igéje,
 Bor anyja, áldott búfeledtető.

S téged leginkább, ó sötét fenyő,
 Mert deszkáidból készül az utolsó,
 A legnyugalmasabb ágy, a koporsó.

TÉLI ÉJSZAKA

Előre ! A sötét tél zúgva tombol,
 A tengerparton tündököl a hó,
 Csikorog-omlik a lágy takaró ;
 És halvány pára lesz a sóhajomból.

Mély hallgatás. Merev felhők között ül
 A hold, bámulva a fehér síkot,
 Egy vén fenyő árnyéka látszik ott,
 Hogy görcsösen a szörnyű földre görbül,

Mint a halálért síró néma vágyak.
 Vedd vérem, ó Kőd, Fagy, tüzet fagyaszd
 És oltsd el ezt a háborgó tavaszt.

A megtört gondolat halálra bágyad.
 Felordítok : Ó tél ! Ó éjszaka,
 Mondd, mit csinál lenn a holtak hada ?

A RÍMHEZ

Áve rím ! Te, ki a lantos
 Vad-kalandos
 Költeményén égre kel
 S fényes, tündökölve izzó,
 Mindenik szó,
 Hogyha a nép énekel.

Két csók közt a lázas elme
 Szenvedelme,
 Míg a zajló tánc forog,
 S aztán a vágyat, mely óhajt
 És a sóhajt
 Lágyan összehangolod.

Majd remegve és repesve
 Szólt az estbe,
 Hogy vidult az ifjúság
 S arató-nép a földön
 Messze-dörgőn,
 Lábbal verte ritmusát.

Mily keményen és kevélyen
 Zúg a szélen
 Hősi bajnok éneket,
 Lándzsa vérzik, bús örömtől
 Felcsörömpöl
 S a vas-pajzson elreped.

Ronceval egy ordító lant,
 Hogyha Roland
 Kardján ég a gyűlölet,
 Kürtbe fúj és nappal-éjjel
 A nevével
 Tölti be a völgy-ölet.

Majd sötét, borzadt sörényen
 Száll serényen,
 Babiécán, boldogan,
 Lágy románccal hősi Cídet
 Isteníted,
 Aki zászlók közt rohan.

És a Rhône vizébe mosva
 Aranyosra
 Porlepett, zilált hajad,
 Túlzengesz fülemüléket
 S szól az ének,
 Toulouse kertjei alatt.

Rondello hajója mélyén
 Lázak éjén,
 A vágy és vitorla vagy,
 Csók a haldoklónak ajkán,
 Mely e halvány
 Hölgy szájára odafigy.

Ó jövel: vagy nem fogant-e
 Egykor Dante
 Jámbor és zord rímeiket?
 Véled ment le haldokolva
 A pokolba
 S véled szállt a föld felett.

Szép császárné, a hazámé,
 Ávé, ávé,
 Ó latin, királyi sarj,
 Im köszönt egy forradalmár,
 Nem tagad már,
 Meghajol, csak te akarj.

Ősapáink gondja, éke,
 Légy ma béke,
 Légy nekem te áhitat,

Adj virágot, gyenge-lágyat,
 Lenge vágyat
 S a haragnak adj nyilat.

FEHÉR ÉJSZAKA

Csendbe pihédzik a bús hó a hamuszínű magasból:
 A puha hólepedőn hangtalanul fut a nesz;

Nincs kofazaj, megszánt a vidám fogatok zörögése,
 A kacagó szerelem nem dudorássza dalát.

A piacóráról szomorú huhogás kel az éjbe,
 Mintha jajongana most messze egy éji világ.

Nem madarak bús szárnya csapódik az ablaküvegre?
 Nem, ti közelgetek itt, porladozó híveim.

Nyomba megyek — te mohó, te szegény szív, várj
 [a sorodra, —
 Ottan a csönd kebelén elpihenünk szeliden.

VERGILIUS

Mint amikor a telehold fehéren
 Küld a tikkadt mezőre hús fagyot,
 Sugara reszket a folyón, az éren
 S szűk martjai közt a vízár ragyog;

Mint amikor a csalogány a lombból
 Panasszal zengi be a bús tavaszt,
 A vándor áll s egy szőke fejre gondol
 És elteli a lelkét a malaszt;

Mint gyermeke sírhalmán az anya,
 Az égre néz fel, csillapul jaja,
 S a szenvedése csöndesülve leng el ;

Mint messze hegy és mint a messze tenger,
 Lombok, miken a szellő andalog,
 Ilyen magasztos, költő, a dalod.

Ó ÉJ

Sötét palástod mélyein elillan
 A bánatom, a könnyem szeliden :
 Ó Éj, csak a te édes karjaidban
 Csitul el árva, békétlen szívem.

Nyugalmat adsz és tiszta-tiszta békét,
 Lankadt lelkem kegyesen öntözöd.
 Letéped a bús eszme régi fékét
 S szágulldhat az ég és a föld között.

Ó istenasszony Éj ; én nem tudom mi
 Hív most aludni, feledni, nyugodni,
 Haragszító, bú-feledtető.

Megnyugszom benned, mint a csecsemő,
 Ki sírva alszik el, mindent feledvén,
 Öreg nagyanyja ráncos, barna keblén.

SZENT ABBONDIUS

A szürke ormok fénytől glóriások,
 Szeliden égnek a bús Alpeseek.
 A jéghegyek, a boldog óriások
 Arcáról izzó rózsafény pezseg.

Pár nyurga fa mögött pipál a kémény,
 Kígyózva száll a kék és lenge füst.
 Vízgyöngy ragyog a nap gyémántos fényén
 S a rét smaragdján a patak ezüst.

Vörös szoknyába jönnek most a kedves
 Lányok dalolni szent Abbondiusnak,
 Fönn mormol a folyó és zúg a fenyves.

Lenn meg kacag a völgy . . . S én egyre félek,
 Pilláim a válás könnyében úsznak,
 Mert szép a föld és oly rövid az élet.

ALPESI DÉL

A jéghegyen, a szürke és közömbös
 Sziklán, hol a fehér fény izzva kél,
 Keményen ül, körötte égszín köntös,
 És hallgat és trónol a néma Dél.

Az áthévült fenyő — szellő se rebben —
 Sasokról álmodik s fején köd ül.
 És lenn a citeránál édesebben
 Kis ér cseveg a vén kövek körül.

A. MÁRIA KISASSZONYNAK

Ó kicsi Mária,
Minek neked az ének ?

A szép, bús ária,
Ó kicsi Mária,
Szívünkben akkor éled,
Ha sír a pária.

Ó kicsi Mária,
Minek neked az ének ?

BÚCSÚ

Ó halvány orgona !
A csillagok a tengerárba hullnak
S kihűl szívem, a dalnak otthona.

LORENZO STECCHETTI

Lorenzo Stecchetti (igazi neve : Olindo Guerrini) Forliban született, 1845-ben. A bolognai egyetemen tanult, számos tanulmányt és értekezést írt. Igazi sikerét a „Postuma“ című kötetével érte el, hírnevét pedig részben egy irodalmi fogásnak köszönheti, amennyiben saját verseit sohase élt unokaöccse neve (Lorenzo Stecchetti) alatt adta ki, aki — mint regényes előszavában elsírta — költő volt és tüdővészben halt meg. A versek erős visszhangot keltettek. Mindenki falta ezeket a különös verista verseket és kereste a fiatalon elhalt költő sírját. Mikor kiderült a fogás, rendkívül sokan támadták Stecchettit (a név rajta ragadt), de sikere ebben az arányban nőtt, könyve számtalan kiadásban fogyott.

Hatása különben nem indokolatlan. Stecchetti az olasz lírában új hangot ütött meg : a verizmus hangját. A régi romantikusokkal, manzonistákkal és Carducci akadémikus költészetével szemben az életet a maga valóságában és fönségében festette. Azóta iskola képződött körülötte.

MUNKÁI. Postuma 1877 (Hátrahagyott versek).

IRODALOM. Verseiből többet fordított : *Abádi Imre*, *Jánosi Gusztáv*, *Karafiát Jenő*, *Kozma Andor*, *Radó Antal* (Idegen költők albuma), *Sikabonyi Antal*.

SZONETT

Ti szélre hányott árva énekek,
Emlékbe foglalt édes ifjúságom,
Kedv és panasz, öröm és sok-sok álom,
Szegény rímek, mi lesz tivéletek ?

Ó jaj, repüljetek el reszketeg
E rossz világból, ahol egyre vágyom ;
És szóljatok tűz-nyelvvel, tűzre vágyón,
Hisz mind szerelemből születtetek.

És leljétek meg végre hölgyemet,
Kihez halálos kedv és büszke vágy von.
Legyen a szavatok végrendelet.

Mondjátok el, hogy mily tűz égetett,
S őerte sirtam a halálos ágyon,
Ti szélre hányott árva énekek !

KENNST DU DAS LAND . . .

Ismered azt a földet,
Mely minden jóval ékes,
Hol a hó végezetjén
Váltónk nem esedékes ?

Azt a jöltáplált édent,
Hol nincs síró, sóhajtó,
Csak mosolyos, kövér arc
S hol nem jár végrehajtó ?

Ismered azt a földet,
Hol nincs templom manapság,
Nincs kocsma, fűzfa-költő
S nincs semmiféle papság ?

Hol nincs katona egy sem,
Nincs rablánc, nincs eretnek,
Hol a szerelmesek mind
Zavartalan szeretnek ?

Itt a nők sose rosszak, —
Hűek, szeretni lágyak,
Nem számítolják pénzzé
A bánatot, a vágyat.

Csak meglelnék e földet :
Én mindörökre zengem,
Csak lenne egy halandó,
Ki elvezetne engem !

OSZK

Nemzeti Széchenyi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ARTURO GRAF

Arturo Graf 1848-ban született Athénben. Apja görög. Anyja német. Mikor felnőtt, a nápolyi egyetemen jogot tanul. 1874-ben a római egyetemen magántanár lesz, 1876-ban pedig a román nyelveket tanítja a torinói egyetemen. 1913-ban halt meg.

Graf sohasem volt népszerű, mint költő, holott az olaszok egyik legkiválóbb és legeredetibb lírikusa. Zaklatott, fátyolos és titkos pesszimizmus borul verseire. Ideges és metafizikus; az olaszok, akik a miszticizmusukban többnyire cifrák, fájdalmukban szónokiak, csak tartózkodva szerették ezt a sötét és igaz idegenvérű költőt, aki a német elmélyedést és görög tökélyt egyesítette vérében és költészetében.

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei: *Poesie* 1874, *Medusa* 1880, *Rime della Selva* 1906.

IRODALOM. *Elek* Artúr: Arturo Graf (Nyugat 1908 jan. 1), *Elek* Artúr: Arturo Graf (Történeti Szemle 1913 november). Verseiből fordított: *Zempléni Árpád*.

VOLT EGYSZER

Volt egyszer, egyszer . . . Micsoda ?
 Oly szomorú vagyok ez este.
 Sehogyse téved az eszembe,
 Volt egyszer valami csoda.

Hervadt, bús rózsá mosolya,
 Te is tudod, mi volt e rejtély,
 Valami volt, mi vissza nem tér,
 Volt egyszer és nem lesz soha.

GABRIELE D'ANNUNZIO

Gabriele D'Annunzio 1864-ben született az „Irene” nevű yachton, az Adriai-tengeren. Koraérett gyermek volt, tizenhat éves korában már a római egyetemre járt.

Firenzében rendkívüli hatással voltak rá a primitív olasz mesterek, festegetett is, különösen Botticellit utánozta. 1879-ben már verseskönyve jelenik meg. Ezen még érzik Carducci. Később egyenesen eltávolodik tőle, érett színeket, egyéni merészségeket, modern ízt visz a verseibe. Úgyhogy mikor Rómába jön, már egy csoport fiatalember sereglik köréje, bálványozzák őt, mesterüknek tartják. A római siker után visszavonul szülőföldjére, regényeket, elbeszéléseket és drámákat ír, melyeket két nagy olasz tragika, Eleonora Duse és Irma Grammatica visz diadalra. D'Annunzióról az egész világ beszélt. A lapok napihíreiben csaknem mindennap szerepelt neve. Kastélyában fényűzően élt. 1910 körül anyagi csapások zúdultak rá, otthagytta Firenzét, Párizsba ment lakni és francia nyelven írt verses darabot Szent Sebestyénről, melyet a párizsi közönség lármás tapssal fogadott. Az olasz-török háborúkor hangos terzinákkal dicsőítette honfitársait.

D'Annunzio résztvett az 1914—1919-i világháborúban is, eleinte mint tengerész s egyik ütközetben megsebesült a szemén. Repülőnek állt be. A háború vége felé Bécs fölött repült mint hadipilóta s röpiratokat dobott le. 1918 őszén megszállotta Fiumét katonáival, az arditikkal. Kalandos vállalkozása világtörténelmi meglegyetés volt. A költő a magyar kormányzósági

palotában ütött szállást. Nitti kormányzó azonnal ellene foglalt állást, Fiume és Olaszország hadiállapotba került. 1920 végén az olasz kormánycsapatok megütközetek D'Annunzio katonáival, akiket lefegyvereztek, D'Annunzio pedig megadta magát.

Lírája csupa pompa, a renaissance színeiben ragyog, bíborban és aranyban. Nem lehet tagadni, hogy a franciáktól sokat tanult, de bizonyos, hogy költészete teljesen egyéni és az ő lírája is hatást gyakorolt az egész európai irodalmunkra. Vizionárius és misztikus, de színeit a földről veszi. Az olasz őszt, az olasz cifra-ságot, az olasz lankát és hegyet, az olasz tengert, az olasz lampionos éjet senkise festi rábeszélőbben, mint ez a költő, aki festőnek készült. Rajongója az olasz — helyesebben — a latin műveltségnek. L'art pour l'artista, de híve annak a nemzeti megújulásnak, mely Carduccival kezdődött. A vers nézete szerint a tiszta muzsika. Egy helyütt maga jelöli ki az új líra célját, következőképen :

„Azt hiszem, a jövő költészete magába öleli majd a nagyvonalú zene minden titokzatosságát és rábeszélő-képességét. A lírai költészetben nem a szó a fontos : de a muzsika ; nem a szó, mint betű, de a szó, mint a hang és ritmus. A vers minden.“

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei : In memoriam 1880, Canto Novo 1882, Intermezzo di Rime 1883, L'Isotto e la Chimera 1890, Elegie Romane 1890.

IRODALOM. Radó Antal : Gabriele D'Annunzio (Új Magyar Szemle I. évfolyam), Elek Artúr : D'Annunzio drámái (Nyugat 1908 I. évfolyam 6. és 7. sz.), Balla Ignác több cikket írt róla (Pesti Napló), Tormay Cecile : Gabriele D'Annunzio (Magyar Hírlap 1908 17. sz.), Elek Artúr : D'Annunzio (Az Újság 1915 188. sz.), Wallesz Jenő : D'Annunzio (1915 179. sz.), Szöllősi Zsigmond : A gyujtogató költő (Vasárnapi Újság 1915).

Verseiből fordított : Balla Ignác, Erdős René, Jánosi Gusztáv.

DAL

Az álmatag égen
 a Hold teje csorran :
 a lomb a fasorban
 hozzá epedez föl
 fehéren.

Neszt visz tova fájón
 a szél, a tűnő is,
 és bőg az ünő is,
 párját hívogatja
 a tájon.

Az égi úrasszony
 jön s véle a vágyak,
 hangok, pihe-lágyak
 s nem hallja az édes
 panasz-szóm.

De ő, ki a méz itt,
 nem hallja. A rózsák
 mély titkait óják
 s hosszú morajukkal
 idézik.

Hol mámore ringott,
 még gödrös a párna,
 és nélküle árva,
 testvértelenek mind
 a bimbók.

De nincs, aki szívem
 csókkal telehinti . . .
 Ó szív s szemeim ti,
 haljunk meg az éjbe,
 szelíden.

A NAP KESELYÚJE

Ha elmerengek olykor álmodozva
 S lángként lobog a lomha levegő,
 Ha hull a csendben a fenyőfa tobza
 S a fán a gyantale sziszegve fő.

Ha mezei tilinkó sír a lápon,
 Zizeg a vadzab és a tengeri,
 Szívembe száll egyszerre egy bús álmom,
 Beléje markol s el nem engedi.

Dicsőség, ó napszomjas keselyű,
 Viszel, karmoddal a keblem fogod,
 Míg el nem érem a vad partfokot.

Felnézek ekkor, szívem keserű
 És zárt szemem vöröslő ködin át
 Látom, véremtől fénylik a világ.

TRIPOLISZI DIADALÉNEK

Ó, tömjén, illat, a puszták homokján,
 Ó, messze táj és messze-messze partfok,
 Vad és fakó, mint vörhenyes oroszlán :

ércek, kalászkok, gazdagon kavargók,
 Ó, aranyhajú Berenice álma !
 Ti vívtátok ki mind, ti hősi kardok.

Alkonyulnak a bánatok s enyésznek.
 Álmos gödörbe, tétlenül ki gázol,
 hogy szembenéz a lélek és a végzet ?

Itália, riadj, riadj, te bátor!
 Dalold a tengert, százszor és ezerszer.
 a dalt, a dalt az óperenciákról,

mint amikor marcona lárma vert fel
 és tűzbe, vérbe mind azt ordította:
 „Tengerre!“ s belereszketett a tenger.

És már nyilalt is a hajónak orra
 s a kapitány szívét tűzé reája
 s indult az evező és a vitorla.

„Segíts, Urunk“, szólt a szavak dagálya.
 „Szent Sír segíts, most indulunk tehozzád.“
 A Tengerünkön így dalolt a gálya.

A zúgó időn nézlek, édes ország.
 „Segítsd, Uram, a vizen és a földön!“
 Kiáltva emeld fel tündöklő orcád.

S csatázz a vizen és földön örökkön.

ADA NEGRI

Ada Negri 1870-ben született Lodiban. Anyja szegény munkásasszony, aki szövőgyárba járt dolgozni s félrerakott pénzéből taníttatta lányát. Ada Negri tanítónő lett. Az Isten háta mögé került, egy lombardiai faluba. Innen küldözgette verseit egy milánói képeslapnak. Írásait csak elfogadták, igazabb feltűnést nem keltettek. Olyan szegényen élt, hogy könyveket se vehetett. Első verseskönyve már jócsengésűvé tette nevét. A milánói lap szerkesztősege meghívta őt s Ada Negri, ki egész életében nem látott tengert, tavat, sohase utazott, szinte magánkívül volt az örömtől, boldogan fogadta a legelső írók elismerését. Azóta a milánói felsőbb leányiskola irodalomtörténeti tanárnője és felesége egy gyárosnak.

Ada Negri költészete: ősi, bátor, a mellett mégis nőies. Gyengéd, mint a nő, de van oly kemény és érces hangja, mint sok férfinak nincs. Nagyon *emberi*. Észreveszi a nyomort. Megható tollal írja le az újkor dolgozó koldusait. A nők költészete többnyire csak emlékkönyvpoézis. Csak az egyhúrú szerelmi lírán tudnak játszani. Ada Negri egészséges; az élet engedelmes befogadója; a férfi mellett öntudattal áll meg s a nélkül, hogy kékharisnyás lenne, a nőben levő emberi mozzanatokat hangsúlyozza, — nem tüntetően és hírverő céllal — de egy nagy költő erejével és igazságérzetével.

Ada Negrit az egész művelt világon ismerik.

MUNKÁI. Fatalitá (Végzet), Tempeste (Viharok), Maternità (Anyaság).

IRODALOM. *Radó Antal*: Ada Negri (Kisfaludy-Társaság évlapjai 1896).

Verseiből fordított: *Radó Antal*: Két olasz költőnő. Ada Negri, Annie Vivanti, bevezetéssel (Magyar Könyvtár), *Borbély Sándor*, *Horváth Ákos*, *Zoltán Vilmos*.

ANYASÁG

A mélyben, az éjben csendes üzenet kél:
úgy-e, te szólsz édes, ki meg se születél?

Ó élet, új élet!... a szívem megindul,
a te sírásodtól, a te csókjaidtól.

Ó kis Ismeretlen. — Míg a fényt eléred,
szívem a te szíved, vérem a te véred;

kezeim kitárom, szelíden és lassan,
részegen kacagok, hogy őt megláthassam:

a jónak, a rossznak nevében idézlek,
hogy világra hozzon a nagy-nagy Természet.

Gondolok sok nőre, aki ép e percben
ez édes reménytől sírva összerezzen!...

Glória szemükben, fátyolszerű titok,
mely egy új életnek véres utat nyit ott;

férfinél nagyobb nő, te szerelem-kehely,
a gerjedő csíra oltárookra emel.

Szent legyen a csíra: az erő: az új hit,
legyen áldott a méh, mely kínba vajúdik.

Ó a pólyát varró liliom-kezekre,
a szemre, amelyből a kék ég remeg le :

a görcsre, a jajra, melyből születendő
vággyal tör a napra a büszke jövő ;

a végső sikolyra, amikor ömölve
patakszik a vér a tárt anyai öltre :

a rózsás babára, aki — ó borzalom ! —
sokszor úgy születik halotti paplanon :

földnek férfiai, halljátok a szavunk,
karddal fenekedők ! ... mi testvérek vagyunk.

Bizony, mondom nektek, egy sors leng fölöttünk,
mind ily összeroncsolt anyaméhből jöttünk.

Bizony, mondom nektek, hogy bűn a gyűlölet,
tiszteljétek mindig az anyai ölet.

Vessetek férfiak, amíg napban égtek,
daloljon bölcsőnél erős feleségtek :

sohase keljetek ellene garázdán,
arassatok együtt a közös barázdán.

TESTVÉRI ÜDVÖZLET AZ EMBEREKHEZ

Üdvözlég, testvér, —

Jól tudom, nem ismersz,
de látod, a neved én sem tudom. —

Itt, hol találkoztunk, a nagy úton,
lúktetve ver az élet ütere

és mennydörög a durva kocsilárma.

Loholva fut mindenki messze tájra,
egy álmábránd, fájdalom után.

Mindenki öklel, esztelen tusázik. —
 De én rád nézek — egy szemvillanásig —
 és a dörgő téren búcsút kiáltok
 az idegennek, én az idegen :
 Üdvözlég, drága testvér — úgy legyen. —

Mit bánom én, hogy honnan tartasz erre,
 ki vagy, mit akarsz, holnap mit csinálsz.
 Mit bánom én, hevít-e kapzsi láz. —
 Hisz sajgó méhből születél te is !
 te néked is csak ugyanaz a hú sod,
 az ősi jármot görbedezve húzod,
 és vár reád a sanda Árnyalak
 kapuk mögött, csöndes, sötét sarokban,
 és egyszer biztosan elédbe toppan :
 te, ki zokogtál, ahogy én zokogtam,
 állj meg szavamra az élethegeyen :
 — Üdvözlég, drága testvér — úgy legyen.

A távoli szelid bölcsőre kérlek,
 anyád szavára, hogyha volt anyád,
 aki szelíd dalával búgta át
 ábrándozó gyermeknyugalmadat ;
 tűnt örömdre és sok-sok könnyűdre,
 a bús reményre, amely sírba dűlt le
 s szívedbe porlad, mint pici halott ;
 az élet titkos ösztönére, esdek ;
 a vágyra, mely tüzet ad a nemesnek
 s előrehajtja a jövő felé ;
 hitemre és hitedre, kedvesem,
 — Üdvözlég, drága testvér — úgy legyen.

Vidám köszöntésem ujjongva szálljon
 a néphez, amely itt megy lassudan :
 a nőhöz, aki fátylasan suhan,
 egy árny az árnyban, a falak alatt ;
 kit gond, szerelem űz : a tengerészhez,
 takácshoz, aki büszke kedvet érez

a munka estjén és vígan dalol ;
a haldoklóhoz, költőhöz, gyerekhez,
ki álmodik, hívén, jövője szebb lesz,
és másnap a zaj dörgő ritmusán
vígan tovább rohan, veled s velem :
— Üdvözlégy, most mindig — úgy legyen.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

LUCIANO CROCI

Luciano Croci az olasz parnassien-ek közé számítható. Fínom és kész szonetteket, színes, festői verseket ír.

AVE MARIA

A hosszú éjszakán került az álom,
Mert tegnap láttalak először én,
Selyem zenélt a templomi homályon
S az oltárnál, az oszlopok kövén

Visszhangozott homályosan morogva
Jámbor papok imája reszketeg,
Hajad leomlott, s mint egy szent madonna,
Bús áhítattal kérted az eget.

Ó mily imádatos, finom, szelid
Tűzzel ragyogtak kedves szemeid !
Lelkem feléd repült rajongva, égve.

Lankadva rebbent már a bús ima,
Te fölemelted két szemed az égre
S halkán susogtad : — Ave Mária !

A FUTURISTÁK

Lármás kiáltványok beszélnek az olasz futuristákról, akik az újabb költészet forradalmát hozták. Minden két-három hónapban kibocsátanak ilyen kiáltványt, körvonalozzák elveiket, harcolnak céljuk mellett. Hitük szerint a mai irodalom csak az elfinomult és beteg polgárságnak tömjéneze. Az új ember kemény és hősi. Szereti az erőszakot. Megveti a multat, mely minden tettét elvánnyasztja. Nem szégyenli az ösztöneit se. A futuristák maradiak. Túlzottan hazafiak, a háború, a vérontás prédikálói, hívei mindannak, ami erő, tett, bátorság. Romantikájuk nincs. Az újkor diadalát a gépek és aeroplánok hirdetik. Még a mult lángeszeit is megtagadják. Annyira ellenségei a hagyományoknak, hogy a központosítást eltörlik, nem ismernek pontot és vesszőt, felkiáltójelet és nagybetűt, a mondatot megsemmisítik és hangutánzó szavakkal próbálják közölni gondolataikat. A programjuk — maga egészében — nem értéktelen, sok új és igaz van benne, akad köztük néhány nem mindennapi tehetség is, de a közönség jórésze még csak érdekes formaságot lát a futurista mozgalomban, írókban pedig csak bohócokat.

Hogy megértsük őket, Olaszországba kell mennünk. Aki ismeri nemcsak a futuristákat, hanem az olasz életet, a mindent túlkiáltó olasz multat is, az nem feltétlenül és nem mindig nevet rajtuk. Az úgy látja az olasztságot, mint egy koldust, aki nyakában a mult fakó tarisznyájával halad előre, gyümölcsöktől roskadozó fák alatt, dús vetések közt, éhesen. A tarisznya tele van

arannyal. Ez a koldus az aranynak csak terhét érzi. Nem lehet az aranyon semmit se vennie, mert a múlté. De vinni kell. Azaz a futuristák — az olasz futuristák — minden küzdelme abban lel magyarázatot, hogy földre csapták az aranytarisznát, a klasszicizmusnak kölön-cét, mely évszázadokig gátolta az olasz művészetek szabad fejlődését és csak mintákat nyújtott. Az olasz széplélek volt, szíve szerint nem lehetett művész. Náluk minden emlék, a kilincs és székláb, a késnyél és leg-hitványabb téglá is, a nyelv, ez a datolya-édes és virágos hömpölygés már maga kész, nagyon kész dal, a színek a klasszikus hagyományok rabságába beleszáradnak, a formák még mindig bilincsekben dermedeznek. Ez nem is otthon, de börtön. Csakis Olaszországban szület-hetett meg a *futurismo*, mert csakis itt lehet a felosztás alapja s egyben művészi világnézet: a jövő és a múlt, csakis itt állhatnak igazán szembe a futuristák (a jövő-sők) és a passatisták (a multasok). Nagyon érthető, hogy néhány ember megsokalta a klasszikus múlt ural-mát és modern maradiságot keltett ellene. Elég volt a síma szépségből, polgári szatócslelekből, könyvmolyok-ból, classica filológiából, le kell bontani a múzeumokat, fel kell gyujtani a könyvtárakat és a halott latin istenek helyett új jelképeket kell hozni. A szárnyas Mercur helyett: egy szárnyas Aeroplant, a részeg Bacchus helyett: egy Versenyautomobilt és Jupiter helyett: a kék eget, folyókat, hegyeket, a természet teljesen zengő szépségeit, a barbár és egész életet.

Régi művészi forradalmakat juttatnak eszünkbe ezek a kócos és sokszor nevetséges emberek. A francia romantikusokat, akik piros mellénnyel és lobogó sörény-nyel jártak, az angol romantikusokat, akik nyakkendőt se tettek, a „Stürmer“-eket és a „Dränger“-eket, akik tébolydákban haltak meg, vagy a szimbolistákat, akik fényes nappal csillaggal ékes mágussüveggel sétáltak a párizsi körúton, mint ma a cirkusz reklámemberei. Gyerekes ez a forradalom? Minden forradalom gyerekes. A futurista tiltakozik a részletművészetünk, az illatos,

finomkodó életünk, természettudományos világnézetünk, elemző és kevésre jutó tudományunk ellen és egy nagy egységet, a sugallat egységét keresi. A boxmérkőzést vagy a gépkocsiutat többre becsülik a mult minden művészeténél és tudományánál. Lelkük és trombitájuk F. T. *Marinetti*, aki egyben költőjük, kiadójuk, impreszariójuk és hirdetési ügynökük, ez a fekete és zömök több-milliomos, aki kibéreltette a párizsi színházakat és a tömegnek ingyen adatta futurista drámáit, aki ingyen küldi a világ minden részébe a futurista nyomtatványokat, aki Bumeliánál a tripoliszi háborúban rekedtre ordította magát, dicsőítve a militarizmust, a balkáni háborúban — a bolgár táborban — egy kocsiszínben a korcsma asztaláról naponta négyóráig beszélt és izgattott az eszméi mellett, olaszul, franciául, angolul és németül, a világháborúban pedig az uszítók élén vezérekedett.

MUNKÁIK. A futurista költők versei 1912-ben jelentek meg vastag kötetbe gyűjtve, a „Poesia“ című lap kiadásában „I poeti futuristi“ (A futurista költők) címen.

IRODALOM. *Babits* Mihály : Futurizmus (Nyugat 1910 április 1), *Szabó Dezső* : F. T. *Marinetti* (Nyugat V. évfolyam, 16. szám), *Szabó Dezső* : *Luciano Folgore* : Il Canto dei motori (Nyugat V. évfolyam, 16. szám), *Kosztolányi Dezső* : Futuristák (A Hét), *Kosztolányi Dezső* : Il futurismo (Élet), *Balázs Béla* : Futuristák (Nyugat 1912 április 1), *Szabó Dezső* : A futurizmus : az élet és művészet új lehetőségei (Nyugat VI. évfolyam, 1. szám), *Balla Ignác* : *Marinettiről és társairól* az „Új Idők“-ben írt, *Szász Zoltán* : Futurizmus és szalvarzán (A Toll 1914 március 15).

Több futurista verset magyarra fordított : *Kahána Mózes*, *Komjáth Aladár*, *Natter-Nád Miksa*.

ÓDA A VERSENY-AUTOMOBILHOZ

F. F. Marinetti

Te egy acél-faj szilaj istene,
 nagy messzeségtől részeg Autó,
 ki rémülten zörömbölsz és vicsorogva harapod a zablád !
 Hámor-szemű, iszonyú, japáni isten,
 te lángon és olajon élő,
 te messze csillagokért égő,
 feloldom ördögös, töftőfölkő szíved
 és óriás pneumatikod, hogy táncolj,
 ujjongj a nagyvilág fehérlő útjain.
 És meglazítom érc-fékjeid, robogj,
 robbanj ki részegen a szabadító Végtelenbe ! . . .

Ökröndöző és ugató lármádra . . .
 nézd, az alkonyuló Nap is nekilendül,
 véres lihegéssel futni kezd
 a szemhatár peremén . . .
 Ott lenn üget az erdők mélyein . . . nézd !

Hajrá, jó démon, tiéd vagyok egészen . . . vigyél,
 Süket a föld, a nesz hiába rezzen,
 vak az égbolt, csillag hiába lobban,
 sarkantyúzom a lázam és a vágyam,
 karddal verem érc-paripámnak orrát ! . . .
 És minden pillanatban hátrahajlok,
 hogy érezzem — a tarkóm beleborzong —
 a szél pihés, hízeglő simítását.

Kecsegtető, varázsos messze karok ! . . .
 Ó szél, ez a te mohó lihegésed
 megmérhetetlen Végtelen, mely elnyelsz ! . . .
 Ah ! Ah ! . . . fekete malmok bicegve sietnek,
 mint hogyha futnának utánam hártya-szárnyaikkal
 hatalmas lábakon . . .

Ott a Hegyek, most az utamra dobják
szendergő frissességük köpenyét.
Ott! Ott! nézd... annál a baljós fordulónál!...
Hegyek, ó szörnyű Állatok! ó Mammutok,
kik lomhán totyogtok, görbítve iszonyú hátatok,
már túlhaladtalak titeket... a semmibe rogytok,
a köd zavarába!... És alig-alig
hallom a döngést, a buta zöngést,
mértföldlő csizmátok messze zuhogását!...

Azúrköpenyes, friss, messze hegyek!...
Holdfénybe derengő drága folyók!...
Homályos lankák! Az örült szörny rohan
és elhagy benneteket is... Csillagok, én Csillagaim,
halljátok a futását, a durva zúgását,
acéltüdeje örökös pőfögését?
Én álom a versenyt... ti Véletek, én Csillagaim!...
Gyorsabban!... még gyorsabban!... előre, hajrá!
Lazítsd a féket!... Nem bírod?... Törd le!...
Hadd zúgjon a mótör, vágasson a gépem!

Hurráh! A mocskos földet elhagyom!...
Szabad vagyok, az ürbe röpülök,
az ég arany ágján,
a Csillagok szikrázó végtelenjén.

MONOSTOROKBAN

Paolo Buzzi

Édes élni mindentől távol, együtt az Istennel, mint
testvérek,
a cella fehér és a veteményes kert csupa rózsza,
a feszület azt mondja: — mindenki szenved ott künn is
és a koponya vidám társaság te néked!
És a kis harang szabályos időközönként cseng
reggeli imára, ebédre és boldog szundításra!

Édes itt élni nekünk, hosszúszakállú férfiaknak !
 Édes itt élni nekünk, rövidhajú nőknek !
 Az élet elrohan a szemünk előtt,
 mint künn az ablakunk előtt a nap.

KÓRHÁZAKBAN

Paolo Buzzi

Itt sorban meghalunk. Képzeld el egy temetőt,
 egymás mellé rakott, fehér és merev sírokkal,
 egy halottal, aki meghal.

Az orvosoknak elviselhetetlen a szaguk,
 csak a papok hoznak be egy kis tömjénillatot.

Ősz van: a fák az ablakokba alélnak
 és ez jobban fáj a mi bánatunknál.

Mi is tudjuk, hogy lehull húsunk levele és maradnak a
 csontok,

Vasárnaponkint, mint a temetőbe, idejön a tömeg
 és megrohanja az ágyakat, bemocskolja a folyosó tégláit
 és beteg, romlott dolgokat hoz enni.

A BETEG FORRÁS

Aldo Palazzeschi

Kli, kli, kli,
 klö, klö, klö,
 khe, khe, khe,
 khö, khö, khö,
 k k k . . .
 Hátul az
 udvaron
 nagybeteg
 a forrás;
 gyötrelm
 hallani,

hogy köhög.
 Köhécsel,
 köhécsel,
 kicsikét
 elhallgat
 és újra
 köhécsel.
 Én szegény
 forrásom,
 ó jaj, a
 bánatod
 szívem is
 tépdesi.
 Elhallgat,
 néma most,
 elhallgat,
 semmi nesz,
 nem hallik
 semmi zaj,
 semmi nesz . . .
 Már talán
 meg is halt,
 meg is halt ?
 Borzalom !
 Ó még sem !
 Felbuzog
 és újra
 köhécsel.
 Kli, kli, kli,
 klö, klö, klö,
 khe, khe, khe,
 khö, khö, khö,
 k k k . . .
 Tüdővész
 öli meg.
 Istenem
 ez a bús
 és örök

köhögés
 engem is
 sírba visz,
 semmiség
 és úgy fáj!
 Hogy sír-rí!
 Menjetek,
 fussatok
 elzární
 az útját,
 mert megöl
 ez a bús
 és örök
 köhögés!
 Menjetek,
 tegyetek
 valamit,
 hogy szűnjön
 sírása
 és végre...
 meghaljon!
 Szűzanyám!
 Jézusom!
 Nem bírom!
 nem bírom!
 Panaszos,
 bús forrás
 hagyd el a
 sírásod,
 s gyógyulj meg,
 mert meglásd
 meghalok
 miattad.
 Kli, kli, kli,
 klö, klö, klö,
 khe, khe, khe,
 khö, khö, khö,
 k k k...

LOPE DE VEGA

Lope de Vega 1562-ben született Madridban.

Koraérett gyermek, ki már tízéves korában remekül tudott verselni, a természet csodája. Rendkívül könnyedséggel írt később is, áradt belőle a szó, délszaki bőséggel és zengzetességgel. Népszerűsége akkora, hogy mikor végigmegy Madrid utcáin, éljenzik és boldog, aki ruhájából egy foszlányt kap ereklyéül. A spanyol nemzeti dráma megalapítója. Kortársai szerint darabjainak száma megközelíti a kétezret. Híre-neve, gazdagsága egyre nőtt. Abban az utcában, ahol hercegi módon élt, lakott ismeretlenül, majdnem elfeledve minden kor és nép egyik legnagyobb lángesze, a félkarú Cervantes.

1633-ban halt meg 73 éves korában. Sesa herceg, örököse temette el.

MUNKÁI. Comedias (28 kötetben). Obras di Vega (Menéndez Pelayo, Madrid).

SZONETT A SZONETTROL

A kedvesem szonettet kért ma. Gond dúl
lelkembe és szorongva kezdem én :
tizennégy sorból áll a költemény :
a három első itt szökell, bolondul.

Féltem, hogy nem lesz rím, mely visszakondul
és itt vagyok az új szak közepén :
csak futna le a négyes könnyedén,
nem főne a fejem a hármasoktul.

Aztán a költő a hármasba lép
és sikerült, úgy látszik, a merész tett,
mert már e sorral zárul is a kép.

A második versszak rímelni készlet,
tizenhárom a sor, mindegyik ép,
most meg tizennégy. Versem, íme, kész lett.

GUSTAVO ADOLFO BÉCQUER

Gustavo Bécquer született Sevillában 1836 február 17-én. Egyik őse német órás volt. Korán árvaságra jutott és gazdag keresztanyja neveltette, ki később összekülönbözött vele, mert a tizenhat éves fiú verselgetett és nem akarta folytatni a keresztanyja által számára választott kereskedői pályát. Tizenhét éves korában bátyjával együtt Madridba megy. A spanyol fővárosban sötét nyomor szakad mindkettőjükre: éheznek, lakástalan csatangolnak, festéssel tengetik életüket. Bécquer fordítgat, újságcikkeket ír, tollát eladja, műkedvelő írók potom pénzért veszik meg a költeményeit és tulajdon nevük alatt jelentetik meg. Bátyja, akit meghatóan szeret, 1870-ben meghal. Három hónap múlva — harmincéves korában — követi bátyját a sírba. A neve ekkor kezdett feltündökölni.

Bécquer emlékét ma a spanyolok rajongó tisztelettel övezik. Dalait falvakon éneklik és nemcsak magában Spanyolországban ismerik, hanem az egész világon mindenütt, ahol spanyolul beszélnek. Mélabús verszakaiban egy törékeny és modern lélek sír. Szelid költő. A spanyolok túlszűfolt, virágos nyelvéen egyszerűen ír. Kerüli a rímeiket, képeket, a szigorú formát. A melódiával hat. Ő a spanyolok Heine-je.

MUNKÁI. Obras de Gustavo A. Bécquer, Madrid.

Összes verseit kiadta *Kőrösi* Albin, dr. *Barna* János (Szatmárnémeti 1914).

Verseiből többet lefordított: *Harsányi* Kálmán, *Mihelics* Vid, *Radó* Antal (Idegen költők albuma).

A TEMETŐ ÁRVÁI

Szemét kinyitotta,
 De csöndbe lecsukták ;
 Arcára vetették
 A hósínű gyolcsot ;
 A néma szobából
 Kiment, aki ott volt
 Zokogva az egyik,
 Hallgatva a másik.

A földön a méces
 Fellobbadozott még,
 A falra vetette
 A ravatal árnyát ;
 S a tompa homályban
 Láthattuk a hulla
 Rajzát a derengő
 Falon feketülni.

A hajnal is ébredt,
 Percent a sugára,
 S zajongva ocsúdott
 Álmából az ember.
 És ez a fonákság,
 Életlobogás künn,
 Árnyékborulat lenn,

Szívembe hatoltak :
*„Ó jaj, mily magukra
 Maradnak a holtak !“*

Sietve cepelték
 A néma koporsót
 És letevék egy
 Kápolna ölébe,
 Behintve a testet,
 A pormaradékot

Sötét lepedőkkel,
Rőt gyertyavilággal.

Elhalt a harangszó
Síró muzsikája,
Egy árva anyóka
Morzsolta imáját ;
A templomon átment,
A kis kapu kordult,
És újra üres lett,
Magányos a templom.

Fenn a toronyóra
Percent ütemesen,
A gyertya viasza
Sercent a sötétben.
Oly mély szomorúság,
Oly pusztaság,
Lengett körül engem,

S a gyertya csak olvadt :
*„Ó jaj, mily magukra
Maradnak a holtak !“*

Ércnyelvű harangszó
Kongott a toronyban,
Zokogva beszélt
Végső búcsúszóját.
És gyászfeketében
Lépdelt a rokonság,
Barátjai mentek
A hulla nyomában.

Künn a temetőben
Egy ócska zugolyban,
A sír csunya gödre
Megásva reá várt.
Betettük a testét,

Lefödve serényen,
S hallgatva vonult el
A néma kíséret.

És a temetőcsősz
Kezébe kapával,
Nótát dudorászva,
Eltünt a sírok közt.
Az éjszaka rebbent,
Csönd szállt a sírokra,
Úgy álltak előttem,

Mint éji, komor had :
*„Ó jaj, mily magukra
Maradnak a holtak !“*

S ha jó a jeges tél
S a végtelen éjjel
S reszketnek a viskók
A fergetegektől
S paskolja a zápor
Az ablakok alját,
Ők jutnak eszembe,
Az árva halottak.

Őket veri folyton
Az éjjeli zápor,
Sírjukba röhög le
Az északi szélvész.
Fagy hat le a mélybe
És megveszi csontjuk,
Sóhajtva reped szét
A deszkakoporsó ! . . .

Por lesz-e a porból ?
Vagy győz-e a lélek ?

Vagy minden anyag csak
 Sár, hullamaradvány?
 Én nem tudom, ámde
 Sarkomban a rejtély,
 Rejtélye az éjnek,

Egy éji sikolynak,
 Mert szörnyű magukra
 Maradnak a holtak!

CSÓKOS VILÁG

Csókolja az árat a lágyan-enyelgő
 Hullám-bodorító reggeli szellő,
 Csókolja a nap sugaras tüze hően
 Az üszkösödő felhőt lemenőben.

Ha szívet akarsz s tüzes ágyon epekszel,
 Alázd meg a dölyföd, a gőgöd ezerszer,
 Lehajlik a rét is a drága folyóra,
 Hogy tiszta vizét csókkal teleszórja.

A BÚS ARATÓ

Az életem kopár mező,
 Fölötte zúgó viharok,
 De egy kéz mindig belevet,
 Mély bánatot, bús könnyeket
 És én zokogva aratok.

44. R.
78. R.
83. Ws.
160. JAE
176. EAE
178.
180. M. 1
186. ~~Wsl.~~
186. ~~Wsl.~~
220.
233.
234.
238. ~~==~~ ~
271. -

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár